

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра німецької філології

ВСТУП ДО ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРАКТИКУМ ДО КУРСУ

Одеса
Фенікс
2019

УДК 811.11
В 847

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.
Протокол № 8 від 16 квітня 2019 р.*

Укладачі:

канд. філол. наук, проф. **Голубенко Л.М.**
канд. філол. наук, доц. **Кулина І.Г.**
канд. філол. наук, доц. **Козак Т.Б.**

Рецензенти:

Таранець В.Г., д-р філол. наук, проф.
Тупікова Т.В., канд. філол. наук, доц.

Бондаренко К.В.

В 847 Вступ до германської філології : практикум до курсу / укл. Л.М. Голубенко, І.Г. Кулина, Т.Б. Козак. Одеса : Фенікс, 2019. 152 с.

Практикум призначений для ознайомлення студентів та аспірантів з особливостями германських мов у сім'ї індоєвропейських мов, а також зі шляхами їх власного розвитку і становлення.

Призначений для студентів факультету романо-германської філології (як денної, так і заочної форми навчання) та інших факультетів, на яких вивчається «Вступ до германської філології», а також для аспірантів.

УДК 811.11

ПЕРЕДМОВА

Цей практикум складається з двох частин, і призначений для студентів факультету романо-германської філології (як денної, так і заочної форми навчання), інших факультетів, де вивчають «Вступ до германської філології», а також аспірантів.

Завданням практикуму є ознайомлення студентів з особливостями германських мов у сім'ї індоєвропейських, а також зі шляхами їх власного розвитку і становлення.

В першій частині практикуму викладені відомості про перших германців – носіїв племінних германських мов, про їх розташування на території Європи, основні племінні групи, виникнення об'єднань племен і формування перших варварських королівств. На підставі порівняльно-історичного методу у практикумі висвітлено основні особливості фонологічної системи, граматичної будови (морфології) та лексики германських мов. Ці короткі історичні нариси допоможуть студентам і аспірантам у підготовці до більш детального вивчення історії германських мов.

Після викладеного матеріалу за кожною темою надаються питання, які дозволяють сконцентрувати увагу на вивченій темі і є своєрідною перевіркою в плані засвоєння прочитаного. Також для перевірки засвоєного матеріалу надаються тести.

Друга частина практикуму присвячена опису східно-германської групи мов, в якій особливе місце займає готська мова, її писемність і писемні пам'ятки.

В кінці другої частини пропонуються готські тексти, які будуть слугувати більш поглибленому вивченню різних лінгвістичних явищ не тільки готської, але й інших германських мов. Також надаються тести для перевірки засвоєного матеріалу. Закінчується ця частина готсько-українським словником.

Ми висловлюємо глибоку подяку відомому індоєвропеїсту та германісту професору В.Г. Таранцю, який є нашим шановним вчителем, за консультації та практичні поради під час написання цього практикуму.

ЧАСТИНА I

РОЗДІЛ I.

ПРО ІСТОРІЮ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ ТА РОЗВИТОК ІХНІХ МОВ

1.1. Сучасні германські мови і їхнє поширення на земній кулі

В теперішній час германські мови посідають перше місце серед індоєвропейських за числом людей, які на цих мовах розмовляють. Відомо, що сьогодні більше двох мільярдів людей володіють індоєвропейськими мовами та більше ніж 650 млн. говорять германськими. До сучасних германських мов відносяться: англійська, німецька, африкаанс, нідерландська (або голландсько-фламандська), датська, ідиш, ісландська, норвезька, фарерська, фризська та шведська. З цих мов найбільша кількість людей говорить англійською та німецькою.

Сучасну германську групу мов можна розділити на:

I. Західногерманська підгрупа:

1. **Англійська мова** – *Великобританія, США, Австралія, Нова Зеландія* – національна мова, тобто мова більшості населення. У *Канаді* – одна з двох державних мов поряд з французькою, причому англо-канадці складають більше ніж 40% населення. В *ЮАР* – англійська – це одна з державних мов поряд з африканською (бурською мовою). Була державною мовою в колишніх колоніях Англії, але з визволенням цих країн англійська мова втратила там свій стан як державна мова. На сьогодні англійською мовою розмовляють більше 500 млн. людей, для яких англійська – рідна мова.

2. **Німецька мова** поширена в *Німеччині, Австрії, північній і південній Швейцарії, Люксембурзі, на території Франції – в Ельзасі та Лотарингії, в Ліхтенштейні*, розмовляють німецькою і в інших районах Європи та США. Німецькою мовою розмовляють більше ніж 100 млн. людей.

3. **Нідерландська (голландсько-фламандська)** – мова населення *Нідерландів і Фландрії*, об'єднує *північні провінції Бельгії*, має поширення в *США, Західній Індії*. Цією мовою розмовляють біля 22 млн. людей.

4. **Африканська (бурська)** – мова нащадків нідерландських колоністів, одна з державних мов **ЮАР**, на ній говорять приблизно 6,5 млн. людей.

5. **Ідиш** – єврейська мова (менш ніж 2 мільйонів людей). Поширена в різних країнах серед єврейського населення. Чисельність говорючих на ідиш постійно скорочується, її поступово витісняють мови нових країн, в яких мешкають євреї, наприклад, в Ізраїлі – іврит (більше 5 млн. людей).

6. **Фризька** – не є самостійною національною мовою, нею розмовляє населення *Фризьких островів, північного узбережжя Нідерландів і невеликий округ на північному заході Німеччини* (приблизно 400 тисяч мешканців).

II. Північногерманська або скандинавська підгрупа:

1. Ісландська – *Ісландія* майже 300 тис. людей.

2. Норвезька – *Норвегія* приблизно 4 млн. людей.

3. Фарерська – *Фарерські острови*, біля 50 тис. людей.

4. Шведська – *Швеція*, майже 9 млн. людей; *частина Фінляндії*, біля 400 тис. людей.

5. Датська – *Данія*, більше 5 млн. людей. Поширена в *Гренландії* і на *Фарерських островах*.

Скандинавські мови – шведська, норвезька і датська поширені в деяких штатах *США* і в *Канаді* серед емігрантів.

1.2. Перші відомості про германців

Перші відомості про германців з'явилися приблизно за 4000-3000 тис. років до н.е. Вони ґрунтуються на працях археологів та античних авторів. Про них писали грецькі історики та географи Полібей і Посідоній, римський історик Тіт Лівій, грецький письменник Плутарх, римський полководець Марсій. Приблизно за 3000-2500 тис. років до н.е. північ Європи заселили індоєвропейські племена. До їх заселення на узбережжі Північного та Балтійського морів, певна річ, мешкали племена іншої етнічної групи. Від змі-

шування з ними індоєвропейців і походять племена, які надали початок германцям.

В середині I ст. до н.е. з германськими племенами зіткнувся в Галії Юлій Цезар. На цей час германські племена мешкали вже в Центральній Європі, а на заході доходили до Рейну, на півдні – до Дунаю, на сході до Вісли, на півночі до Північного та Балтійського морів.

Найбільш повні відомості про германців надає Корнелій Тацит (55-120 рр). У своїй праці «Германія» він розповідає про їхній спосіб життя, в «Історіях» він описує подробиці римсько-германських військових зіткнень.

Із опису Цезарем суспільного устрою та побуту давніх германців ми дізнаємося, що у них був **родовий устрій**, тобто вони селилися родами і родинними групами (племінними общинами). Ім'я голови роду, оформлене патронімічним суфіксом (суфікс-побатькові), знайшло своє відображення в суфіксі *ing/ung*, яке закріплювалось, як правило, за назвою всього роду або племені, наприклад, Валісунги – люди короля Валіса (конунг), а також у назвах міст: у Франції – Карлінг, Еппінг. В Англії до *-ing* додалася основа *ham* – Бірмінгем, у слов'янських мовах Романови, Боровічи, Петренки.

На чолі племен стояли старійшини – кунінги (двн. – *kuning*, *kunni* – ‘родоначальник’, гот. *kuni*, дат. *kyn*, лат. *genus*, гр. *genos* ‘рід’).

З опису побуту германців у Тацита можна говорити про перехід германців до осілості і про зростаючу роль у них землеробства. Германцям також були вже відомі різні ремісницькі виробництва. В результаті торгових відносин з Римом у V ст. н.е. у них спостерігається значний прогрес у суднобудуванні, обробці металів, обробці гусячого пуху, виготовленні прикрас тощо.

Звичаї давніх германців також знайшли своє відображення в літературних пам'ятках германських народів. Тацит, наприклад, писав про суворість звичаїв давніх германців, про міцність їх родинних зв'язків. Вони мали багату усну творчість, яка існувала у різних віршово-пісенних жанрах.

Із ранніх язичних пам'яток збереглися записані в X ст. на давньоверхньонімецькій мові «Мерзебурзькі закляття».

Релігія давніх германців сягає своїм корінням в загальноіндоєвропейське минуле, але в ній розвиваються і власно германські риси.

Тацит пише про культ Геркулеса, якого шанували воїни, що йшли на бій. Цей бог грому та плодючості називався у германців Донар (сканд. Тор). Особливо шанувалися також Водан і Тіу, яких Тацит називає Меркурієм і Марсом. Водан (сканд. Один – верховне божество, яке панувало над людьми та померлими воїнами).

Найдавніші боги германців – «аси», пізніше з'явилися «вани», які з ними довго боролися. Можливо в цих міфах відобразилась реальна боротьба індоєвропейських племен, що населяли північ Європи, і в результаті змішування яких з'явилися германці. В міфах говориться про те, що германці беруть свій початок від богів. Прабатьком роду германців був бог Туїско, якого народила Земля, та його син Манн. Всесвітом було у них величезне дерево – ясен (*die Esche*), на гілках якого розташовувались володіння богів.

В I ст. н.е. у германців з'явилась рунічна писемність, яка була доступною тільки жерцям та слугувала для гадань та заклинь.

Германці обожнювали своїх героїв, так, наприклад, Великого визволителя Германії Армінія, який переміг римського головнокомандуючого Вара у битві в Тевтобурзькому лісі (I ст. н.е.)

Відлуння давньогерманського релігійного культу дійшло до нас в деяких географічних назвах: столиця Норвегії Осло – давньоісл. *áss* – ‘бог з племені асів’, і *ló* – ‘прогалина (галявина)’; місто Оденсе, в якому народився Г.Х.Андерсен – від імені бога Одіна; датське місто Виборг – від ддат. *wi* – ‘святилище’, шведське місто Лунд – дшв. *lund* – ‘гай’, так само і в сучасній мові. На території Німеччини місто Бад-Годесберг біля Бонна у 947 р. згадувалось як Вуоденсберг (від Водан – Один) тощо.

1.3. Велике переселення народів і формування варварських королівств

Зміна в суспільно-політичному устрої германських племен була пов'язана з ропадом родових відносин. У III ст. н.е. почали формуватися племінні союзи, які пізніше привели до утворення держав. Початок розпаду родового устрою привів до масової міграції германських племен, що відбувалася протягом кількох століть – з IV по VII ст. і отримала назву епохи Великого переселення народів. Початком великого переселення народів став рух східно-герман-

ських племен (готів) з області нижньої течії Вісли та з узбережжя Балтійського моря в Причорноморські степи в III ст., а пізніше на Захід у межі Римської імперії, яка у IV століття дуже ослабла в результаті безперервних війн та внутрішніх суперечностей, а тому не змогла встояти проти натиску варварів. **Загибель Римської імперії означала і загибель рабовласницького суспільства.**

Епоха Великого переселення народів, головними учасниками якої на території Європи були германські племена, закінчується в VI–VII ст. формуванням германських варварських королівств.

Формування варварських королівств починається в V ст. і відбувається у різних племен по-різному аж до VII ст. Східні германці раніше за інших організувалися у держави: остготи – в Італію, вестготи – в Іспанію, бургунди – середній Рейн, вандалі – Північна Африка, а в VI ст. – вандалі та остготи були знищені і романізовані.

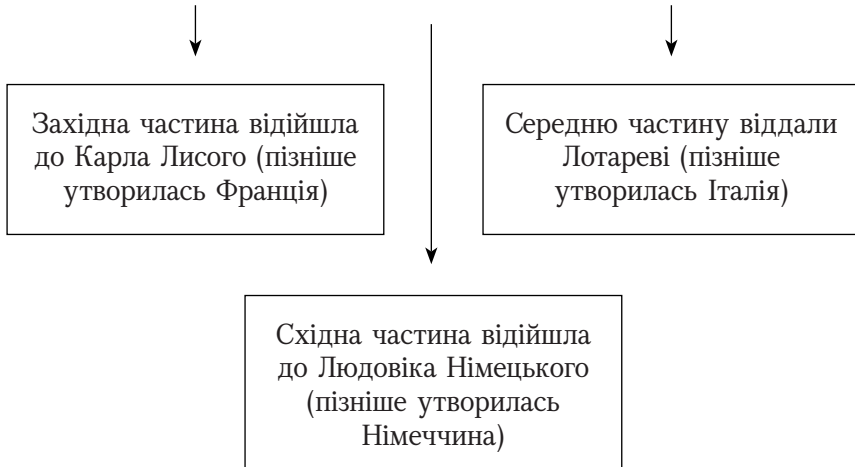
Серед усіх західно-германських племен найбільш цивілізованими були франки (початок III ст.). Так, в кінці V – на початку VI ст. король Хлодвіг Меровінг розширив своє королівство шляхом завоювання земель алеманнів і вестготів. Могутності франків сприяв союз з римською церквою. За Меровінгів почалося зародження феодалних відносин, а у 498 р. було введено християнство.

У VIII ст. на франкському престолі з'явилась династія Каролінгів, територія Германії ще більше розширилась в результаті приєднання до неї фризів.

За Карла Великого (роки життя: 742–814; роки правління: 768–814) були підкорені та підпали під примусову християнізацію племена саксів, більша частина Іспанії, лангобарди в Італії, Баварія. Призначення (вінчання) Карла у 800 р. імператором Римської імперії ще більше зміцнило панування Каролінгів.

Діяльність Карла Великого була спрямована на зміцнення держави. Саме за нього було видане Каролінгське законодавство, були проведені земельні реформи, створені прикордонні області, так звані «марки», які посилили обороноздатність держави. Епоху Карла називали «*Blütezeit*» – епоха розквіту, відродження. Він приділяв також велику увагу мові, вимагав проведення богослужіння та читання молитов німецькою мовою. Після його смерті імперія Каролінгів стала розпадатися, так як не мала ні міцної економічної бази, ні мовної, ні етнічної цілісності.

Онуки Карла Великого згідно з Верденською угодою (843 р.) розділили імперію на три частини. Цьому передувала укладена у Страсбурзі угода між Карлом Лисим та Людовіком Німецьким у 842 р. відома як «Страсбурзька клятва».

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ I

1. На якій підставі можна стверджувати, що германські мови займають провідне місце серед усіх індоєвропейських мов?
2. В працях яких вчених містяться перші свідомості про германців?
3. В чому полягав суспільний устрій та побут давніх германців?
4. Що характеризувало звичаї давніх германських народів? До якої релігії вони належали?
5. Чим було викликано Велике переселення народів і до чого воно призвело?

РОЗДІЛ II.

ДАВНЬОГЕРМАНСЬКІ ПЛЕМЕНА ТА ІХ МОВИ. ІСТОРІЯ ГЕРМАНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ

2.1. Класифікація давньогерманських племен і племінних союзів

Перші відомості про класифікацію давньогерманських племен можна знайти у Плінія Старшого у його праці «Природнича історія». Всі численні германські племена за Плінієм можна звести у шість основних груп:

1. **Вінділи** містили племена бургундів, каринів, варинів, гуттонів, які мешкали у східній частині.

2. **Інгвеони (інгевони)** – племена кімрів, тевтонів, хавків, саксів, англів, ютів, фризів та ін., які мешкали на північному заході.

3. **Іствеони (іскевони)** – прирейнські германські племена бруктерів, хамавів, салієв та ін., які пізніше об'єдналися в племінні союзи франків.

4. **Певкіни, бастарни** мешкали на сході.

5. **Герміони (ерміони)** – це були племена маркоманнів, квадів, лангобардів, алеманнів та ін. дрібні племена, які мешкали на півдні.

6. **Геллевіони (скандинавські племена)** – мешкали на півночі.

Згадування про деякі племена можна знайти також у Тацита в його «Германії» і «Історіях». В своїх працях він згадує міф, який розповідає про походження давніх германців і про трьох синів бога Манна (сина бога Туіскона): Инге, Іске та Ерміне від яких нібито і походили племена інгевонів, іскевонів та ерміонів. Решта також походила від імен інших синів Туіскона.

На підставі вивчення пам'яток давньонімецької писемності виділяються наступні мовні групи:

а) *Східна* (готська мова) – IV-VI ст., яка зникла у зв'язку з романізацією;

б) *Північна* (скандинавська) – до X ст. представлена пам'ятками рунічної писемності. З X ст. – давньодатська, давньошведська, давньонорвезька, давньоісландська мови;

в) *Західна*: починаючи з VII ст. представлена пам'ятками давньоанглійської, давньофризської, давньосаксонської, давньонижньофранкської та давньовірхньонімецької мов.

Германські мови північної та західної груп збереглися до нашого часу. Вони розвинулись в самостійні національні мови, а деякі стали діалектами національних мов.

2.2. Історія германської писемності

Як відомо, говорити про будь-яку мову з точки зору її лексичної або граматичної будови можна тільки на підставі аналізу її писемності. Це не означає, що мову не можна охарактеризувати в її дописемний період, в даному випадку діють за методом лінгвістичної реконструкції, який є одним з ключових компонентів порівняльно-історичного методу. Так, у 1868 році німецькі компаративісти на чолі зі А. Шлейхером спробували реконструювати мову-основу та індоєвропейську прамову. Виходячи з їхніх досліджень можна зазначити наступне: відомо, що у германців ще за декілька століть до н.е. були різноманітні контакти з іншими народами: на півночі та сході – з фінами, балтійськими та слов'янськими племенами; на півдні – з давніми греками та римлянами. Ці контакти і знайшли відображення у мові у вигляді германських запозичень. Так, наприклад, дуже багато запозичень у фінській мові:

rengas 'кілець' (гот. *hrings*, днв. *ring*);
kunigas 'король' (гот. *kuni*, днв. *kuning*);
kulta 'золото' (гот. *gulþ*, днв. *gold*);
rikas 'багатий' (гот. *reiks*, днв. *riich*);
kaunis 'красивий' (гот. *skauns*, днв. *skōni*);
kansa 'народ' (гот. *hansa* 'натовп').

У творах римських авторів, починаючи з Юлія Цезаря і до VI ст. н.е., часто зустрічаються германські запозичення, (як правило в латинізованій формі), які означають предмети культури, побуту, озброєння, назви деяких тварин: *urus* 'зубр'; *alces* 'лосі'; *glesum* 'бурштин'; *barditus* 'бойова пісня'; *runa* 'рунічний знак'.

Існують деякі германські писемні пам'ятки, які виникли латинською мовою, тобто ще до безпосередньої писемності на германських мовах. Найбільш цікавими з лексичного погляду є «Варварські правди» – зводи законів, права германських народів, записані латинською мовою, але які містять германську термінологію.

Рунічне письмо було найдавнішим видом писемності у германців і свого роду проміжним періодом між германською мовою-оснотою та мовами найдавніших писемних пам'яток різних германських народностей.

Руни – це магичні знаки, назва походила від основи гот. *runa* – ‘таємниця’, нім. – *raunen* ‘шепотіти потай, таємно’. Руни – це знаки вирізьблені на дереві, кістках або камінні, це вертикальні лінії, від яких йшли в різні боки інші лінії.

Є три припущення:

1. Вони виникли у III ст. у готів Причорномор'я на основі грецької абетки;
2. III-IV ст. на півночі гірла Вісли на основі латинської абетки (хоча в рунах лише кілька літер подібних до латинських);
3. Проте, більшість дослідників дотримуються думки про те, що вони виникли у III ст. на півночі Італії, а потім поширились на південь

ƒ – a þ – ß | – i ƒ – b Ɔ – W ʝ – R Ɔ – r

Рунічний алфавіт називається **футарк** (fuþark) – в його основі 6 знаків, або старших рун (24 літери). Частина рун має латинські літери, а 7 – не мають аналогів.

В IX ст. футарк замінювався **молодшим рунічним алфавітом**, який містив 16 знаків. Цим алфавітом користувалися у Швеції, а згодом його витіснив датський варіант. У Швеції рунами користувалися ще в XVI-XVII ст.

В процесі християнізації в IV-XII ст. германці знайомляться з латинським письмом (готи – з грецьким), в результаті чого в IX ст. на території франкської держави, а в XI ст. на Британських островах, рунічне письмо повністю витісняється латинським.

Збереглося біля 150 старших рун, які були зроблені на зброї та прикрасах. Молодших – більше 2500, вони знаходяться у Швеції; 500 – у Норвегії; 400 – у Данії.

Найважливішою пам'яткою рунічного письма є “*Codex runicus*” – рукопис XIII ст., написаний давньодатською мовою.

Рунічне письмо було одним з найважливіших культурних завоювань германських племен у часи епохи Великого переселення народів. Але виходячи з культурного призначення воно не поширилося, бо не мало комунікативного призначення.

Один з найвідоміших давніх написів II-III ст.: *ek HlewagastiR HoltijaR horna tawido* ‘Я Хлевагастір з роду Хольта (син Хольта) ріг зробив’.

Латинське письмо було єдиною писемною та літературною мовою для давньогерманських мов епохи середньовіччя (VI-XI ст.) і виконувало всі найважливіші соціальні і культурні функції майбутніх національних мов в цих державах. Латина – була мовою церкви, в наслідок чого церква, церковні школи, монастири та школи при них стали центрами освіти та писемності, які на той час мали релігійно-церковний та богословський характер.

Для запису на своїх до того безписемних мовах західні та північні германці користувалися латинською абеткою, а східногерманське плем'я готів створило свою писемність на основі грецької абетки. При записах латинською абеткою давні германці зіткнулися з рядом ускладнень, оскільки в латинському алфавіті не було літер для цілого ряду звуків, що були наявними в різних германських мовах: наприклад, для відображення довгих та коротких голосних *nēman – nām, – ginô-man; //- Akut – короткий; ^- Cirkumflex – довгий (за Ноткером); закритості – відкритості (sunnuun, leeren)* тощо.

А наявність в цей період ряду діалектів дедалі збільшувала розбіжності в написанні однакових слів. Тому до латинської абетки вносились різні зміни у вигляді нових літер або сполучень літер, наприклад /w/ або /ch/ для задньоязикового [x], також діакритичні знаки, які у давньоверхньонімецькій також запровадив Ноткер: *gast – gesti*.

Потрібно відзначити, що і в теперішній час алфавіти германських мов, в основі яких знаходиться латинська абетка відрізняються один від одного та від латинської мови як за якістю, так і за складом літер. Більше того, одні й ті самі літери можуть слугувати для позначення різних звуків, а один і той самий звук може позначатися різними буквами:

Англійська мова 26 літер (А – ей Б – бі С – сі);
Німецька мова 26 літер і три умляута (А – а Б – бе С – це).

В кінці VIII – на початку IX ст. у Франкській державі на основі варіантів латинської абетки був створений новий алфавіт з меншими за розмірами літерами, який назвали «каролінгськими мінускулами» (лат. *minusculus* ‘менший’). Цей алфавіт більше відповідав германським мовам, ним користувалися в західній Європі до XII ст., доки мінускули не були витіснені готичним шрифтом.

У кінці XV ст. на ознаку протесту проти «варварського» готичного шрифту в Італії, в епоху Відродження з’явився новий шрифт – антиква (*litera – antiqua*), який вживали у друці. Він мав більш округлі форми і був свого роду поверненням до «каролінгських мінускул». Шрифт антиква поширився в Західній Європі, розвиваючись в різних варіантах.

І в теперішній час латинський шрифт широко розповсюджений в зв’язку з розвитком германських та романських мов, проте представлений в цих групах мов в різних варіантах антикви.

Готичне письмо виникло приблизно в XI ст. в Італії на основі латинського алфавіту, але мало більш загострені літери. Це письмо розповсюдилось поступово і в інших країнах Європи. А у XIII-XIV ст. і в архітектурі з’явився новий стиль, який прийшов на зміну романському – готичний стиль. Його призначенням було вираження засобами архітектури християнської ідеї відвернення від усього земного, звернення у височінь, до небес, до Бога. Завдяки цьому стилю світова культура отримала такі шедеври архітектури, як собор Нотр-Дам у Парижі, Св.Стефана у Відні, Вестмінстерське абатство в Лондоні, собори у Страсбурзі, Кельні, Мілані, Руані, Празі, Варшаві, Львові та інших містах.

Епоха Відродження, яка прийшла на зміну Середньовіччю, негативно ставилась до всього, що було християнською ідеологією. А так як символом варварства для гуманістів Відродження були германські племена (готи, вандали та ін.), то стиль середньовічної церковної архітектури гуманісти XV ст. стали презирливо називати «готичним», тобто «готським»: свн. – *gotisch*, англ. – *gothic*. Ту ж саму назву отримало і куткове, загострене письмо. Проте, ні готичний стиль в архітектурі, ні готичний шрифт ніякого відношення до готів не мав.

У XV ст. готичний шрифт продовжував розвиватися і отримав назву «фрактура» (нім. *Fraktur* від лат. *fractus* ‘ламаний’). Зародження фрактури з’являється ще в XIV ст. у рукописах канцелярських документів імперії в Празі. Як друкарський шрифт, фрактура була введена на початку XVI ст. при безпосередній участі видатного художника німецького Відродження – Дюрера.

У середні віки фрактура знайшла застосування в Німеччині, Англії, Франції. В Англії та Франції згодом готичний шрифт був витіснений латиною. А в Німеччині він істотно потіснив латину і залишався аж до кінця II світової війни (1945) основним шрифтом. Йому навчали в школі, ним користувалися у приватному листуванні, на ньому друкувалися книги та журнали. Проте наприкінці XVIII ст. виникли пропозиції (Ф.Шиллер, брати Грімм) щодо відмови від готичного письма. Під час II світової війни фашистська диктатура оголосила готичний шрифт «споконвічно німецьким». Після II світової війни готичний шрифт втратив свої позиції, поступився місцем латинському алфавіту, що зробило німецьку друкарську продукцію більш доступною для іноземного читача. Готичний шрифт вживається в різних країнах і сьогодні, але частіше завдяки його декоративності, при оформленні вивісок, оголошень, заголовків.

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ II

1. Які давньогерманські племена вам відомі, на якій території вони мешкали?
2. Як розвивалась давня германська писемність, і що впливало на її розвиток?
3. Коли з'явилось рунічне письмо і яку роль воно відіграло у германській писемності?
4. Яким чином латинська абетка пов'язана з германськими мовами?
5. Що слугувало підставою для виникнення готичного письма, і якою була мета готичного стилю?

РОЗДІЛ III.

ВИНИКНЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МЕТОДУ І ЙОГО РОЛЬ У ВСТАНОВЛЕННІ СПОРІДНЕНОСТІ МОВ

3.1. Поняття спорідненості мов і мови-основи

Порівняльно-історичний метод виник у XIX ст. і надав можливість відтворити процес розвитку індоєвропейських мов. Засновниками цього методу були німецький лінгвіст Франц Бопп (*Franz Bopp*) та датчанин Расмус Раск (*Rasmus Rask*). У своїх працях вони довели спільність германських мов. Велике значення для розробки порівняльно-історичного методу мала «Німецька граматика» Якоба Грімма» (*Jacob Grimm «Deutsche Grammatik»* 1819-1837), в якій він застосував порівняльний метод при описі граматики німецької мови та інших германських мов. До видатних мовознавців першої половини XIX ст., які заклали підґрунтя індоєвропеїстики та порівняльно-історичного методу відноситься також німецький вчений А. Шлейхер, який у 1868 році реконструював германську мову-основу та індоєвропейську правову (див. Розділ II).

Генетичним зв'язкам слов'янських мов була присвячена робота А.Х. Востокова «Рассуждения о славянском языке, служащим введением к грамматике сего языка, составляемой по древнейшим оного письменным памятникам» (1820).

Передумовою застосування порівняльно-історичного методу є можливість розпаду мов і походження, таким чином, групи споріднених мов з одного джерела. Розпад мовної єдності, в результаті якого виникла індоєвропейська сім'я споріднених мов відноситься приблизно до III ст. до н.е.

Спільна мова, з якої розвилися споріднені мови, отримала у порівняльно-історичному мовознавстві назву **мови-основи** (нім. *Ursprache*, англ. *parent language*).

Процес розпаду мови-основи припускає, що вже загальноіндоєвропейська та загальногерманська поділяються на діалекти. Ці діалекти могли змінюватися, змішуватися з безпосередніми мовами в певних історичних умовах. У зв'язку з останнім в порівняльно-історичному мовознавстві з'явилась назва **субстрат** (або підшар). А відновлені за допомогою порівняльно-історичного методу гіпотетичні прамовні форми отримали назву **архетипів або праформ**.

На основі порівняльно-історичного методу виділяються наступні індоєвропейські мови та мовні групи:

Мови:

1. Хетська
2. Тохарська
3. Албанська
4. Вірменська

Групи:

1. Індійська
2. Іранська
3. Грецька
4. Кельтська
5. Італійська (на чолі з латинською мовою)
6. Романська
7. Германська
8. Балтійська
9. Слов'янська

Початок ХІХ ст. характеризується активними дослідженнями у галузі історичного мовознавства взагалі і історичного дослідження германських мов зокрема. Тут в першу чергу потрібно відзначити праці Якоба Грімма («Німецька граматики» – 1819-1837, «Історія німецької мови» – 1848), і їх спільна праця з Вільгельмом Грімом «Німецький словник» (початок створення – 1852 рік) Ці праці слугували фундаментом для широкого вивчення не тільки німецької але й інших германських мов і встановили їхні основні риси.

Принципами іншомовних запозичень активно займалися младограматики, наприклад Г. Пауль в своїй праці «Принципи історії мови» (1880).

У цей період було створено ряд фундаментальних досліджень германських мов: книга В. Штрейтберга «Прагерманська граматики» (*W. Streitberg 'Urgermanische Grammatik'*), праця К. Бругмана

і Б. Дельбрюка «Порівняльна граматика індоєвропейських мов» у 5-ти томах ('*Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen*'), робота А. Мейє «Основні особливості германської групи мов» (1916 г.) ('*Caracteres generaux des langues germaniques*').

Згодом широку відомість у сучасній германістиці отримали роботи В.М. Жирмунського, Ю.А. Жлуктенка, В.Г. Таранця, В.В. Левицького, В.Д. Каліущенко, В.І. Кушнерика, Т.І. Домброван, В.П. Беркова, С. Зондереггера і багатьох інших дослідників, що підтверджує той факт, що порівняльно-історичний метод продовжує удосконалюватися та розвиватися також і в наш час.

3.2. Методика порівняльно-історичного аналізу. Доведення матеріальної спорідненості мовних фактів

Як доказ матеріальної спорідненості мов можуть слугувати лише регулярні факти «засновані не тільки на звуковій схожості, але й на закономірних звукових відповідностях» (А. Мейє «Порівняльний метод в історичному мовознавстві» – М., 1954. – С. 35). Прикладом цього може слугувати «Закон Першого пересуву приголосних» в германських мовах, який встановлює відповідність: іє. *bh* – герм. *b*.

Проте приголосний *bh* зафіксований тільки в одній з індоєвропейських мов – у санскриті, в інших індоєвропейських мовах йому відповідають інші приголосні. Не можна все ж не помітити, що ці відповідності повторюються регулярно у великій кількості мов (А. Мейє «Порівняльний метод в історичному мовознавстві» – М., 1954. – С. 36). Тому вони є не випадковими, а закономірними, так як повторюються системно. Наприклад:

скр.	<i>bhārāmi</i> 'несу'	скр.	<i>bhrātār</i> 'брат'
гр.	<i>phēro</i>	гр.	<i>phrāto</i>
лат.	<i>ferō</i>	лат.	<i>frāter</i>
рос.	<i>беру</i>	рос.	брат
гот.	<i>baيران</i>	гот.	<i>brōþar</i>

Як приклад можуть бути наведені також факти з області порівняльної граматики, яка в більшому ступені спирається на порівняльну фонологію. Наприклад, розглянемо відмінювання дієслова в індикативі теперішнього часу в деяких індоєвропейських мовах:

Укр.	Рос.	Лат.	Гот.	Нім.
		Однина		
вѣрчу	<i>верчу</i>	<i>vertō</i> 'верчу'	<i>wairþa</i> 'становлюсь'	<i>werde</i> 'становлюсь'
вертиш	<i>вертишишь</i>	<i>vertis</i>	<i>wairþis</i>	<i>wirst</i>
вертить	<i>вертит</i>	<i>vertit</i>	<i>wairþip</i>	<i>wird</i>
		Множина		
вертимо	<i>вертим</i>	<i>vertimus</i>	<i>wairþam</i>	<i>werden</i>
вертите	<i>вертите</i>	<i>vertitis</i>	<i>wairþip</i>	<i>werdet</i>
вертят	<i>вертят</i>	<i>vertunt</i>	<i>wairþand</i>	<i>werden</i>

Ці дієслівні форми відносяться до різних періодів, але встановлені порівняльно-історичним методом фонетичні закономірності доводять спорідненість наведених особових закінчень.

3.3. Поняття зовнішньої і внутрішньої реконструкції

Під зовнішньою реконструкцією розуміється відновлення першоджерела (архетипу) на основі порівняння мовних одиниць споріднених мов.

Під внутрішньою реконструкцією розуміється порівняння мовних одиниць однієї мови.

Наведемо декілька прикладів зовнішньої реконструкції.

З області фонетики

Загальний принцип фонетичного закону I-го пересуву приголосних в германських мовах і порівняння індоєвропейських початкових приголосних в словах:

скр:	<i>(g)hamsá</i>	'гусак, лебідь, фламінго'
гр.	<i>khēn</i>	'гусак'
лат.	<i>(h)anser</i>	'гусак'

з германськими відповідностями:

да. *gōs* ‘гусак’

двн. *gans* ‘гусак’

дисл. *gás* ‘гусак’

дозволяє зробити припущення, що архетипом початкової приголосної в загально індоєвропейській була фонема **gh* (дзвінкий зімкнений придиховий *gh* змінився на германський дзвінкий щілинний *g*).

З області морфології:

Якщо розглянути в давньогерманських мовах форму називного відмінку чоловічого роду то вона буде мати наступний вигляд:

гот. *dags*; да. *dæʒ*; дс. *dag*; двн. *tac*, *tag*; дісл. *dagr*.

Яким же чином можна встановити первинне закінчення?

Відомо, що в мові рунічних написів засвідчено форму *dagaR*.

У скандинавських мовах *r* розвивається з *z* (явище ротацізму $z \rightarrow r$), таким чином можна встановити германський архетип **-az*. Порівнюючи германський архетип з індоєвропейськими мовами можна встановити і індоєвропейський архетип.

Германське *z* відповідає індоєвропейському *s*, а германське *ā* – індоєвропейському *ō*; на цій підставі відтворюється індоєвропейський архетип **-os*, який підтверджується порівнянням з фактами інших індоєвропейських мов: гр. *lykos*; лат. *lupus*; укр. *вовк*; рос. *волк* (*u* → *o*).

Внутрішня реконструкція (на основі однієї мови, можлива і в різні періоди її існування) може бути представленою на прикладі називного відмінку однини і множини кореневого відмінювання у давньоангл. *man* (*n*) – ‘людина і *men* (*n*) – ‘люди’; двн. *man* – *menier* (*gast* – *gesti*). Враховуючи умови переходу *a* → *e* під впливом наступного *i* в германських мовах (тобто перезвук) можна зробити припущення, що у формі множини у корені також колись був голосний *a*, але в закінченні *i*. Тому для цієї форми встановлюється архетип **manni*.

Відповідь на питання про визначення хронології буде відносною стосовно послідовності або одночасності мовних фактів.

Індоєвропейські глухі зімкнені приголосні *p*, *t*, *k* перейшли у глухі щілинні в **германських мовах** *f*, *þ*, *h* або у дзвінкі щілинні *β*, *ð*, *g* залежно від того на який склад припадав наголос:

скр.	<i>bhrātār</i>	скр.	<i>pitār</i>
гот.	<i>brōÐar</i>	гр.	<i>patēr</i>
гр.	<i>phrātōr</i>	гот.	<i>fadar</i>

Визначення ареалу мовних явищ

Для визначення мовного ареалу розглянемо деякі приклади

гот.	<i>*gansus</i>	да.	<i>zōs</i>	
двн.	<i>gans</i>	дфриз.	<i>gōs</i>	‘гусак’
снід.	<i>gans</i>	дс.	<i>gās</i>	
гот.	<i>uns</i>	да.	<i>ūs</i>	
двн.	<i>uns</i>	дфриз.	<i>ūs</i>	‘нам’
нід.	<i>ons</i>	дс.	<i>ūs</i>	
гот.	<i>fimf</i>	да.	<i>fīf</i>	
двн.	<i>finf (funf)</i>	дфриз.	<i>fīf</i>	‘п’ять’
		дс.	<i>fīf</i>	
гот.	<i>anÐar</i>	да.	<i>ōðer</i>	
двн.	<i>andar</i>	дфриз.	<i>ōther</i>	‘інший’
нід.	<i>ander</i>	дсакс.	<i>ōðar</i>	

У результаті аналізу зазначених одиниць можна стверджувати, що гот., двн., снід. відрізняються від да., дфр., дс. випадінням *n* – перед *s*, *f*, *þ*, *h*.

За класифікацією да., дфриз., дс. відносяться до інгевонської групи, тому це випадіння можна вважати особливістю інгевонського ареалу.

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ III

1. Що розуміється під порівняльно-історичним методом і хто стояв у витоків його виникнення?
2. Які індоєвропейські мови і мовні групи можна виділити на підставі порівняльно-історичного методу?
3. Що може слугувати доказом мовної спорідненості? Наведіть приклади внутрішньої і зовнішньої реконструкції.
4. Як можна визначити ареал будь-яких мовних явищ?
5. Що таке мова-основа, субстрат і архетип? Наведіть приклади.

РОЗДІЛ IV.

ЗАГАЛЬНОІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ РИСИ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ

4.1. Особливості наголосу. Система голосних і приголосних

Германські мови виникли як результат самостійного розвитку однієї з діалектних груп індоєвропейської мови-основи.

Щодо **наголосу**, то він у загальноіндоєвропейській відрізнявся двома особливостями:

1. Наголос в індоєвропейській характеризувався підвищенням голосу (тону) на одному зі складів і називався **тонічним** або музичним на противагу динамічному або експіраторному, який пов'язаний із силою видиху.

У писемних пам'ятках давньоіндоєвропейських мов (санскриту та грецької) часто вживається знак, який виділяє високо-тональні склади: скр. *várah* 'коло', *varáh* 'вибір'; гр. *tómos* 'відрізок, шматок', *tomós* 'гострий, ріжучий'. Таким чином висота тону була фонологічно значущою, тобто виконувала смислорозрізнавальну функцію.

2. Індоєвропейський наголос був вільним, тобто міг припадати на будь-який склад (див. приклади).

У загальногерманській вільний наголос змінився пізніше фіксованим на початковому (кореневому) складі, внаслідок чого тонічний наголос поступився місцем динамічному. В теперішній час тонічний наголос існує в шведській, норвезькій та деяких датських діалектах.

Система голосних. Для пізнього індоєвропейського періоду характерна система голосних фонем, яка складається з 5 коротких і 5 довгих: *ě, ǣ, ǝ, ě, ǐ*

Усі індоєвропейські голосні можуть бути представлені наступним чином:

Верхній підйом	<i>i, ī</i>	<i>u, ū</i>
Середній підйом	<i>e, ē</i>	<i>o, ō</i>
Нижній підйом	<i>a, ā</i>	

Крім зазначених був короткий голосний [ə], який зустрічався в ненаголошених складах і був пов'язаний з чергуванням за аблаутом. Він називався «шва примум» і виглядав у скр. як *i*, а в решті індоєвропейських мов – як *a*.

Основними короткими голосними у індоєвропейській були *ě* та *ǫ*, які брали участь у чергуванні; *ǎ* – був більш рідким, голосні *ĩ* та *ỹ* чергувались у положенні перед голосними з сонорними *ǰ* та *ǵ* (*j* та *w*).

Серед довгих голосних, так званими «чистими» були *ē*, *ā*, *ō*, тоді як *ī* та *ū*, як і короткі *ĩ* та *ỹ* могли виступати як складові голосні, і як нескладові сонорні *ǰ/ǵ*, *ǵ/w*.

У загальногерманській також спостерігалась відмінність між довгими і короткими голосними, проте в їхній системі відбулися значні зміни, що дозволяє говорити про германський пересув голосних.

Найбільш значні зміни відбулися в системі коротких голосних. Серед індоєвропейських фонем зміни не торкнулися лише короткого *ā*: іє. *ǎ* = герм. *ā*: лат. *ager* ‘поле’, гот. *akrs*; іє. *ǫ* перейшло в герм. *ā*: лат. *rota* ‘колесо’, днн. *rad*.

Голосні *ě*, *ĩ*, *ỹ* іноді зберігалися, а іноді змінювались відповідно до германських комбінаторних явищ.

Шва примум [ə] в одних випадках зникав (у другому незакінченому складі): скр. *duhitár-*, гр. *thygátēr* ‘дочка’, гот. *dauhtar* або відображувався як *ǎ*: пор. скр. *pitár-*, лат. *pater*, гот. *fadar* ‘батько’.

Загальногерманська успадкувала незмінними індоєвропейські довгі голосні *ō*, *ī*, *ū*:

іє. **pōd*, гр. *poús* ‘нога’, гот. *fōtus*;

лат. *suīnus* ‘свиня’, гот. *sweīn* (*eī* = [i]);

лат. *sūrus* ‘солоний’; да., днн. *sūr*, дісл. *sùrr* ‘кислий’.

Проте голосні *ā* і *ē* змінились:

іє. *ā* > герм. *ō*

лат. *stare* ‘стояти’, гот. *stōþ* ‘стояв’

іє. *ē* > герм. *æ* (гот. *ē*, да. *æ*, днн *ā*):

гр. *tithēmi* ‘кладу’, гот. *ga-dēþs*, да. *dæd*, днн. *tāt*, дісл. *dād* ‘справа’.

Система приголосних. За способом артикуляції індоєвропейські приголосні фонемі розподілялися на **сонорні, щілинні та**

зімкнені. Причому щілинні були представлені одним свистячим *s*, який перейшов у загальногерманський. Сонорні *i, u, m, n, r, l* в іє. виконували подвійну функцію: у сполученні з голосним вони виступали як приголосні, а при відсутності (випаданні) голосного у складі вони перетворювались на складотворні *i, u, m, n, r, l*.

У загальногерманській нескладові сонорні *i, u, m, n, r, l* зберігаються без змін, а складові *i, u, m, n, r, l* підпадають під перетворення: *i* та *u* розвиваються у власне голосні, а *m, n, r, l* втрачають твірну функцію, так як перед ними розвивається голосний *i*: *um, un, ur, ul*, наприклад множина минулого часу основа дієслова «зв'язувати» *bnd* змінюється на *bund-*.

Серед індоєвропейських зімкнених виділяються глухі зімкнені *p, t, k, k^w* та дзвінкі зімкнені, які розподіляються на прості *b, d, g, g^w* та придихові *bh, dh, gh, g^w h* (лабіалізовані або задньоязикові зімкнені).

З розвитком зімкнених пов'язані найбільші зміни в системі приголосних германських мов, які отримали назву «Першого пересуву приголосних» («*Die erste Lautverschiebung*») і будуть розглядатися пізніше.

4.2. Морфологічна система в загальноіндоєвропейській мові

Що стосується структури слова, то багато рис германської морфологічної будови успадковано від індоєвропейської єдності.

Загальноіндоєвропейська була мовою флективної будови, тобто мала розвинуту систему відмінювання і дієвідмінювання.

Іменники (і прикметники) склалися з трьох наступних елементів: корінь, словотворчий суфікс і закінчення.

Наприклад:

Скр.	<i>aξv – ā – m</i>	знах. в. од.	(осн. на <i>-ā-</i>)	‘кінь’
Гр.	<i>zug – ó – n</i>	наз. знах. в. од.	(осн. на <i>-o-</i>)	‘іго’
Лат.	<i>dom – u – s</i>	наз.в., одн.	(осн. на <i>-u-</i>)	– ‘дім’
Лит.	<i>av – i – s</i>	наз.в., одн.	(осн. на <i>-i-</i>)	– ‘вівця’
Ст. сл.	<i>vlъk – o – mъ</i>	дав. в. мн.	(осн. на <i>-o-</i>)	– ‘вовкам’

В період індоєвропейської спільноти існувало три роди: чоловічий, жіночий, середній. Проте той факт що до одного й того ж самого типу основ могли відноситися іменники різного граматичного

роду, підтверджує припущення про те, що розподіл за основами висходить до глибокої старовини і передує розподілу за родами.

Більшість дієслівних форм також характеризувалась трьохморфемною структурою: коренем, який означав дію, основотворчим суфіксом, який у дієсловах часто мав словотвірну або формотворчу функцію та особовим закінченням:

скр. ім. *ápas* 'діло' / *apas-yá-ti* 'діє';

-*ya* – словотворчий суфікс;

лат. *tepeō* 'я теплий' ('мені тепло') – *tepe-sc-ō* 'нагріваюсь';

-*sc-* словотворчий суфікс;

гр. *phér-oi-s* 'так несеш', *phér-oi-te* 'так несете';

-*oi-* суфікс бажаного способу.

Для індоєвропейської було дуже важливим поняття тематичних та атематичних основ. Іменні та дієслівні основи називаються *те-матичними*, якщо вони закінчуються на *-e-*, яке чергується з *-o-* і *атематичними*, якщо вони закінчуються на шумний приголосний або сонорний.

Наприклад:

гр. *phêromen*, лат. *ferimus* 'несемо' (*i* ← **o*); тематична основа: гр. *phero-*; лат. *fero-*.

гр. *phérte*, лат. *fert* 'несе'; атематична основа: гр. *pher-*, лат. *fer-*.

Загальногерманська мова успадкувала основну морфологічну рису загальноіндоєвропейської – флективну будову. Але навіть в найдавніших писемних пам'ятках германських мов, за винятком найдавніших рунічних написів і зокрема готської, трьохморфемна структура слова майже не збереглася. Вірогідно, що вже в загальногерманський період діяла тенденція до виділення кореня, як носія лексичного значення та закінчення як формального показника, тобто тенденції розвитку двуморфемної структури слова. Надалі, виходячи з германських законів закінчення зазнають редуції.

4.3. Загальноіндоєвропейські риси в германському імені

В індоєвропейській залежно від відмінкових закінчень були три типи відмін:

1. Відмінювання іменника та прикметника.

2. Відмінювання займенникового типу (вказівні та питальні займенники, особові займенники 3 особи).

3. Відмінювання особових займенників 1 і 2 особи і присвійного займенника.

Прикметники спочатку не мали особливої відміни, що пояснюється спільністю походження іменників і прикметників (*bēta* – *hûs*, *slaf* – *kámera*) з єдиної категорії – категорії імені.

В германських мовах зберігаються три типи відмінювання, проте в германських мовах широко розповсюдилось відмінювання прикметників, яке збіглося зі «слабким» відмінюванням іменників.

Отже:

- до іменної відміни відносились іменники, вони мали два типи відміни: «сильну» та «слабку», а прикметники – «слабку»;
- до займенникової відміни відносились вказівні займенники, вони відмінювались за «сильним» типом відмінювання;
- до третього типу відмінювання відносились особові займенники 1 та 2 особи і присвійний займенник.

Протиставлення на тематичні/атематичні основи зникає і з'являється розподіл на основи за голосними/приголосними.

Вважається, що в індоєвропейській мові було 8 відмінків: називний, родовий, давальний, знахідний, відкладний, місцевий, інструментальний та кличний. Давньогерманські мови успадкували 4 відмінки: називний, родовий, давальний, знахідний (і лише деякі мови – інструментальний та кличний).

4.4. Загальноіндоєвропейські риси в системі германського дієслова

Індоєвропейські дієслівні основи означали дію у певному видовому стані. Первинний стан дієслова практично не зберігся в усіх рисах, проте деякі особливості можна продемонструвати на прикладах з грецької мови, яка зберегла більшість індоєвропейських особливостей дієслова. Грецька **основа презенту** означала тривалу дію і від неї була утворена форма **теперішнього часу** – *leípō* ‘я залишаю’ і форма минулого часу – імперфекту *éleipon* ‘я залишав’; **основа аористу** означала нетривалу дію, дію як таку: *élipon* ‘я залишив’; **основа перфекту** – закінчена дія з результатом

в минулому або в теперішньому: *léloipa* ‘я залишив’ – результат в минулому і *oīda* – ‘знаю’ – результат в теперішньому (‘я дізнався і тепер знаю’).

В індоєвропейській протиставлення за лінією виду – тривалість (презенс) та нетривалість (аоріст) – виражалися основами дієслова, а протиставлення в часовому плані – закінченнями.

Наприклад: як дія тривала *Imperfekt* має основу *Präsens* – *leip-*, але як дія минула має таке саме закінчення як і аоріст: *élipon* (аоріст) – *éleipon* (імперфект).

Система способів (4) в індоєвропейській мала *Indikativ* – дійсний, *Imperativ* – наказовий, *Konjunktiv* – умовний, *Optativ* – бажальний.

Категорія числа була трьохсистемною: одиниця, двоїна та множина.

Стани: дійсний (*Aktiv*) і середній (медіальний *Medio Passiv*).

Численні типи первинних непохідних дієслів утворювали свої форми за допомогою зміни кореневого голосного – чергування за аблаутом і складала чітку систему класів так званих **сильних дієслів**.

Слабкі дієслова були вторинними по відношенню до сильних, їхньою особливістю був суфікс *d/t* в минулому часі, що став загальногерманською інновацією і широко розповсюдився:

гот. прикметник	<i>fullus</i>	‘повний’
дієслово	<i>fulljan</i>	‘наповнювати’
од. мин.ч.	<i>fullida</i>	
гот. іменник	<i>salbō</i>	‘мазь’
дієслово	<i>salbōn</i>	‘мазати’
одн.мин.ч.	<i>salboda</i>	

В германських мовах різниця між аористом і перфектом зникла. Система особових закінчень, успадкована від індоєвропейської мови була в загальногерманській значно спрощена.

В германській існувало **3 способи:** *Indikativ*, *Imperativ*, *Konjunktiv*.

Стани: *Aktiv* і готський *Medio Passiv*. У відмінюванні дієслова зникло подвійне число за винятком готської.

Германська форма *Infinitiv*: основа *Präsens* + Suffix (з іє. *-no-):

гот.	<i>briggan</i>	‘приносити’
да.	<i>brinzan</i>	
дс.	<i>brengran</i>	

двн. *bringan*

нм. *bringen*

Дієприкметник I в герм. пов'язаний з іє. суфіксом *-nt-*:

скр. *bhāra-nt-ah* 'ті, які приносять'

лат. *fere-nt-es*

гр. *phéro-nt-es*

гот. *baira-nd-ans*

Дієприкметник II у германських сильних дієсловах пов'язаний з іє. суфіксом **-no*, а в слабких дієсловах з суфіксом **-to*:

скр. *lag-n- á* 'той, що прикріпився';

гот. *bunda-n-s* 'зв'язаний';

лат. *ornā- t-us* 'прикрашений'.

Це були найбільш важливі загальноіндоевропейські риси морфологічної будови германських мов.

4.5. Загальноіндоевропейська лексика

Завдяки порівняльно-історичному методу стало можливим встановлення зв'язків германських мов з іншими мовними групами на підставі словникових ізоглос, а також визначення їхньої належності до індоевропейської мовної сім'ї.

Наприклад, в **іменниках** можна виділити наступні тематичні групи:

1. Термінологія спорідненості

скр. *pitār-* 'батько'

гр. *patēr*

лат. *pater*

дірл. *athir*

вірм. *hayr*

гот. *fadar*

Всі зазначені іменники відносяться до типу основ на *-r*.

2. Назви тварин і рослин:

скр. *gāuh* 'віл, корова'

скр. *dāru* 'дерево'

гр. *boūs*

гр. *dóru*

лат. *bōs*

лит. *dervā* (ялинкове)

ірл. *bō*

ст.-сл. *ǫp̃vo*

вірм. *kov*

дірл. *daur*

ст.-сл. *gowađo*

двн. *kuo*

3. Назва частин тіла:

скр. *hřd*

гр. *kardia*

лат. *cord*

лит. *sirdis*

хет. *kardi* ‘серце’

вірм. *sirt*

ст.-сл. *срьдьѹѥ*

гот. *hairto*

гот. *triu*

да. *trēo (w)*

скр. *dán*

гр. *odōn*

лат. *dēns*

лит. *dantis* ‘зуб’

гот. *tunpus*

да. *tōþ*

двн. *zand*

4. Назва географічних понять та явищ природи:

лат. *mare*

лит. *mārės* (множ.)

ст.слов. *морь*

дірл. *muir* ‘море’

гот. *mar-*

да. *mere*

двн. *meri*

дісл. *marr*

лат. *nix*

гр. *nípha*

д.ірл. *snechti*

ст.слов. *снѣгъ* ‘сніг’

лит. *sniegas*

гот. *snaiws*

да. *snāw*

двн. *snēo*

5. Назва інших предметів:

лат. *rota*

д.ірл. *roth*

лит. *rātas* ‘колесо’

двн. *rad*

Вказана мовна спорідненість яскраво проявляється також і в найдавніших дієслівних коренях:

скр. *jnāyate* ‘знає’

гр. *gignōscō* ‘знаю’

лат. *cognōscō*

ст.-сл. знати

лит. *žinóti*

гот. *kunnan* ‘знати’

скр. *svápati* ‘спить’

ст.-сл. *съnamu*

да. *swefan*

двн. *swefan*

гр. *húpnos* ‘сон’

лит. *sapnas* ‘сон’

Найдавніші індоєвропейські прикметники були виражені такими поняттями як ‘новий’, ‘старий’, ‘молодий’, а також деякими кольорами:

гр.	<i>ne(w)os</i>	скр.	<i>rudhiráh</i>
лат.	<i>novus</i>	гр.	<i>éruthrós</i>
рос.	новый	лат.	<i>ruber</i>
гот.	<i>niujis</i> ‘новий’	ірл.	<i>riúad</i> ‘червоний’
да.	<i>nīwe</i>	ст.-сл.	<i>рьдръ</i>
двн.	<i>niuwi</i>	укр.	<i>рудий</i>
дісл.	<i>nýr</i>	гот.	<i>rauþs</i>

скр.	<i>gharmáh</i> ‘жар’
гр.	<i>thermós</i>
лат.	<i>formus</i> ‘гарячий’
гот.	<i>warmjan</i> ‘гріти’
нім.	<i>warm</i>
англ.	<i>warm</i>

Числівники є дуже давніми словами і також мають всі індоєвропейські паралелі.

скр.	<i>astá</i>	скр.	<i>dáca</i>
гр.	<i>óktō</i>	гр.	<i>déka</i>
лат.	<i>óktō</i>	лат.	<i>decem</i>
лит.	<i>aštuoni</i> ‘вісім’	лит.	<i>dėšimt-</i> ‘десять’
дірл.	<i>ocht</i>	ст.-сл.	<i>decam</i>
ст.-сл.	<i>осмъ</i>	гот.	<i>taihun</i>
гот.	<i>ahtau</i>		

У більшості основ германських займенників як особових, так і вказівних, питальних, відносних, присвійних також проявляється загальноіндоєвропейська етимологія.

скр.	<i>ahám</i>	скр.	<i>mām</i>	скр.	<i>sa</i>
гр.	<i>’egō(n)</i>	гр.	<i>’eme</i>	гр.	<i>ō</i>
лат.	<i>ego</i>	лат.	<i>mē</i>	ст.-сл.	<i>тъ</i>
ст.-сл.	<i>азъ</i>	ст.сл.	<i>mA</i>	гот.	<i>sa</i>
хет.	<i>uk</i>	хет.	<i>amuk</i>		
гот.	<i>ik</i>	гот.	<i>mik</i>		

‘я’ ‘мене’ ‘той’

скр.	<i>kah</i>
лат.	<i>quis</i>
хет.	<i>kwiš</i> ‘хто’
лит.	<i>kās</i>
ст.-сл.	<i>къто</i>
гот.	<i>hvas</i>

Більшість прийменників і сполучників також відносяться до індоєвропейського фонду і охоплюють різні германські мови.

скр.	<i>pra-</i>	‘для’	лат.	<i>ad</i>	‘у’
лат.	<i>pro</i>		гот.	<i>at</i>	
рос.	<i>про</i>		да.	<i>aet</i>	
лит.	<i>pro</i>		двн.	<i>az</i>	
гот.	<i>faúr</i>		дісл.	<i>at</i>	
да.	<i>for</i>				
двн.	<i>fora</i>				
дісл.	<i>fyr</i>				

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ IV

1. Якими особливостями характеризується наголос у індоєвропейській та давньогерманській мові? Що у них спільного і в чому відмінності?
2. Якою була система голосних і приголосних у загально-індоєвропейській мові?
3. Як можна описати характерні риси іменника в індоєвропейській мові?
4. Що характеризувало дієслово в індоєвропейській мові?
5. Які загальноіндоєвропейські риси знайшли своє відображення в германських іменниках, займенниках, прикметниках, дієслівних формах? Наведіть приклади.
6. Які лексичні ізоглоси, і в яких мовах можуть бути доказом належності до загальноіндоєвропейської сім'ї мов? Наведіть приклади.

РОЗДІЛ V.

ОСОБЛИВОСТІ GERMANСЬКОГО МОВНОГО АРЕАЛУ

Розпад індоєвропейської прамови став причиною самостійного розвитку її колишніх діалектів, які представляли прагерманську, праслов'янську, прабалтійську та багато інших мов.

Прагерманська мова не має писемних пам'яток і про її звукову систему можна мати уявлення виходячи з особливостей індоєвропейської прамови, а також із загальних рис давніх германських мов, які утворилися у IV ст. н.е. з прагерманської. Прадавній стан окремих германських мов представлений в рунічних текстах (II-III ст. н.е.), в готських текстах (IV ст. н.е.), у давньоанглійській, давньонімецьких, давньоскандинавських текстах (з VI по XII ст.).

5.1. Наголос і система фонем

Найважливішою ознакою германських мов є сильний динамічний (силовий, експіраторний) наголос на першому (кореневому) складі. Наприклад: гот. *'bindan* 'в'язати', дісл. *'leggja* 'класти', да. *'gangan* 'йти', дvn. *'haltan* 'тримати'; гот. *'giba* 'дар', дvn. *'kunni* 'рід' і т.д.

У дієсловах та іменах з префіксами місце наголосу різне: в іменниках та прикметниках з префіксом наголос припадає на перший склад, тобто на префікс, а в дієсловах з префіксом – на кореневий склад:

гот. <i>'andahafts</i> 'відповідь'	дvn. <i>'urteil</i> 'вирок'
<i>and'hafjan</i> 'відповідати'	<i>ir'teilan</i> 'присуджувати'

Цей факт пояснюється тим, що в період становлення фіксованого наголосу префікс і дієслово ще не злилися в одне ціле, в той час як найдавніші префіксальні імена сприймалися як одне слово. Пізніше ця відмінність зникла, оскільки іменники утворювались від дієслів з ненаголошеним префіксом: готський іменник *us'fulleins*

‘виконання’, дієслово *us’fulljan* ‘виконувати’; і навпаки – дієслова від іменників: німецький іменник *antwort* ‘відповідь’, дієслово *antworten* ‘відповідати’.

Закріплення сильного динамічного наголосу на першому складі вплинуло на розвиток германських мов, виділило головний у смислового відношенні склад і сприяло редукції ненаголошених складів, що привело у дію закон кінця слова, де довгі голосні скорочувалися, а короткі редукувалися або зовсім зникали.

5.2. Характеристика коротких голосних

Загальногерманська система голосних складалася з коротких і довгих фонем.

Короткі голосні були представлені фонемами:

ă, ě, ĭ, ŷ

верхнього *ĭ – ŷ*

середнього *ě*

нижнього подйому *ǣ*

Відповідності між індоєвропейськими та загальногерманськими короткими голосними окремих мов відображені у наступній таблиці:

Загальногерманська	Індоєвропейська
1. Короткий <i>ă</i> а) <i>ă</i> гот. <i>arjan</i> ‘пахати’	короткі <i>ă, ǝ, ə</i> <i>ă</i> гр. ‘ <i>a rǝb</i> ‘орю’; лат. <i>arō</i>
б) <i>ǣ</i> гот. <i>gards</i> ‘дім’ двн. <i>gart</i> ‘коло’ дс. <i>gard</i> ‘дім’ дісл. <i>garđr</i> ‘огорожа’ рун. <i>gastiR</i> гот. <i>gasts</i> двн. <i>gast</i>	<i>ǝ</i> гр. <i>hortos</i> ‘сад’ лат. <i>hortus</i> ст.-сл. <i>gostь</i> лат. <i>hostis</i>

Загальногерманська	Індоєвропейська
<p>в) <i>ǣ</i> гот. <i>staþs</i> двн. <i>stat</i> ‘місце’ дісл. <i>staðr</i></p>	<p>ə (шва-прімум) лат. <i>sthitas</i> ‘поставлений’ лат. <i>status</i> ‘встановлений’</p>
<p>2. короткий <i>ÿ</i> гот. <i>sunus</i> да., двн. <i>sunu</i> рун. <i>sunuR</i> дісл. <i>sunr</i></p>	<p>короткий <i>ÿ</i> скр. <i>sunu</i> ‘син’ лит. <i>sunús</i></p>
<p>3. Короткий <i>i</i> а) <i>i</i> гот. <i>fisks</i> да., двн. <i>fisc</i></p> <p>б) <i>i</i> да. <i>wind</i> двн. <i>wint</i> дс. <i>wind</i> дісл. <i>vindr</i></p>	<p>короткі <i>i, ě</i> <i>i</i> лат. <i>piscis</i> ‘риба’</p> <p><i>ě</i> лат. <i>ventus</i> ‘вітер’</p>
<p>4. Короткий <i>ě</i> двн. <i>beran</i> ‘нести’ (<i>biru</i> ‘несу’)</p>	<p>короткий <i>ě</i> гр. <i>pherō</i> лат. <i>ferō</i></p>
<p>5. <i>ō</i> з’явився пізніше, в загальногерманській його не було, <i>ō</i> перейшов у <i>ǣ</i> (див. <i>ǣ</i>) двн. <i>joch</i> дс. <i>ok</i></p>	<p>короткий <i>ÿ</i> скр. <i>jugám</i> ‘іго’ гр. <i>zygón</i></p>

5.3. Характеристика довгих голосних

Довгі голосні були представлені в загально германській мові чотирма фонемами: \bar{o} , \bar{e} , \bar{i} , \bar{u} . Це були:

голосні верхнього підйому \bar{i} \bar{u}
середнього подйому \bar{e} \bar{o}

Відповідність між індоєвропейськими і загальногерманськими довгими голосними окремих відображена в наступній таблиці:

Загальногерманська	Індоєвропейська
1. довгий \bar{o}	довгі \bar{a} , \bar{o}
а) \bar{o} да. <i>mōdor</i> двн. <i>muoter</i> дісл. <i>módir</i>	\bar{a} скр. <i>mātár</i> ‘мати’ гр. <i>mātēr</i> лат. <i>māter</i>
б) \bar{o} гот. <i>blōma</i> да. <i>blōma</i> дісл. <i>blóme</i>	\bar{o} лат. <i>flōs</i> ‘квітка’
2. Довгий \bar{e}	довгі \bar{e} , $\bar{e}i$, короткий i
а) довгий \bar{e}_1 (широкий, відкритий, більш низького підйому) гот. <i>seþs</i> да. <i>sæd</i> двн. <i>sāt</i>	\bar{e} лат. <i>sēmen</i> ‘насіння, посів’
б) довгий \bar{e}_2 (вузький, середнього підйому) гот. <i>hēr</i> да. <i>hēr</i> двн. <i>hiar</i>	дифтонг $\bar{e}i$ лат. <i>heir</i> ‘тут’

Загальногерманська	Індоєвропейська
в) довгий \bar{e}_2 (вузький середнього підйому) да. <i>med</i> двн. <i>miate/mēta</i>	короткий <i>i</i> гр. <i>mizdos</i> ‘мзда, винагорода’ ст.-сл. <i>льзда</i>
г) \bar{e}_2 (вузький середнього підйому) гот. <i>mēs</i> да. <i>mēse</i> двн. <i>meas, mias, mēs</i>	пізньолатинський <i>e</i> лат. <i>me (n)sa</i> ‘стіл’
3. Довгий \bar{i} гот. <i>swein</i> да., двн. <i>swīn</i>	довгий \bar{i} лат. <i>suīnus</i> ‘свиня’
4. Довгий \bar{u} да., двн. <i>mūs</i> дісл. <i>mūs</i>	довгий \bar{u} гр. <i>mūs</i> ‘миша’ лат. <i>mūs</i>
довгий \bar{a} був відсутнім внаслідок переходу іє. \bar{a} в герм. \bar{o} (див. довгий \bar{o})	

5.4. Аблаут

У загальноіндоєвропейській мові аблаут був спонтанним чергуванням голосних, не обумовлених їхнім оточенням. Германські мови успадкували аблаут (нім. *der Ablaut*, англ. *gradation*), тобто чергування голосних у корені, суфіксі або закінченні при постійному складі приголосних залежно від граматичної форми або від значення слова. Аблаут отримав широкий розвиток в германських мовах.

Існують два типи чергування за аблаутом: **якісне і кількісне** (*quantitative, qualitative*):

Якісний аблаут у іє.	Кількісний аблаут у іє.
<p>1. \bar{e} чергується з \bar{o} ($\check{e} - \check{o}$) (найбільш поширене чергування) гр. <i>légo</i> ‘говорю’ <i>logos</i> ‘слово’ лат. <i>tegō</i> ‘покриваю’ <i>toga</i> ‘одяг’ рос. <i>бреду</i> <i>брод</i> укр. <i>несу</i> <i>носити</i></p> <p>2. Вплив музичного наголосу</p>	<p>1. Чергування різноманітних голосних однієї якості а) $\check{e}/\check{o} \rightarrow \bar{e}/\bar{o}$ лат. <i>sedeō - sēdi</i> ‘сиджу - сів’ б) редукція голосного скр. <i>karomi</i> ‘роблю’ <i>krtah</i> ‘зроблений’</p> <p>2. Вплив динамічного наголосу</p>

Чергування за аблаутом в германських мовах є подальшим розвитком індоєвропейських чергувань.

Якісний аблаут у давньогерманських мовах:

- $\check{e} - \check{a}$ дісл. *bēra* ‘нести, народжувати’; *barn* ‘дитя’;
двн. *stēlan* ‘красти’; *stal* ‘украва’;
- $\bar{e} - \bar{o}$ гот. *lētan* ‘залишати’ – *lailot* [l̥lōt] ‘залишив’.

Кількісний аблаут у германських мовах

- найбільш розповсюджене чергування \check{a}/\check{e} – нуль:
гот. *giman* ‘приходити’; *gums* ‘прибуття’;
да. *fēla* ‘багато’, *ful* ‘повний’.
- $\check{a} - \bar{o}$ (кількісно-якісне):
дісл. *fāra* ‘їхати’, *fōr* ‘їхав’;
- $\check{e} - \bar{e}$
гот. *stilan* ‘красти’, *stēlum* ‘крадіжка’ (германське е було в гот. і).

5.4.1. Аблаут у давньогерманських сильних дієсловах

Широкою сферою вживання аблауту в давньогерманських мовах стала змінювана форма сильних дієслів. ряди аблауту реалізовувалися у чотирьох основах, які вважалися головними і наводилися як основні форми дієслова:

1. інфінітив і теперішній час; 2. однина минулого часу; 3. множина минулого часу; 4. дієприкметник II.

Існувало 7 класів сильних дієслів, з яких перші п'ять були побудовані на чергуванні \acute{e} – \grave{a} – нуль.

Наприклад:

1 клас гот. *reisan* ('вставати) – *rais* – *risum* – *risans* [$\acute{e}i$ – \acute{i}]

2 клас гот. *kinsan* ('смакувати) *kaus* – *kusum* – *kusans*

3 клас гот. *bindan* ('зв'язувати) – *band* – *bundum* – *bundans*

4 клас гот. *niman* ('брати) – *nam* – *nemum* – *numans*

5 клас гот. *giþan* ('сказати) – *gaþ* – *geþum* – *giþans*

6 клас гот. *graban* ('копати) – *grof* – *grobum* – *grabans*

faraw ('їхати) – *for* – *forum* – *farans*

7 клас двн., гот. *haitan* ('називати) – *haihait* – *haihaitum* – *haitans*.

[ϵ]

5.4.2. Інші випадки аблауту в давньогерманських мовах

Інші випадки аблауту спостерігаються в давньогерманських мовах в окремих суфіксальних морфемах, наприклад. чергування голосних у суфіксах: *-ing/-ung*: двн. *Merowingi/Nibelungi*.

Крім того, в деяких типах відмін і відмінювання також спостерігається чергування за аблаутом основотворчого суфіксу:

гот. осн. на *-i-* (чергування *iu* – *au* – *u*)

од. наз. відм.	<i>sunus</i>	множ. наз. відм.	<i>sunjus</i>
----------------	--------------	------------------	---------------

род. відм.	<i>sunaus</i>	род. відм.	<i>sunuwe</i>
------------	---------------	------------	---------------

дав. відм.	<i>sunau</i>	дав. відм.	<i>sunum</i>
------------	--------------	------------	--------------

знах. відм.	<i>sunu</i>	знах. відм.	<i>sununs</i>
-------------	-------------	-------------	---------------

або гот. теп. ч. індикатив (чергування \acute{e} , гот. \acute{i} – \acute{a})

одн.	1 ос. <i>nima</i>	множ.	1 ос. <i>nimam</i>
------	-------------------	-------	--------------------

	2 ос. <i>nimis</i>		2 ос. <i>nimiþ</i>
--	--------------------	--	--------------------

	3 ос. <i>nimiþ</i>		3 ос. <i>nimand</i>
--	--------------------	--	---------------------

Вірогідно, що чергування за аблаутом мало місце і в закінченнях, проте внаслідок редукування ненаголошених складів не зберіглося.

У складотворенні також спостерігається чергування за аблаутом, причому спостерігаються ті ж самі ряди, що й в сильних дієсловах.

Наприклад:

гот.	<i>drigkan</i> ‘пити’, <i>dragk</i> ‘пиття’	(<i>ě</i> – <i>ä</i>);
да.	<i>Þencan</i> ‘думати’, <i>ank</i> ‘мислити’	(<i>ě</i> – <i>ä</i>);
дисл.	<i>skagi</i> ‘мис’, <i>skogr</i> ‘ліс’	(<i>ǣ</i> – <i>ō</i>);
двн.	<i>springan</i> ‘стрибати’, <i>sprung</i> ‘стрибок’	(<i>ě</i> – нуль);
дисл.	<i>bera-</i> ‘народжувати’, <i>barn-</i> ‘дитя’	(<i>ě</i> – <i>ǣ</i> – нуль).

Крім вказаних, існують інші ряди чергувань, проте вони були не такими поширеними.

В результаті зазначеного, можна зробити висновок, що чергування за аблаутом отримали в германських мовах системний характер, вони широко представлені, як у словотворчій (внутрішня флексія), так і в словозмінній системі.

5.5. Умлаут

У германських мовах існувала тенденція фонетичної асиміляції голосного кореня голосному закінченню. Ця тенденція була характерною для всіх германських мов. Особливо розповсюдився один з видів часткової регресивної асиміляції, якому Я. Грімм дав назву «умлаут», що означає «перезвук» (нім. Umlaut, англ. mutation). Це явище почало розвиватися, починаючи з V-VI ст. н.е.: у мові готської Біблії (IV ст.) його ще немає, але воно відображене в більш пізніх особових іменах вестготів (VII ст.) Таким чином, умлаут з'явився пізніше за аблаут і у IX ст. н.е. був обов'язковим на всій території давньоверхньонімецької мови.

Перезвук (умлаут) – це часткова зміна голосного кореня під впливом голосного наступного складу. Існує кілька видів перезвуків, проте це не змінює їхньої сутності. Найбільше значення для германських мов мав **палатальний перезвук**, або перезвук на *i/j* (так званий *i-умлаут*). Під впливом *i* або *j* у суфіксі або закінченні задні голосні у корені зазнавали палатизації, ставали більш закритими і передніми, наближуючись тим самим до *i* або *j*.

Наприклад:

гот. *harjis* – ‘військо’, да., свн. *here*, дісл. *herr*;

гот. *dōmjan* – ‘судити’, да. *dæman/deman*, дісл. *dōma*;

гот. *kuni* – ‘рід’, да. *synn*, дісл. *kun*.

У давньоанглійській умлаут був представлений обмежено і в подальшому зник. У давньоскандинавських, за винятком найдавніших рунічних пам’яток, перезвук на *i/j* представлений широко: пор.: рун. *dohtriR* (наз.відм. множ.), дісл. *dōtr*, дат. *døtre*, шв. *döttrar* ‘дочки’, рун. *gastiR*, дісл. *gestr*, дат. *gæst*, шв. *gäst* ‘гість’

Згодом роль умлауту в скандинавських мовах зменшується.

В німецькому ареалі палатальний перезвук отримав найбільшого розповсюдження і розвитку. У давньовірхньонімецькій мові писемні пам’ятки відображують умлаут тільки короткого *ǎ* (так званий, «примарний» умлаут – *Primärumlaut*): двн. *gast* (одн.) – *gęsti* (множ.) ‘гість, гості’, *man* ‘людина’ – *mennisko* ‘людський’. У давньовірхньонімецькій період у зв’язку з редукцією *i > e [ə]* у закінченнях, варіанти коротких, довгих фонем і дифтонгів, обумовлені умлаутом, стають самостійними фонемами, а тому і відображуються на письмі. Умлаут у середньовірхньонімецькій отримав назву «секундарного» (*Sekundärumlaut*) і був, починаючи з цього періоду (свн.) широко представлений в німецькому ареалі як внутрішня флексія у словозміні і словотворенні.

Приклади: двн. *mahti*, свн. *mächte* (наз. відм. множ. от *maht* ‘міць’); двн. *wurti* – свн. *würde* ‘був би’; двн. *skōni* – свн. *schoene* ‘красивий’ тощо.

5.6. Характеристика приголосних

В загальногерманській мові існувала наступна система приголосних:

1. Шумні:
 - глухі зімкнені: *p, t, k, kʷ*;
 - дзвінкі щілинні: *b [v], ð, g [y], gʷ* (з позиційними варіантами *b, d, g, gʷ* після носових, на початку слова і в подвоєнні).
2. Сонорні: *j, w, r, l, m, n*.

Германські сонорні *r*, *l*, *m*, *n*, «напівголосні» *j*, *w* на ранньому етапі розвитку не відрізнялись від відповідних індоєвропейських фонем, вони функціонували як голосні і як приголосні:

- r*: а) скр. *rudhiráh*, лат. *ruber*, ст.-слов. рьдръ, дірл. *rūad* ‘червоний’;
- б) гот. *rauþs*, да. *rēad*, двн. *rōt*;
- l*: а) скр. *lēhmi*, грец. *leihō*, лат. *lingō* – ‘лижу’;
- б) гот. *(bi) – laigon* – ‘облизувати’;
- n*: а) скр. *nāma*, лат. *nōmen* – ‘ім’я’;
- б) гот. *namō*, да. *nama*;
- m*: а) скр. *mūs*, лат. *mūs* – ‘миша’;
- б) да. *mūs*, двн. *mūs*;
- j*: а) скр. *yah* – ‘він’;
- б) гот. *jains*, двн. *jener* – ‘цей’;
- w*: а) скр. *nāvah*, гр. *né(w)os* – ‘новий’;
- б) гот. *niujis*, двн. *niuw.i*

5.7. Перший пересув приголосних (закон Грімма)

Вважається, що Перший (або загальногерманський) пересув приголосних (англ. *The First Consonant Shift*, нім. *die Erste Lautverschiebung*) відбувся в період існування загальногерманської мови-основи.

А. Мейє вважав, що фонетична сутність Першого пересуву приголосних полягала у запізненні дії голосових зв’язок у носіїв германських мов. При запізненні зімкнення і на початку вібрації голосових зв’язок глухий зімкнений перетворюється на глухий щілинний, а дзвінкий зімкнений на глухий зімкнений. Виходячи з цього, іє. глухим зімкненим *p*, *t*, *k*, *kʷ* відповідають германські глухі щілинні *f*, *þ*, *h*, *hʷ*; а іє. дзвінким зімкненим придиховим *bh*, *dh*, *gh*, *ghʷ* – герм. дзвінкі щілинні *b̆*, *ð*, *g*, *gʷ*, а іє. дзвінким зімкненим *b*, *d*, *g*, *gʷ* – герм. глухі зімкнені *p*, *t*, *k*, *kʷ*. Це явище було відкрите у 1818 р. Расмусом Раском і представлене у вигляді фактів у 1822 р. Якобом Гріммом (закон Грімма).

Розглянемо зазначені відповідності в деяких індоєвропейських і германських мовах:

- 1) іє. *p* → герм. *f*
скр. *pitar*, гр. *patēr*, лат. *pater* ‘батько’;
гот. *fadar*, да. *fæder*, двн. *fate*;
- 2) іє. *t* → герм. *þ*
скр. *vártati* ‘вертиться’, лат. *verto* ‘верчу’;
гот. *wiirþan*, да. *weorþan* ‘становитися’;
- 3) іє. *k* → герм. *h*
гр. *kardia*, лат. *cord* – ‘серце’;
от. *hairtō*, да. *heorte*, двн. *herza*;
- 4) іє. *k^w* → герм. *h^w*
лат. *guod* ‘що’;
гот. *hva*, да. *hwæt*, двн. *hwaʒ*;
- 5) іє. *bh* → герм. *þ*
скр. *bhárāmi*, гр. *phérō*, лат. *férō* – ‘несу’;
- 6) іє. *dh* → герм. *ð*
скр. *dhṛsúh* ‘сміливий’, гр. *thrasús* ‘сміливий’;
гот. *ga-dars* ‘сміливо прагне’, да. *dear (r)* ‘наважується’;
- 7) іє. *gh* → герм. *g*
скр. *(g)hamsa* – ‘гусак, лебідь, фламінго’, гр. *khēn*, лат. *(h)anser* – ‘гусак’;
да. *gōs*, дісл. *gās*;
- 8) іє. *gh^w* → герм. *g^w*
гр. *songwhā* ‘голос’;
гот. *siggwan*, дісл. *syngva*, да. *singan*, двн. *singan* ‘співати’;
- 9) іє. *b* → герм. *p*
лит. *slābnas* ‘слабкий’, *lābī* ‘зісковзнути’;
гот. *slēpan*, да. *slæpan* ‘спати’;
- 10) іє. *d* → герм. *t*
скр. *dvā(u)*, гр. *dýo*, лат. *duo* ‘два’;
гот. *twai*, да. *twā*, дс. *twā*;
- 11) іє. *g* → герм. *k*
лат. *ego*, грец. *egō(n)* ‘я’;
гот. *ik*, да. *ic*, дісл. *ek*;
- 12) іє. *g^w* → герм. *k^w*
скр. *g(w)nā*, гр. *gunē* ‘жінка’;
гот. *ginō*, да. *swene*, двн. *guene* ‘жінка’.

Отже, І-ий пересув приголосних може бути представлений наступним чином:

іє. *p, t, k* → герм. *f, þ, h*

іє. *b, d, g* → герм. *p, t, k*

іє. *bh, dh, gh* → герм. *þ, ð, g* → *b, d, g*.

Виняток складають іє. глухі зімкнені у сполученні з попереднім *s*, таким чином іє. *sp, st, sk* залишились герм. *sp, st, sk*.

лат. *spicio* ‘дивлюся’ → двн. *spehōn* ‘виглядати’;

гр. *astēr*, лат. *stēlla* ‘зірка’ → гот. *stairnō*, двн. *sterno*;

лат. *piscis* ‘риба’ → гот. *fisks*, да., двн. *fisc*.

Виникнення І-го пересуву приголосних пояснювали багатьма теоріями. Так, наприклад, представники психологічної теорії (Я. Грім та ін.) вважали, що пересув приголосних є наслідком схильності германців до пересування. Компаративісти висували географічну теорію, вважаючи, що І-ий пересув приголосних відбувався в результаті посилення експірації, що був викликаний умовами життя в горах Скандинавії. Прихильники теорії субстрату (А. Мейє та ін.) вважали, що І-ий пересув приголосних є результатом впливу переможеної мови (субстрату) на мову переможця.

5.8. Закон Вернера. Явище гемінації та ротацизму

При дослідженні індоєвропейських і загальногерманських приголосних датський вчений Карл Вернер (*K. Verner*) прийшов у 1877 р. до висновку про те, що у певній фонетичній позиції індоєвропейські глухі зімкнені переходили не в глухі щілинні, а в дзвінки, тобто іє. *p, t, k* → у герм. *b, d, g*. К. Вернер дослідив цей виняток з «правил» і пояснив причину такої зміни. Одзвінчання мало місце у тих випадках, коли наголос у слові не передував безпосередньо глухим *p, t, k*. Наприклад, в словах іє. *patēr* – гот. *fádar* *t > d*, так як наголос припадав у індоєвропейській мові на кінець слова (не перед *t*). Якщо ж наголошеним був передуючий *t* склад, тоді (за законом Грімма – І-ий пересув приголосних) *t > þ*, як, наприклад, у словах лат. *fratēr* – гот. *bróþar*.

Отже за **законом Вернера** індоєвропейським приголосним відповідали наступні германські:

- 1) іє. *p* відповідало герм. *þ, f*
скр. *saptám*, гр. *heptá* ‘сім’; гот. *sibun*.

- 2) **іє. t** відповідало **герм. ð, þ**
скр. *pitā*, гр. *patēr* ‘батько’; гот. *fadar*, да. *fæder*.
- 3) **іє. k** відповідало **герм. g < h**
гр. *déka*, лит. *dėsimt* ‘десять’; гот. *taihun*, двн. *zehan*.

Зміна за законом Вернера ($p, t, k \rightarrow b, d, g$) є збільшенням сили вимови в прагерманській мові, що викликано дією наголосу у слові. Очевидно, що в цей ранній прагерманський період наголос у слові залишався ще вільним.

Прояв вільного наголосу в різних граматичних формах слів привело до змін, відомим в літературі як **германське чергування приголосних**, наприклад: гот. *tiuhan* – *tauh* – *taúhum* – *taúhans*, двн. *ziohan* – *zōh* – *zugum* – *gizogan*, нн. *ziehen* – *zog* – *gezogen* ‘тягнути’.

Закріплення наголосу на початку слова і послаблення кінця слова свідчили про видозміну всієї енергетичної структури слова в загально-германській мові (В.Г. Таранець). Перерозподіл енергії у межах всього слова став причиною для утворення подвійного приголосного в позанаголошеній позиції в західногерманських діалектах правови. Це явище відоме у фонетиці як «західногерманське подвоєння приголосних (гемінація)», при якому попередньо відкритий наголошений склад перетворюється на закритий:

гот. *sitan* – ‘сидіти’, да. *sittan*, двн. *sizzen*, дисл. *sitja*, дс. *sittian*.

В окремих діалектах прагерманської мови (західно- і північногерманських мовах) посилення вимови наголошеного складу привело до зміни $s > r$, тобто до утворення «нового» R (у мові існувало «старе» індоєвропейське r). Ця зміна відома під назвою «ротацізму» (від грецької букви ρ – ‘ ρo ’) і має місце в усіх германських мовах, крім готської. Наприклад, гот. *was*, двн. *war*, гот. *maiza*, да. *māra*. У сучасних германських мовах також має місце чергування $s \rightarrow r$, наприклад, *war* – *gewesen* тощо.

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ V

1. Якими є особливості фонетичної системи ранньогерманської мови?
2. Чим відрізняється система голосних давньогерманської мови від системи голосних індоєвропейської мови? Порівняйте систему голосних в загальногерманській і сучасній німецькій мові і визначте, в якому напрямку розвивається вокалізм?
3. Назвіть приголосні прагерманської мови. Чим відрізняється система приголосних у сучасній німецькій мові від прагерманської? В якому напрямку розвивається консонантизм?
4. Що таке аблаут і які види аблауту існують? Порівняйте дане явище із сучасною німецькою мовою.
5. Що означав умлаут у загальногерманській мові? Порівняйте це явище із сучасною німецькою мовою.
6. Що стало причиною I-го пересуву приголосних?
7. Як пояснити закон Вернера і закон Грімма з позиції дії енергетичної структури слова?
8. Яким чином відбувається чергування приголосних у германських мовах? Наведіть приклади.
9. Чим пояснити подвоєння приголосних у західногерманських мовах і як воно називається?
10. Що таке «ротацізм» і чим пояснюється його відсутність у готській мові?

Умовні позначення до Частини I

англ.	– англійська	іє.	– індоєвропейська
афр.	– африкаанс	лат.	– латинська
вестгот.	– вестготська	лит.	– литовська
вірм.	– вірменська	на.	– новоанглійська
герм.	– германська	нвн.	– нововірхньонімецька
гот.	– готська	нім.	– німецька
гр.	– грецька	нід.	– нідерландська
да.	– давньоанглійська	нн.	– нижньонімецька
дат.	– датська	рун.	– рунічна
двн.	– давньовірхньонімецька	рос.	– російська
ддат.	– давньодатська	свн.	– середньовірхньонімецька
дірл.	– давньоірландська	сканд.	– скандинавська
дісл.	– давньоісландська	скр.	– санскрит
дс.	– давньосаксонська	слов.	– слов'янська
дск.	– давньоскандинавська	ст.слов.	– старослов'янська
дфриз.	– давньофризька	укр.	– українська
		хет.	– хетська

**ТЕСТ ДО КУРСУ
«ВСТУП ДО ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»**

1. Сучасну германську групу мов можна розділити на:
 - a. Західногерманську та північногерманську
 - b. Західногерманську та східногерманську
 - c. Західногерманську та південногерманську
2. До західногерманської групи належать:
 - a. Англійська, німецька, нідерландська, ідиш, африкаанс, датська
 - b. Англійська, німецька, нідерландська, шведська, ідиш, африкаанс
 - c. Англійська, німецька, нідерландська, ідиш, африкаанс, фризська
3. Перші відомості про германців з'явилися приблизно:
 - a. За 2000-1000 років до н.е.
 - b. За 8000-7000 років до н.е.
 - c. За 4000-3000 років до н.е.
4. За релігією германці були:
 - a. Християнами
 - b. Язичниками
 - c. Католиками
5. Великим відомим визволителем Германії від римських загарбників у I ст. н.е. був лицар:
 - a. Арміній
 - b. Герміній
 - c. Ерміній
6. Прабатьком роду германців був:
 - a. Бог Водан
 - b. Бог Манн
 - c. Бог Туїско
7. Велике переселення народів відбувалося протягом:
 - a. IV–VII століть
 - b. I–V століть
 - c. X–XII століть

8. Серед усіх західногерманських племен найбільш цивілізованими були:

- a. Франки
- b. Баварці
- c. Сакси

9. Діяльність Карла Великого припала на:

- a. 668–714 р.р.
- b. 768–814 р.р.
- c. 868–914 р.р.

10. Згідно з Верденською Угодою онуки Карла Великого отримали такі частини королівства:

- a. Карл – східну. Людовік – західну. Лотар – середню
- b. Карл – середню. Людовік – західну. Лотар – східну
- c. Карл – західну. Людовік – східну. Лотар – середню

11. Усі численні германські племена за Плінієм можна звести до наступних груп:

- a. в'єнділи, інгевони, іствеони, певкіни, гермінони, геллевіони.
- b. ермкіни, в'єнділи, інгевони, іствеони, гермів'єни, гелліони
- c. бастарди, інгевони, в'єнділи, іствеони, в'єкеони, ерміни

12. Давньоверхньонімецька мова належала до:

- a. Західної мовної групи
- b. Східної мовної групи
- c. Північної мовної групи

13. Зводи законів та прав давньогерманських народів були записані:

- a. німецькою мовою
- b. латинською мовою
- c. готською мовою

14. Найдавнішим видом письма у германців було:

- a. латинське письмо
- b. готське письмо
- c. рунічне письмо

15. Більшість дослідників дотримується думки про те, що руни виникли:

- a. в III ст. у готів Причорномор'я
- b. в III ст. на півночі Італії
- c. в III ст. на півночі гірла Вісли

-
- 16. Єдиною писемною та літературною мовою для давньо-германських народів була:**
- a. готська
 - b. латина
 - c. рунічна
- 17. Фрактура це:**
- a. готичний шрифт
 - b. шрифт « каролінгських мінускул»
 - c. рунічний шрифт
- 18. Фрактура існувала у Німеччині:**
- a. з ХУІ ст. по ХХ ст. н.е.
 - b. з I ст. по V ст. н.е.
 - c. з X ст. по V ст. н.е.
- 19. Порівняльно-історичний метод виник**
- a. у ХІ ст.
 - b. у ХІХ ст.
 - c. у ХVІ ст.
- 20. Засновниками порівняльно – історичного методу були:**
- a. Лівій та Ю. Цезар
 - b. Тацит та Плутарх
 - c. Ф. Бопп та Р. Раск
- 21. Розпад мови-основи в результаті якого виникла індоєвропейська сім'я споріднених мов відноситься:**
- a. приблизно до ІІІ ст. до н.е.
 - b. приблизно до I ст. до н.е.
 - c. приблизно до V ст. до н.е.
- 22. Субстратом називається:**
- a. вплив мови – переможниці на переможену мову
 - b. вплив переможеної мови на мову переможниці
 - c. вплив деяких мов на мову-основу
- 23. Прикладом зовнішньої реконструкції можуть бути слова:**
- a. gos, gans, gas
 - b. verito, vertis, vertit
 - c. waiþra, wairþis, wairþip

24. Прикладом внутрішньої реконструкції може бути наступна група слів:
- bhratar, broṣar, phrator
 - patar, patar, fadar
 - man, men, menier, manni
25. Наголос у загальноєвропейській мові був:
- динамічним
 - тонічним
 - експіраторним
26. У загальногерманській мові наголос був:
- музичним
 - тонічним
 - динамічним
27. Основними короткими голосними в індоєвропейській мові були:
- ě та ǫ
 - ǣ та ǫ
 - ě та ǣ
28. Серед довгих голосних так званими «чистими» були:
- ā. ō
 - ē. ā. ō
 - ē. ā
29. Наступні голосні могли виступати одночасно як складові та нескладові:
- e. i
 - i. u
 - e. u
30. За способом артикуляції індоєвропейські приголосні діляться на:
- сонорні, вибухові, зімкнені
 - сонорні, вибухові, щілинні
 - сонорні, щілинні, зімкнені
31. До складотвірних приголосних у індоєвропейській мові відносилися:
- i. u. m. n. r. l.
 - m. n. r. l.
 - i. u.

32. Що стосується морфологічної будови загальноєвропейської мови, то:

- a. вона була мовою розвинутої флективної будови
- b. в ній була слабо розвинута флективна будова
- c. в ній була відсутня флективна будова

33. Нетривалість дієслова в індоєвропейській мові була виражена:

- a. закінченням дієслова і називалась “презенсом”
- b. суфіксом дієслова і називалась “оптативом”
- c. основою дієслова і називалась “аористом”

34. Протиставлення дієслів в часовому плані виражалося:

- a. закінченням дієслів
- b. основою дієслів
- c. суфіксом дієслова

35. Первинно існували:

- a. слабкі дієслова
- b. сильні дієслова
- c. перехідні дієслова

36. Особливість слабких дієслів це:

- a. суфікс *d/t* у минулому часі
- b. зміна кореневого голосного в минулому часі
- c. чергування за аблаутом

37. У загальногерманській системі голосних був відсутній:

- a. короткий *ǣ*
- b. короткий *ī*
- c. короткий *ō*

38. У загальногерманській системі голосних букв відсутній:

- a. довгий *ā*
- b. довгий *ō*
- c. довгий *ī*

39. Наведіть приклади якісного аблауту в давньогерманських мовах:

- a. *giman, gums*
- b. *bera, barn*
- c. *fela, ful*

40. Наведіть приклад кількісного аблауту:
- lētan, lailot
 - stelan, stal
 - fela, ful
41. В період індоєвропейської спільності існував розподіл іменників:
- за родом
 - за основою
 - за суфіксом або закінченням
42. До тематичних основ відносяться наступні слова:
- apas, aoasyati
 - phéromen, ferimus
 - pherte, fert
43. До атематичних основ належать наступні слова:
- pherte, fert
 - phéromen, ferimus
 - apas, aoasyati
44. В індоєвропейській мові у іменників існувало:
- 4 відмінки
 - 6 відмінків
 - 8 відмінків
45. У давньогерманській мові зникли наступні індоєвропейські відмінки:
- відкладний, місцевий
 - інструментальний, знахідний
 - кличний, називний
46. Тривалість дієслова в індоєвропейській мові була виражена:
- основою дієслова і називалася “презенсом”
 - закінченням дієслова і називалась “аористом”
 - суфіксом дієслова і називалась “оптативом”
47. У давньогерманських мовах існували наступні основні форми дієслова:
- Infinitiv. Präsens. Präteritum Singular, Präteritum Plural. Partizip II.
 - Infinitiv. Präsens. Präteritum Singular. Partizip II.
 - Infinitiv. Präsens. Präteritum Plural. Partizip II.

48. Я. Грімм називав умлаутом:

- a. часткову зміну голосного кореня під впливом приголосного наступного складу
- b. часткову зміну голосного кореня під впливом суфіксу наступного складу
- c. часткову зміну голосного під впливом голосного наступного складу

49. Найбільшого значення для германських мов мав:

- a. палатальний перезвук
- b. лабіальний перезвук
- c. дентальний перезвук

50. Наведіть приклад Primärumlaut давньонімецькій мові:

- a. gast – gēsti
- b. maht – mēhti
- c. naht – nehti

51. Наведіть приклад Sekundärumlaut у середньовісній німецькій мові:

- a. mahti – mächte
- b. man – mennisko
- c. gast – gēsti

52. До глухих зімкнених загальногерманських приголосних відносилися:

- a. p. t. t^w, k
- b. p. p^w. t. k
- c. p. t. k. k^w

53. До сонорних у загальногерманській належали:

- a. j. w. r. l. m. n.
- b. l. m. n.
- c. r. l. m. n.

54. «Напівголосними» у загальногерманській були:

- a. r. l. m. n.
- b. j. l. m. n.
- c. w. l. m. n.

55. Перший пересув приголосних відомий ще як:

- a. Закон Грімма
- b. Закон Вернера
- c. Закон Раска

56. Перший пересув приголосних може бути представлений наступним чином:

- a. іє. p. t. k. – герм. f. þ. h.
іє. b. d. g. – герм. p. t. k.
іє. bh. dh. gh. – герм. b. d. g.
- b. іє. p. t. k. – герм. b. d. g.
іє. b. d. g. – герм. p. t. k.
іє. bh. dh. gh. – герм. b. d. g.
- c. іє. p. t. k. – герм. b. d. g.
іє. b. d. g. – герм. p. t. k.
іє. bh. dh. gh. – герм. f. þ. h.

57. Наведіть приклад зміни приголосних за законом Вернера:

- a. p. t. k. – f. þ. h.
- b. p. t. k. – b. d. g.
- c. p. t. k. – pf. gh. kh.

58. Наведіть приклад гемінації у західногерманських діалектах:

- a. stairnō – sterno
- b. piscis – fisks
- c. sitan – sittan

59. Наведіть приклад ротацізму:

- a. stairnō – sterno
- b. maiza – mara
- c. pita – pater

60. Видозміна всієї енергетичної структури слова у загальногерманській мові відображена:

- a. у вільному наголосі та послабленні кінця слова
- b. у закріпленні наголосу на початку слова та послабленні кінця слова
- c. у закріпленні наголосу в середині слова та посиленні кінця слова

ЧАСТИНА II

РОЗДІЛ I.

ГОТСЬКА МОВА

1.1. Готська писемність і готські писемні пам'ятки

Поява готської писемності пов'язана з поширенням серед готів у IV ст. християнства. Вважається, що прийняття християнства було пов'язане з ворожнечею між двома готськими вождями – *Атанаріхом* та *Фрїтігерном*. У боротьбі з *Атанаріхом* *Фрїтігерн* звернувся за допомогою до візантійського імператора *Валента*. *Валент* допоміг розгромити *Атанаріха*, і *Фрїтігерн* на знак подяки прийняв християнство.

Першим готським християнським проповідником був *Вульфїла* (*Ульфїла*; *Wulfila* буквально перекладається як 'вовчєня'). Він жив у IV ст. (311–382). Для поширення нової релігії *Вульфїла* створив готський алфавіт і переклав на готську мову 'священне писання'. В основу готського письма *Вульфїла* поклав грецький алфавіт, хоча деякі літери були запозичені з інших алфавітів, певно, з латинського та рунічного. Це питання остаточно не вирішене.

Готський алфавіт складався з 27 літер. Літери також вживалися замість цифрових знаків. Дві літери *korpa* (90) та *sampi* (900) мали тільки цифрові значення.

Мова готської Біблії відрізняється одноманітністю, відсутністю синонімічних діалектних форм. Цей факт деякі дослідники намагаються пояснити тим, що переклад був зроблений однією людиною, інші – книжковим характером самої мови, що знаходилась під великим впливом грецького оригіналу.

Усі збережені рукописи готської Біблії є найпізнішими списками вестготського тексту, зробленого остготами в V-VI ст., у період розквіту королівства *Теодоріха*. Висловлювалося припущення, що ці рукописи були не простим відтворенням перекладу, зробленого одним автором, а результатом тривалої обробки і удосконалення.

Збереглося кілька рукописів готської Біблії.

1) *Срібний кодекс (Codex Argenteus)* відноситься до V–VI ст. Початково рукопис складався з 330 сторінок, збереглося 188 сторінок, що містять уривки з чотирьох Євангелій. Рукописом є багрянний пергамент з нанесеними на нього срібними та золотими літерами, який зберігається в університетській бібліотеці Упсале (Швеція).

2) *Амброзіанські кодекси (Codex Ambrosiani)* відносяться до VII–VIII ст., зберігаються в Амброзіанській бібліотеці в Мілані – це уривки з Послання та Нового і Старого завітів.

3) *Каролінський кодекс (Codex Carolinus)* – двомовний рукопис V ст., в якому паралельно наведені готський та латинський тексти.

4) *Гессенський уривок* (названий за місцем зберігання) був знайдений в Єгипті. Складається з двох сторінок пергаменту, які містять готський та латинський тексти.

Більш дрібні готські пам'ятки представлені на восьми сторінках коментаря до Євангелія від Іоанна, уривками з готського календаря, Алкуїновим рукописом IX–X ст., що містить готський алфавіт, глосами, готськими словами та двома латинськими купчими.

Рунічні пам'ятки, авторами яких можливо були готи, – це два коротких написи. Один з них зроблений на каблучці, знайдений серед інших золотих предметів у скарбі на території сучасної Румунії. Другий – це напис на вістрі списа (III ст., знайдений в районі Ковеля), складається лише з одного слова.

Відсутність значних діалектних відмінностей в мові готських пам'яток зовсім не є доказом того, що всі ці тексти були створені у відносно короткий строк одним автором. Можна припустити, що і в розмовно-побутовій мові готських племен не тільки початково не існувало помітних відмінностей, але й пізніше, в епоху утворення вестготського та остготського королівств, якщо існували розбіжності, то вони були дуже незначними. Разом з тим мова готських літературних пам'яток не була простою фіксацією розмовної мови. Велика залежність готських текстів від латинських та грецьких зразків накладала своєрідний відбиток і на лексику цієї писемної мови. Існуюча писемна традиція, яка висходила до IV ст., перешкоджала відображенню в готських рукописах процесів розвитку мови. Мова готських рукописів була більш архаїчною, ніж та мова, на якій розмовляли в VI ст. в остготському та у вестготському королівствах.

Незважаючи на окремі фонетичні інновації, на вплив грецьких лексичних та синтаксичних зразків, структура готської мови зберігає систему архаїчних рис германської групи мов. Тому готський матеріал становить особливу цінність для побудови порівняльної граматики германських мов. Давність готських текстів виділяє їх серед писемних пам'яток інших германських мов і привертає увагу при вивченні давніх зв'язків слов'янських та германських, балтійських та германських мов, що складає проблему порівняльної граматики індоєвропейських мов.

Готський алфавіт і назви букв

1	a	aza	60	j	gaaz
2	b	bercna	70	u	uraz
3	g	genna	80	p	pertra
4	d	daaz	90		koppa (ϣ)
5	e	eyz	100	r	reda
6	q	quertra	200	s	sygil
7	z	ezec	300	t	tuz
8	h	haal	400	w	uuinna
9	þ	thyth	500	f	fe
10	i	iiz	600	x	enguz
20	k	chozma	700	w	uuaer
30	l	laaz	800	o	utal
40	m	manna	900		sampi (↑)
50	n	noiez			

1.2. Наголос

Готські рукописи ніяк не виділяють наголошені склади. Тому закономірності готського наголосу встановлюються на підставі непрямих даних готської мови з вживанням порівняльного матеріалу інших германських мов.

У простих словах, незалежно від кількості складів, наголос завжди припадав на перший склад: *skálks* 'слуга', *skálkinon* 'слу-

жити', *skálkinoda* 'служив', *skálkinodedun* 'служили'; *dágs* 'день', *dágos* 'дні'.

У складних словах наявний головний і другорядний наголос, причому його розподіл був різним у залежності від складу складного слова.

Складні імена у більшості випадків мали головний наголос на першому складі всього комплексу, другорядний – на першому складі другого компоненту. Це стосувалося як сполучення двох іменних основ типу *skáuda-ràip* 'пасок', *wéina-bási* 'виноградина', так і сполучення прислівникової основи або префікса+іменна основа: *áfár-dágs* 'наступний день', *ánda-wàurdi* 'відповідь'.

Складні дієслова, якщо вони не були похідними від складної іменної основи, звичайно мали головний наголос на першому складі другого компоненту складного слова, другорядний – на першому складі всього комплексу: *faùragággan* 'йти вперед'; дієслова похідні від складних імен, зберігають наголос на першому складі складного слова: *gagátilon* 'об'єднувати'.

Відмінності в місці наголосу у складних імен і у складних дієслів, першим компонентом яких є прислівникова основа або префікс, пояснюється звичайно тим, що за часів фіксації германського наголосу на першому складі іменні утворення були вже цілньоформленими складними словами, тоді як дієслівні утворення були ще й сполученнями слів. Імена та дієслова, які мали за перший компонент префікс, були підпорядковані тим же закономірностям, що й складні слова.

1.3. Система фонем готської мови. Голосні.

Короткі голосні

У готській мові виділяють три основні споконвічно германські короткі голосні *i*, *u*, *a* і до них згодом додалися ще дві відкриті голосні середнього підйому – [ɛ] (для написання *ai*) та [ɔ] (для написання *au*). Перша виникла як результат розширення короткого *i*, друга – короткого *u*. Розширення мало місце перед *r*, *h*, *η* і отримало назву 'готського переломлення': гот. *wair* 'чоловік' – да., двн. *wer*, дісл. *verr*; гот. *raihts* 'правий' – да. *riht*, двн. *reht*, дісл. *rettr*; гот. *daur* 'двері' – да. *duru*, двн. *turi*, дісл. *dyrr*.

Готська *i* відповідає як *i*, так і *e* в інших германських мовах: гот. *fisks* ‘риба’ – да., двн., дс. *fisc*, дісл. *fiskr*; гот. *wisan* ‘бути’ – да., двн., дс. *wesan*, дісл. *vesa*.

Готська *u* відповідала *u* та *o* в інших германських мовах: гот. *sunus* ‘син’ – да., двн., дс. *sunu*, дісл. *sunr*; гот. *huzd* ‘скарб’ – да., дс. *hord*, двн. *hort*, дісл. *hodd*.

Готська *a* відповідає *a* в інших германських мовах: гот. *faran* ‘мандрувати’ – да., двн. *faran*, дісл. *fara*.

Готську систему коротких голосних наближує до загальногерманської відсутність короткого *ō*. Внаслідок переходу іє. *ō* > в герм. *ǫ* в загальногерманській не було короткого *ō*: гр. *hortos*, лат. *hortus* ‘садок’ – гот. *gards* ‘дім’, двн. *gart* ‘коло’, дс. *gard* ‘дім’, дісл. *gardr* ‘огорожа’; лат. *hostis*, ст.-сл. гість – рун. *gastiR* ‘гість’, гот. *gast*, двн. *gast*.

Розвиток нової фонемі – короткого *ō* в германських мовах відноситься до більш пізнього часу, до періоду їх окремого існування.

Довгі голосні

Система довгих голосних представлена в готській п’ятьма фонемами: \bar{i} (*eī*), \bar{u} , \bar{e} , \bar{o} , \bar{a} .

Готські \bar{e} та \bar{o} мали закриту вимову, тому \bar{e} відповідало як загальногерманському відкритому \bar{e}_1 (широкий, відкритий, більш низького підйому), так і закритому \bar{e}_2 (вузький, закритий, середнього підйому): \bar{e}_1 в гот. *lētan* ‘залишати’ – да. *lætan*, двн. *lazzan*, дісл. *lata*; \bar{e}_2 в гот. *hēr* ‘тут’ – да., двн., дісл. *hēr*.

Готські \bar{i} (написання *eī*), \bar{u} , \bar{o} відповідали таким же фонемам загальногерманської мови.

Фонема \bar{a} , яка була відсутньою в загальногерманській через перехід іє. \bar{a} > \bar{o} , зустрічається в готському в поодиноких випадках, причому її тривалість встановлюється лише етимологічним шляхом: *brāhta* ‘приніс’, *pāhta* ‘думав’, *fāhan* ‘ловити’.

Сполучення основних довгих та коротких голосних *e*, *o*, *a* з сонорними в індоєвропейській розглядаються в роботах з порівняльного мовознавства як дифтонги. При цьому зазначається, що довгі дифтонги були дуже нестійкими і перетворювались на короткі дифтонги або довгі голосні. У більш пізніх дослідженнях з порівняльної фонології висловлювалась інша думка, а саме,

що є підстави розглядати дифтонги як біфонемні сполучення. У готській писемності засвідчені дифтонги *ai*, *au*, *iu*: *dails* ‘частина’, *augo* ‘око’, *liuts* ‘лицемірний’. Широко розповсюджена думка, що диграфи *ai*, *au* були двозначними: там, де вони етимологічно відповідали германським двофонемним сполученням *ai* та *au*, вони і в мові готської біблії зберігали відповідний статус: герм. **dailiz* ‘частина’ – гот. *dails*; герм. **augon* ‘око’ – гот. *augo*; але у позиції перед *r*, *h*, *η* диграфи *ai*, *au* означали відкриті короткі монофтонги [ɛ] та [ɔ]. Тому в навчальних посібниках з готської мови прийняті спеціальні діакритичні знаки. Знаки наголосу над *i* та *u* – *ai*, *au* умовно означають монофтонги і відрізняють їх від двофонемних сполучень.

Супротивники цієї точки зору, підкреслюючи послідовність орфографії Вульфлі, вважають, що він не міг тими ж самими літерами позначати різні фонемні. Вони дотримуються думки, що *ai* та *au* монофтонгізувались до створення готської Біблії, а вживання диграфів *ai* та *au* пояснюється впливом грецької орфографії, де вони означали відповідні монофтонги.

Для деяких германістів це тільки питання хронології, оскільки існують переконливі докази того, що в подальшому біфонемні сполучення *ai* та *au* зазнали монофтонгізації в усіх позиціях у слові.

1.4. Старе чергування голосних або аблаут

У загальноєвропейській мові аблаут є чергуванням голосних, не зумовлене їх оточенням, а спонтанне. Германські мови успадкували **аблаут** (нім. *der Ablaut*, англ. **gradation**), тобто чергування голосних у корені, суфіксі або закінченні при постійному складі приголосних у залежності від граматичної форми або від значення слова. Аблаут отримав широкий розвиток в германських мовах. У готській, як і в інших германських мовах, старе чергування голосних виступало в наголошених та ненаголошених словах, коли вони були продуктивним засобом словотворення та формотворення. Старе чергування голосних могло бути якісним і кількісним (*quantitative, qualitative*).

Чергування за аблаутом в германських мовах є подальшим розвитком індоєвропейських чергувань.

Якісний аблаут. Якісний аблаут є чергуванням різних голосних і стосується, в основному, голосних *e* та *o* (довгих і коротких):

1. *i* (*ai*) – *ǎ* *bairan* ‘народжувати’ – *bar̄n* ‘дитя, дитина’;
 sitan ‘сидіти’ – *satjan* ‘саджати’;
 siggwan ‘співати’ – *saggws* ‘спів’;
 niman ‘брати’ – *nam* ‘узяв’.
2. *ē* – *ō* *lētān* ‘залишати’ – *lailot* [lɛlōt] ‘залишив’.

Кількісний аблаут. При кількісному аблауті чергуються різні за тривалістю голосні однієї якості:

1. *i* (*ai*) / *ǎ* – нуль голосного в наголошеному складі:
 gīman ‘приходити’ – *gums* ‘прибуття’;
 drigkan ‘пити’ – *dragk* ‘питво’;
 giutan ‘лити’ – *usgutnan* ‘пролитися’;
 niman ‘брати’, *nam* ‘узяв’ – *numans* ‘узятий’;
 bindan ‘зв’язувати’ – *andbundnan* ‘розв’язувати’.
2. *ǎ* – *ō* (кількісно-якісне):
 fāran ‘їздити’ – *fōr* ‘їхав’;
 stāndan ‘стояти’ – *gastōan* ‘встановити’;
 bairan ‘народжувати’ – *berusjos* ‘батьки’.
3. *i* (*ai*) – *ē*
 stīlan ‘красти’ – *stēlum* ‘крадіжка’;
 niman ‘брати’ – *nētum* ‘ми брали’.

Виникнення чергування за аблаутом пояснюють впливом різного роду наголосу. У кількісному аблауті існує вплив динамічного наголосу, якісний аблаут пов’язують з музичним наголосом.

Ряди аблауту реалізовувались в чотирьох основах, які вважались головними і наводились в якості основних форм дієслова: 1) інфінітив і теперішній час; 2) одна миналого часу; 3) множина миналого часу; 4) дієприкметник II.

Існувало 7 класів сильних дієслів, з яких перші п’ять були побудовані на чергуванні *i* (*ai*)/*ǎ* – нуль голосного в наголошеному складі:

Наприклад:

1 клас	<i>reisan</i> (‘вставати’) – <i>rais</i> – <i>risum</i> – <i>risans</i>
2 клас	<i>kinsan</i> (‘спробувати’) – <i>kaus</i> – <i>kusum</i> – <i>kusans</i>
3 клас	<i>bindan</i> (‘зв’язувати’) – <i>band</i> – <i>bundum</i> – <i>bundans</i>
4 клас	<i>niman</i> (‘брати’) – <i>nam</i> – <i>nētum</i> – <i>numans</i>

5 клас	<i>giþan</i> ('сказати') – <i>gaþ</i> – <i>geþum</i> – <i>giþans</i>
6 клас	<i>graban</i> ('копати') – <i>grof</i> – <i>grobum</i> – <i>grabans</i> <i>faraw</i> ('їхати') – <i>for</i> – <i>forum</i> – <i>farans</i>
7 клас	<i>haitan</i> ('називати') – <i>haihait</i> – <i>haihaitum</i> – <i>haitans</i> [ɛ]

Крім вказаних, існують й інші ряди чергувань, проте вони не були такими поширеними.

Підводячи підсумок сказаному, можна зробити висновок, що чергування за аблаутом отримали в готській мові системний характер, вони широко представлені як у словотворчій (внутрішня флексія), так і в словозмінній системі.

1.5. Характеристика приголосних

У готській існувала наступна система приголосних:

Шумні	{	<i>глухі зімкнені: p, t, k, q [kw];</i>
		<i>дзвінки щілинні: ð [b], ð [d], ʒ [g] з позиційними варіантами b, d, g після носових, на початку слова і при подвоєнні); z;</i>
		<i>глухі щілинні: f, þ, h, hv [hw], s.</i>

Сонорні: *j, w, r, l, m, n.*

Готські сонорні *r, l, m, n*, «напівголосні» *j, w* на ранньому етапі розвитку не відрізнялись від відповідних індоєвропейських фонем, вони функціонували як голосні і як приголосні:

r: гот. *rauþs*, да. *rēad*, двн. *rōt* 'червоний';

l: гот. *(bi)- laigon* 'облизувати';

n: гот. *nato*, да. *nata* 'ім'я';

j: гот. *jains*, двн. *jener* 'цей';

w: гот. *nīujis*, двн. *nīuwi* 'новий'.

Особливості готського консонантизму:

1. Дзвінки зімкнені *b, d, g* були позиційними варіантами дзвінких щілинних *ð [b], ð [d], ʒ [g]*. Вони вимовлялись на початку слова, після носового і при подвоєнні: *barn* 'дитя'; *bindan* 'в'язати'; *gaírda* [ɛ] 'пасок'; *twaddje* 'двох'. Готські дзвінки щілинні, так само як і дзвінки зімкнені, були обмеженими певною позицією в слові,

будучи варіантом однієї фонему. Дзвінки щілинні виступали між голосними в середині слова: *giban* ‘давати’; *fadar* ‘батько’, *ligan* ‘лежати’. Дзвінки зімкнені *b*, *d*, *g* були новими звуками, які розвинулись з загальногерманських **b* [b], **ð* [d], *z* **[g]* у певній позиції. Частково цей процес розпочався ще в загальногерманську епоху. Процес розвитку в певній позиції *b*, *d*, *g* < **b* [b], **ð* [d], **[g]* ще не закінчився до епохи створення готської писемності, у зв’язку з цим фонематично ці зімкнені ще не відокремились від відповідних щілинних і є варіантами однієї фонему. Цим пояснюється і деяка нез’ясованість у позиційному розподілі обох варіантних рядів.

2. Для готської мови характерне чергування дзвінких щілинних **b* [b], **ð* [d], *z* в середині слова з глухими *f*, *þ*, *s* в кінці слова і перед глухою *s* (так зване готське оглушення спірантів (щілинних)):

hlaiþis род.в., од. ‘хліба’ – *hlaiþs* наз.в., од., *hlaiþ* знах.в., од.;

gōdis род.в., од. ‘хорошого’ – *gōþs* наз.в., од., *gōþ* знах.в., од.;

diuzis род.в., од. ‘звіра’ – *diuz* наз.в., од.

Готська орфографія не відобразила жодних розбіжностей у вимові *g*, і тому її тлумачення спірне. Але більшість лінгвістів дотримуються думки, що, підпорядковуючись тим самим закономірностям, що і *b* [b] та *ð* [d], *g* в середині слова повинен був чергуватися з відповідними глухими ([χ]) в кінці слова і перед *s*.

3. У готській мові майже повністю відсутнє чергування за законом Вернера у **словозміні**. Воно зовсім не збереглося в утворенні форм сильних дієслів:

гот. *kiusan* – *kaus* – *kuþum* – *kuþans* ‘спробувати, обирати’;

да. *ceosan* – *ceas* – *cuþon* – *coren*,

двн. *kiusan* – *kōs* – *kuþum* – *gekoren* – в усіх мовах, крім готської, третя і четверта форми мають *r* < **z*, у готській це **z* витіснило *s*.

З найбільшою наочністю відбитки чергування приголосних за законом Вернера збереглися в готському **словотворенні**:

а) *f* – *b* *aflifnan* ‘залишатися’ – (*bi*)*laibjan* ‘залишати’;

б) *þ* – *d* *fraþi* ‘розум’ – *unþrodans* ‘нерозумний’;

в) *h* – *g* *faheþs* ‘радість’ – *faginon* ‘радіти’;

г) *h* – *w* *saihwan* ‘бачити’ – *siuns* ‘видіння’, ‘зір’, ‘образ’.

4. У готській мові діяла ще одна закономірність, яка суперечила чергуванням за законом Вернера, – явище *дисиміляції* приголосних. Щілинні і свистячі між двома голосними або голосними та

сонорними ставали (або залишалися) дзвінками, якщо попередній склад починався з глухого, наприклад, *d*, *b* та словах *auPida* ‘пустеля’, *witubni* ‘знання’. Вони ж залишалися глухими або оглушувались, якщо попередній склад починався з дзвінкого, як *ʔ*, *f* в словах *meriʔa* ‘слух’, *waldufni* ‘влада’.

5. Деякими особливостями відрізнялись напівголосні *j* (нескладове *i*) та *w* (нескладове *u*). Напівголосна *j* переходила в голосну *i* в абсолютному кінці слова та перед приголосними: *harjis* наз.в., од. ‘військо’ – *hari* знах.в., од. ; *sōkjan* інф. ‘шукати’ – *sōkida* мин.ч. Напівголосна *w* переходила в *u* після короткої голосної в абсолютному кінці слова та перед *s*: *triwis* род.в., од. ‘дерева’ – *triu* наз.в., од.; *naweis* наз.в., множ. ‘мерці’ – *naus* наз.в., од.

6. Специфіку готської мови складало сполучення *ji*, або голосної *i* (*ei*) залежно від складоподілу після певного звукового комплексу. Після довгої наголошеної голосної, біфонемного сполучення або короткої голосної+приголосна межа проходила одразу за цим комплексом, і тому напівголосна *j* починала новий склад: *sto-jiʔ* ‘судити’, *nas-jiʔ* ‘рятує’. При скупченні приголосних, при об’єднанні біфонемного сполучення або наголошеної довгої голосної+приголосної або ненаголошеної короткої голосної межа проходила в середині кореневої морфеми, відокремлюючи останній звук кореневої морфеми і відносячи його до кінцевого складу. У результаті в кінцевому складі розвивалася голосна *i*, наприклад: *hāirdeis* ‘пастух’ (коренева морфема *hāird-*), *sō-keiʔ* ‘шукає’ (коренева морфема *sōk-*).

1.6. Характеристика морфологічної будови готської мови. Морфологічна система в загальноіндоєвропейській мові

Що стосується структури слова, то багато рис германської морфологічної будови успадковані від загальноіндоєвропейської єдності.

Загальноіндоєвропейська була мовою флективної будови, тобто мала розвинену систему відмін і відмінювання.

Іменники (і прикметники) склалися з трьох морфологічних елементів: корінь, основотвірний суфікс та закінчення. Наприклад:

скр.	<i>açv – ā – m</i>	знах. в.од.	(осн. на <i>-ā-</i>)	‘кінь’
гр.	<i>zug – ó – n</i>	наз., знах. в.од.	(осн. на <i>-o-</i>)	‘іго’
лат.	<i>dom – u – s</i>	наз. в.од.	(осн. на <i>-u-</i>)	‘дім’
лит.	<i>av – i – s</i>	наз. в.од.	(осн. на <i>-i-</i>)	‘вівця’
дв.сл.	<i>vlъk – o – mъ</i>	дав. в. множ.	(осн. на <i>-o-</i>)	‘вовкам’

У період індоєвропейської спільноти вже існувало 3 роди: чоловічий, жіночий, середній. Проте той факт, що до одного типу основ могли відноситись іменники різного граматичного роду, підтверджує припущення про те, що розподіл за основами висходить до глибокої давнини і передує розподілу за родами.

Загальногерманська мова успадкувала основну морфологічну рису загальноіндоєвропейської – флективної будови. Але навіть у найдавніших писемних пам’ятках германських мов, за винятком найдавніших рунічних написів і *зокрема готської*, трьохморфемна структура слова майже не збереглася. Вірогідно, вже в загальногерманський період діяла тенденція до виділення кореня як носія лексичного значення і закінчення як формального показника, тобто тенденція розвитку двоморфемної структури слова. Надалі, виходячи з германських законів, закінчення будуть зазнавати редукції.

До *основних правил читання* в готській мові відносяться наступні:

1. Диграф *ei* означає довгий голосний [i], він з’явився з грецької: *eisarn* ‘залізо’, *seius* ‘свій’.
2. Літера *u* означала [u] та [ū]: *ūt* ‘геть’, да. *ūt*, двн. *ūz*, дісл. *út*.
3. Літери *e*, *o* означали [ē], [ō]: *lekinon* ‘вилікуватися’, *worjan* ‘кричати’, ‘підривати’.
4. Диграфи *ai*, *au* перед *r*, *h*, *hv* означали монофтонги [ε], [ɔ] і позначались діакритичним знаком *ai*, *au*: *hairto* [ε], ‘серце’, *saihvān* [ε], ‘бачити’, *saihts* ‘хвороба’; *haihait* [hehait] – од., мин.ч. від *haitan* ‘називати’.
5. Літера *hw* = [hw]: гот. *weila* ‘час’ – да. *hwil*, двн. *hwīla* (укр. *хвиля*, *хвилина*).
6. Літера *q* = [kw]: *qius* ‘живий’ – да. *cwic*, двн. *ques*, дісл. *kvikr*.
7. Подвоєння літер *gg* = [n]: *briggan* ‘принести’.

Основні типи відмінювання з поясненнями надаються в нижченаведених таблицях.

Іменник

Голосні основи (сильна відміна)

Основи на -а-			-ja-			-wa-			Основи на -ō- (ж.р.)	
Ч.р.		С.р.	Ч.р.	С.р.	С.р.	Ж.р.	Ж.р.	-jō-	Ж.р.	
Одн.	Наз.	dag's 'день'	waúrd 'слово'	harj's 'військо'	kun'i 'рід'	kniu 'коліно'	gíba 'дар'	bandi 'пута'		
	Род.	dagis	waúrdis	Harjis	kunjis	kniwis	gibōs	bandjōs		
	Дав.	daga	waúrda	harja	kunja	kniwa	gíbai	bandai		
	Знах.	dag	waúrd	Harí	kuni	kniu	gíba	bandja		
Множ	Наз.	dagōs	waúrda	harjōs	kunja	kniwa	gíbōs	bandjōs		
	Род.	dagē	waúrdē	harjē	kunjē	kniwē	gíbō	bandjō		
	Дав.	dagam	waúrdam	harjam	kunjam	kniwam	gíbōm	bandjōm		
	Знах.	dagans	waúrda	harjans	kunja	kniwa	gíbōs	bandjōs		

		<i>Основи на - i -</i>			<i>Основи на - u -</i>			<i>Кореневі основи</i>		
		Ч.р.	Ж.р.	Ч.р.	Ж.р.	С.р.	Ж.р.	Ч.р.		
Одн	Наз.	gast 'гiсть'	ansts 'милiсть'	sunus 'син'	handus 'рука'	faihu 'худоба'	baúrgs 'мiсто'	mapna 'людина', 'чоловiк'		
	Род.	gastis	anstais	sunaus	handaus	faihaus	baúrgs	mans		
	Дав.	gasta	anstai	sunau	handau	faihau	baúrg	mann		
	Знах	gast	anst	sunu	handu	faihu	baúrg	mannan		
	Зв.	gast		sunu						
Одн	Наз.	gasteis	ansteis	sunjus	handjus	-	baúrgs	mans, mannans		
	Род.	gastē	anstē	suniwē	handiwē	-	baúrgē	manne		
	Дав.	gastim	anstim	sunum	handum	-	baúrgim	mannam		
	Знах.	gastins	anstins	sununs	handuns	-	baúrgs	mans, mannans		

Приголосні основи

Основи на - n - (слабка відміна) Основи на - r - Основи на -nd-

	- in- / -an-		С.р.	- òn -		- ein-		Ч. та ж.р.	Ч.р.			
	Ч.р.	Ж.р.		Ж.р.	Ж.р.							
Наз.	guma	'людина'	hairtō	'серце'	tuggō	'язик'	managei	'нагові'	brōþar	'брат'	frijōnds	'друг'
Род.	gumins		hairtins		tuggōns		manageins		brōþrs		frijōndis	
Дав.	gumin		hairtin		tuggōn		managein		brōþr		frijōnd	
Знах.	guman		hairtō		tuggōn		managein		brōþar		frijōnd	
	gumans		hairtōna		tuggōns		manageins		brōþrjus		frijōnds	
	gumanē		hairtanē		tuggōnō		manageinō		brōþrē		frijōndē	
	gumam		hairtam		tuggōm		manageim		brōþrum		frijōndam	
	gumans		hairtōna		tuggōns		manageins		brōþrun		frijōnds	

Примітка:

В основах на -i-, -u- спостерігається чергування голосного основи за аблаутом.

У кореневих основах відмінкове закінчення додається безпосередньо до основи, яка збігається з коренем.

Основи на -n- мають кілька різновидів залежно від голосного елемента основи, що передує носовому.

Прикметник

Закінчення іменників				Слабка (іменна) відміна прикметників			
Ч. р.		С. р.	Ж. р.	М. р.	Ср. р.	Ж. р.	
Одн.	Наз.	-а	-ō	-ō	blinda 'сліпий'	blindō	blindō
	Род.	-ins	-ins	-ōns	blindins	blindōns	blindōns
	Дав.	-in	-in	-ōn	blindin	blindin	blindōn
	Знах.	-an	-ō	-ōn	blindan	blindō	blindōn
Множ.	Наз.	-ans	-ōna	-ōns	blindans blindanē	blindōns	blindōns
	Род.	-ane	-ane	-ōnō	blindans blindanē	blindōnō	blindōnō
	Дав.	-am	-am	-ōm	blindam blindāna	blindōm	blindōm
	Знах.	-ans	-ōna	-ōns	blindam blindans	blindōna	blindōns

Відмінювання вказівних займенників			Сильне (займенникове) відмінювання прикметників			
Ч. р.		С. р.	Ж. р.	Ч. р.	С. р.	Ж. р.
Наз.	sa	ʔata	sō	blinds	blind, blindata	blinda
Род.	ʔis	ʔis	ʔizōs	blindis	blindis	blindaizōs
Дав.	ʔamma	ʔamma	ʔizai	blindamma	blindamma	blindai
Знах.	ʔana	ʔata	ʔō	blindana	blind, blindata	blinda
Наз.	ʔai	ʔō	ʔōs	blindai	blinda	blindōs
Род.	ʔizē	ʔizē	ʔizō	blindaizē	blindaizē	blindaizō
Дав.	ʔaim	ʔaim	ʔaim	blindaim	blindaim	blindaim
Знах.	ʔans	ʔō	ʔōs	blindans	blinda	blindōs
		Множ.				

Займенник

Особові займенники 1-ої та 2-ої особи			Особові займенники 3-ої особи			
Одн.	Дв.	Множ.	Зворотний займенник	Ч. р.	С. р.	Ж. р.
1 особа				3 особа		
Наз. ik 'я'	wit 'ми обидва'	weis 'ми'	—	is 'він'	ita 'воно'	si 'вона'
Род. meina	ugkara	unsara	seina 'себе'	is	is	izōs
Дав. mis	ugkis	uns, unsis	sis	imma	imma	izai
Знах. mik	ugkis	uns, unsis	sik	ina	ita	ija
2 особа				Множина		
Наз. ꞑu 'ти'	ꞑut 'ви обидва'	ꞑus 'ви'	—	eis	ija	ijōs
Род. ꞑeina	igqara	izwara	—	izē	izē	izō
Дав. ꞑus	igqis	izwis	—	im	im	im
Знах. ꞑuk	igqis	izwis		ins	ija	ijōs

Дієслово

Основні форми сильних дієслів

Клас	Інфінітив	Мин.ч., одн.	Мин.ч., множ.	Дієприкметник II
I	greipan 'схопити'	graip	gripum	gripans
II	biugan 'гнути'	baug	bugum	bugans
III	bindan 'зв'язувати'	band	bundum	buncians
IV	niman 'брати'	nam	nēnum	numans
V	qiβan 'сказати'	qaf	qērum	qiβans
VI	slahan 'бити'	slōh	slōhum	slahans
VII	haitan lētan 'називати' 'залишати'	haitait lalōt	haihaitum lalōtum	haitans lētans

Основні форми слабких дієслів

Клас	Інфінітив	Мин.ч., одн.	Мин.ч., множ.	Дієприкметник II
I	satjan 'саджати'	satida	satidēdum	satīβs
II	fiskōn 'вудити рибу'	fiskōda	fiskōdēdum	fiskōβs
III	haban 'мати'	habaida	habaidēdum	habaiβs
IV	fullnan 'наповнитись'	fullnōda	fullnōdēdum	—

Дієвідмінювання

Сильна дієвідміна		Слабка дієвідміна				
I–VI	VII	I	II	III	IV	
<i>Теперішній час</i>						
Індикатив						
Одн.	nima	haita	nasja	salbo	haba	fullna
	nimis	haitis	nasjis	salbōs	habais	fullnis
	nimiþ	haitiþ	nasjiþ	salbōþ	habaiþ	fullniþ
Дв.	nimōs	haitōs	nasjōs	salbōs	habōs	fullnōs
	nimats	haitats	nasjats	salbōts	—	fullnats
Множ.	nimam nimiþ nimand	haitam haitiþ haitand	nasjam nasjiþ nasjand	salbōm salbōþ salbōnd	habam habaiþ haband	fullnam fullniþ fullnand

Дієвідмінювання

Сильна дієвідміна		Слабка дієвідміна				
I-VI	VII	I	II	III	IV	
Опгтагив						
Одн.	nimau nimais nimai	haitau haitais haitai	nasjau nasjais nasjai	salbō salbōs salbō	habau habais habai	fullnau fullnais fullnai
Дв.	nimaiwa nimaits	haitaiwa haitaits	nasjaiwa nasjait	salbōwa salbōts	habaiwa habaits	fullaiwa fullait
Множ.	nimaiima nimaiṛ nimaina	haitaima haitaiṛ haitaina	nasjaima nasjaiṛ nasjaina	salbōma salbōṛ salbōna	habaima habaiṛ habaina	fullnaima fullnaiṛ fullnaina

Примітка:

1. В усіх класах сильних дієслів і в I та IV класах слабких дієслів особові закінчення приєднуються до тематичного голосного -i-/-a- (i.-e. -e-/o-).
2. II та III класи слабких дієслів є атематичними, оскільки особові закінчення додаються до голосних основи -ō- та -ai-.
3. Опгтагив (умовний спосіб) теперішнього часу утворений від основи теперішнього часу за допомогою суфіксу -ai- (i.-e. -oi-).

Сильна дієвідміна				Слабка дієвідміна
		I – VI	VII	I – IV
<i>Минулий час</i>				
Індикатив				
Однина	1 ос.	nam	haíhait	nasida
	2 ос.	namt	haíhaist	nasidēs
	3 ос.	nam	haíhait	nasida
Двоїна	1 ос.	nēmu	haíhaitu	nasidēdu
	2 ос.	nēmuts	haíhaituts	nasidēduts
Множ.	1 ос.	nēmum	haíhaitum	nasidēdum
	2 ос.	nēmuþ	haíhaituþ	nasidēduþ
	3 ос.	nēmun	haíhaitun	nasidēdun
Оптатив				
Однина	1 ос.	nēmjau	haíhaitjau	nasidēdjau
	2 ос.	nēmeis	haíhaiteis	nasidēdeis
	3 ос.	nēmi	haíhaiti	nasidēdi
Двоїна	1 ос.	nēmeiwa	haíhaiteiwa	nasidēdeiwa
	2 ос.	nēmeits	haíhaiteits	nasidēdeits
Множина	1 ос.	nēmeima	haíhaiteima	nasidēdeima
	2 ос.	nēmeiþ	haíhaiteiþ	nasidēdeiþ
	3 ос.	nēmeina	haíhaiteina	nasidēdeina

Примітка:

- Суфікс оптативу минулого часу -I- (в орфографії «ei») приєднується до кореня в сильних дієсловах і до дентального суфіксу в слабких дієсловах в усіх особах, крім 1-ої ос.одн. де слово закінчується на -jau.
- Форми двоїни дієслів деяких класів у готських текстах не засвідчені.

Медіопасив

		Індикатив			
Однина	1 ос.	nimada	nasjada	salbōda	habada
	2ос.	nimaza	nasjaza	salbōza	habaza
	3ос.	nimada	nasjada	salbōda	habada
	1 – 3 ос.	nimanda	nasjanda	salbōnda	habanda
Опгатив					
Однина	1 ос.	nimaidau	nasjaidau	salbōdau	habaidau
	2 ос.	nimaizau	nasjaizau	salbōzau	habaizau
	3 ос.	nimaidau	nasjaidau	salbōdau	habaidau
Множина	1 – 3 ос.	nimaindau	nasjaindau	salbōndau	habaindau

Примітка:

Готський медіопасив (за походженням це форми і.-є. медіа, середнього стану, що вживаються в готській у значенні пасивного стану) має тільки форми індикативу та опгативу теперішнього часу.

В індикативі особові закінчення додаються до тематичного голосного.

В опгативі закінчення додаються до суфікса -ai-.

Слабкі дієслова IV класу не мають форми медіопасиву.

Імператив

Однина	2 ос.	nim	nasei	salbō	habai	fulln
	3 ос.	nimadau	nasjadau	salbōdau	habadau	fullnadau
Множина	1 ос.	nimam	nasjam	salbōm	habam	fullnam
	2 ос.	nimiṃ	nasjiṃ	salbōṃ	habaiṃ	fullniṃ
	3 ос.	nimandau	nasjandau	salbōndau	habandau	fullnandau

Примітка:

Форма 2 ос.одн. імперативу дорівнює чистій основі теперішнього часу без особового закінчення.

Форма 3 ос.одн. утворена за допомогою суфікса -dau.

Форма 3 ос. мн. утворена за допомогою суфікса -ndau.

Основа 2 ос.одн. імперативу всіх слабких дієслів I класу закінчується на -ei.

Форма імперативу 2 ос. дв. омонімічна формі 2 ос.дв. індикативу.

Дієприкметник I

nimands haitans nasjands salbōnds habands fullnands

Примітка: Дієприкметник I утворюється від основи теперішнього часу за допомогою суфікса -nd.

Претерито-презентні дієслова

Внаслідок того, що претерито-презентні дієслова утворюють теперішній час, так само як сильні дієслова утворюють минулий час, вони поділяються за тими ж рядами аблауту, що й сильні дієслова.

Теперішній од.	Тепер. мн.	Минулий од.	Минулий мн.	Дієприкметник II
I ряд (клас)				
1. wait 'я знаю'	witun	wissa	wissēdun	-
2. lais 'я знаю'	-	-	-	-
3. áih 'я маю'	aigum	áih̄ta	áih̄tēdun	-
II клас				
4. daug 'годитися'	-	-	-	-
III клас				
5. kann 'я знаю'	kunnun	kun̄þa	kun̄þēdun	kun̄þs
6. þarf 'я потребую'	þaúr̄bun	þaúr̄fta	-	þaúr̄fts
7. (ga) dazs 'я наслідуюсь'	(ga)daúr̄sum	(ga)daúr̄sta	(ga)daúr̄stēdun	-
IV клас				
8. man 'я думаю'	mun̄uþ	munda	mundēdun	munds
9. skal 'я повинен'	skulun	skulda	skuldēdun	skulds
10. (ga)nah 'досить'	-	-	-	(bi)naúht
V клас				
11. mag 'я можу'	magum	mahta	mahtēdun	mahts
VI клас				
12. (ga) mōt 'має місце'	-	-	(ga)mōstēdun	-
13. ōg 'я боюсь'	-	ōhta	ōhtēdun	-

Примітка:

У дієсловах aih – aigum, mag-magum немає чергування голосного в одн. і мнж.

Неправильні дієслова

1. Парадигма дієслова *wisan* ‘бути’ будується суплетивно: форми теперішнього часу утворені від атематичної основи **es-*, решта форм утворені на базі основи **ues* (гот. *wis-*)

Теперішній час

Індикатив

Однина	Двоїна	Множина
1 ос.	<i>im</i>	
	2 ос. <i>is</i>	<i>sijum</i> <i>sijuþ</i> <i>sind</i>
3 ос.	<i>ist</i>	

Оптатив

1 ос.	<i>sijau</i>	<i>sijaima</i>
2 ос.	<i>sijais</i>	<i>sijaiþ</i>
3 ос.	<i>sijai</i>	<i>sijaina</i>

Минулий час

1 ос., 3 ос.	<i>was</i>	1 ос.	<i>wēsum</i>
2 ос.	<i>wast</i>	2 ос.	<i>wēsuþ</i>
		3 ос.	<i>wēsun</i>

2. Дієслово wiljan ‘бажати’ характеризується тим, що форми оптативу минулого часу набули значення теперішнього часу індикатива:

	Однина	Двоїна	Множина
1 ос.	wiljau		wileima
2 ос.	wileis	wileits	wileiþ
3 ос.	wili		wileina
Минулий час			
	wilda		-
Оптатив			
3 ос.	wildēdi		2 ос. wildēdeiþ

TEKSTI

LUKAS IV, 1 – 16

1. IÐ Iesus, ahmins weihis fulls, gawandida sik fram Iaurdanau jah tauhans was in ahmin in auÐidai

2. dage fidwor tiguns, fraisans fram diabulau. jah ni matida waitht in dagam jainaim, jah at ustauhanaim Ðaim dagam, biÐe gredags warÐ.

3. jah gaÐ du imma diabulus: jabai sunaus sijais gudis, giÐ Ðamma staina ei wairÐai hlaibs.

4. jah andhof Iesus wiÐra ina qiÐands: gamelid ist Ðatei ni bi hlaib ainana libaid manna, ak bi all waurde gudis.

5. jah ustiuhands ina diabulaus ana fairguni hauhata, ataugida imma allans Ðiudinassuns Ðis midjungardis in stika melis.

6. jah qaÐ du imma sa diabulus: Ðus giba Ðata waldufni Ðize allata jah wulÐu ize, unte mis atgiban ist, jah Ðishvammeh Ðei wiljau, giba Ðata.

7. Ðu nu jabai inweitis mik in andwairÐja meinamma, wairÐiÐ Ðein all.

8. jah andhafjands imma Iesus qaÐ: gamelid ist, fraujan guÐ Ðeinana inweitaish jah imma ainamma fullafahjais.

9. ÐaÐroh gatauh ina in Iairusalem jah gasatida ina ana giblin alhs jah qaÐ du imma: jabai sunus sijais gudis, wairp Ðuk ÐaPro dalab;

10. gamelid ist auk Ðatei aggilum seinaim anabiudiÐ bi Ðuk du gafastan Ðuk,

11. jah Ðatei ana handum Ðuk ufhaband, ei huan ni gastagqjais bi staina fotu Ðeinana.

12. jah andhafjands qaÐ imma Iesus Ðatei qiÐan ist: ni fraisais fraujan guÐ Ðeinana.

13. jah ustiuhands all fraistobnjo diabulus, afstoÐ fairra imma und mel.

14. jah gawandida sik Iesus in mahtai ahmins in Galeilaian, jah meriÐa urrann and all gawi bisitande bi ina.

15. jah is laisida in gaqumÐim ize, mikilids fram allaim.

16. jah qam in NazaraiÐ, Ðarei was fodiÐs, jah galaiÐ inn bi biuhtja seinamma in daga sabbato in swnagogein jah ussnoÐ siggwan bokos.

LUKAS XV, 11 – 25

11. ...manne sums aihta twans sunus.

12. jah qaÐ sa juhiza ize du attin: atta, gif mis, sei undrinnai mik dail aiginis; jah disdailida im swes sein.

13. jah afar ni managans dagans brahta samana allata sa juhiza sunus jah aflaiÐ in land fairra wisando jah jainar distahida Ðata swes seinata libands usstiuriba.

14. biÐe Ðan frawas allamma, warÐ huhrus abrs and gawi jainata, jah is dugann alaÐarba wairÐan.

15. jah gaggands gahaftida sik sumamma baurgjane jainis gaujis, jah insandida ina haiÐjos seinazos haldan sweina.

16. jah gairnida sad itan haurne, Ðoei matidedun sweina, jah manna imma ni gaf.

17. qimands Ðan in sis qaÐ: hvan filu asnje attins meinis ufarassau haband hlaiþe, iÐ ik huhrau fraqistna.

18. usstandands gagga du attin meinamma jah qiÐa du imma: atta, frawaurhta mis in himin jah in andwairÐja Ðeinamma;

19. ju ÐanaseiÐs ni im wairÐs ei haitaidau sunus Ðeins; gatawei mik swe ainana asnje Ðeinaize.

20. jah usstandands qam at attin seinamma. nauhÐanuh Ðan fairra wisandan gasahv ina atta is jah infeinoda jah Ðragjands draus ana hals is jah kukida imma.

21. jah qaÐ imma sa sunus: atta, frawaurhta in himin jah in andwairÐja Ðeinamma, ju ÐanaseiÐs ni im wairÐs ei haitaidau sunus Ðeins.

22. qaÐ Ðan sa atta skalkam seinaim; sprauto bringiÐ wastja Ðo frumiston jah gawasjiÐ ina jah gibiÐ figgragulÐ in handu is jah gaskohi ana fotuns is;

23. jah bringandans stiur Ðana alidan ufsneiÐiÐ, jah matjandans wisam waila;

24. unte sa sunus meins dauÐs was jah gaqiunoda, jah fralusans was jah bigitans warÐ; jah dugunnun wisan.

25. wasuÐÐan sunus is sa albiza ana akra; jah qimanbs atiddja nehu razn jah gahausida saggwins jah laikins.

MATTHAEUS VI, 16 – 30

16. aÐÐan biÐe fastaiÐ, ni wairÐaiÐ swaswe Ðai liutans gaurai; frawardjand auk andwairÐja seina, ei gasaihuaindau mannam fastandans. amen, qiÐa izwis, Ðatei andnemun mizdon seina.

17. iÐ Ðu fastands salbo haubiÐ Ðein jah ludja Ðeina Ðwah,

18. ei ni gasaihuaizau mannam fastands, ak attin Ðeinamma Ðamma in fulhsnja, jah atta Ðeins saei saihuiÐ in fulhsnja, usgibiÐ Ðus.

19. ni huzdjaiÐ izwis huzda ana airÐai, Ðarei malo jah nidwa frawardeiÐ, jah Ðarei Ðuibos ufgraband jah hlifand.

20. iÐ huzdjaiÐ izwis huzda in himina, Ðarei nih malo nih nidwa frawardeiÐ, jah Ðarei Ðuibos ni ufgraband nih stiland.

21. Ðarei auk ist huzd izwar, Ðaruh ist jah hairto izwar.

22. lukarn leikis ist augo: jabai nu augo Ðein ainfalÐ ist, allata leik Ðein liuhadein wairÐiÐ;

23. iÐ jabai augo Ðein unsel ist, allata leik Ðein riqizein wairÐiÐ. jabai nu liuhaÐ Ðata in Ðus riqiz ist, Ðata riqiz huan filu!

24. ni manna mag twaim fraujam skalkinon; unte jabai fijaiÐ ainana, jah anÐarana frijoÐ; aiÐÐau ainamma ufhauseiÐ, iÐ anÐamma frakann. ni maguÐ guda skalkinon jah mammonin.

25. DuÐÐe qiÐa izwis: ni maurnaiÐ saiwalai izwarai ha matjaiÐ jah hwa drigkaiÐ, nih leika izwamma hwe wasjaiÐ; niu saiwala mais ist fodeinai jah leik wastjom?

26. insaihuiÐ du fuglam himinis, Ðei ni saiand nih sneiÐand, nih lisand in banstins, jah atta izwar sa ufar himinam fodeiÐ ins. niu jus mais wulÐrizans sjuÐ Ðaim?

27. iÐ hwas izwara maurnands mag anaaukan ana wahstu seinana aleina aina?

28. jah bi wastjos hwa saurgaiÐ? gakunnaiÐ blomans haiÐjos, huaiwa wahsjand; nih arbaidjand nih spinnand.

29. qiÐuh Ðan izwis Ðatei nih Saulaumon in allamma wulÐau seinamma gawasida sik swe ains Ðize.

30. jah Ðande Ðata hawi haiÐjos himma daga wisando jah gistradagis in auhn galagiÐ guÐ swa wasjiÐ, huaiwa mais izwis leitul galaubjandans?

AN DIE KORINTHER I., XV, 26 – 58

26. alluh auk ufhnaiwida uf fotuns imma; aftumista fijands gatairada dauþus.

27. iÐ biÐe qiÐiÐ: alla ufhnaiwida sind, bairht Ðatei inu Ðana izei ufhnaiwida uf ina Ðo alla.

28. Ðanuh biÐe alla gakunnun sik faura imma, Ðanuh-Ðan is silba sunus gakann sik faura Ðamma ufhnaiwjandin uf ina Ðo alla, ei sijai guÐ alla in allaim.

29. aiÐÐau hja waurkjand Ðai dauþjandans faur dauþans, jabai allis dauþans ni urreisand? duhve Ðau dauþjand faur ins?

30. duhve Ðau weis bireikjai sijum hveilo huoh?

31. daga hammeh gaswiltandans in izwaraizos huoftuljos, broÐrjus, Doeï haba in Xristau lesu frauþin unsaramma.

32. jabai bi mannam du diuzam waih in Aifaison, hu mis boto jabai dauþans ni urreisand? matjam jah drigkam, unte du maurgina gaswiltam.

33. ni afairzjaindau: riurjand sidu godana gawaurdja ubila.

34. usskarjiÐ izwis garaihtaba jan-ni frawaurkjaid; unkunÐi gudis sumai haband; du aiwiskja izwis rodja.

35. akei qiÐiÐ sums: haiwa urreisand dauþans?...

46. ...ahmeino.

47. sa fruma manna us airÐai muldeins, sa anÐar manna, frauþa, us himina.

48. huileiks sa muldeina, swaleikai jah Ðai muldeinans; hveileiks sa ufarhiminakunda, swaleikai jah Ðai ufarhiminakundans.

49. jah swaswe berum manneikan Ðis airÐeinins, bairaima jah frisaht Ðis himinakundins.

50. Ðata auk qiÐa, broÐrjus, Ðei leik jah bloÐ Ðiudinassu gudis ganiman ni magun, nih riurei unriureins arbjo wairÐiÐ.

51. sai, runa izwis qiÐa: allai auk ni gaswiltam, iÐ allai inmaidjanda.

52. suns, in brahva augins, in spedistin Ðuthaurna; ÐuthaurneiÐ auk, jah dauþans usstandand unriurjai, jah weis inmaidjanda.

53. skuld auk ist Ðata riurjo gahamon unriurein, jah Ðata diwano gahamon undiwanein.

54. ÐanuÐ-Ðan Ðata diwano gawasjada undiwanein, Ðanuh wairÐiÐ waurd Ðata gamelido: ufsagqiÐs warÐ dauþus in sigis.

55. hvar ist gazds Ðeins, dauþu? hvar ist sigis Ðein, halja?

56. aþþan gazds dauþaus frawaurhts, iþ mahts frawaurhtais witoþ.

57. iþ guda awiliuþ ize gaf unsis sigis þairh fraujan unsarana Iesu Xristau.

58. swaei nu, broþrjus meinai liubans, tulgjai wairþiþ, ungawagidai, ufarfulljandans in waurstwa frauþins sinteino, witandans þatei arbaiþs izwara nist lausa in frauþin.

MARKUS XV, 1 – 28

1. Jah sunsaiw in maurgin garuni taujandans þai auhumistans gudjans miþ þaim sinistam jah bokarjam, jah alla so gafaurds gabindandans Iesu brahtedun ina at Peilatau.

2. jah frah ina Peilatus: Þu is þiudans Iudaie? iþ is andhafjands qaþ du imma: Þu qiþis.

3. jah wrohidedun ina þai auhumistans gudjans filu.

4. iþ Peilatus aftra frah ina qiþands: niu andhafjis ni waiht? sai, hvan filu ana þuk weitwodjand.

5. iþ Iesus panamais <waiht> ni andhof, swaswe sildaleikida Peilatus.

6. iþ and dulþ hvarjoh fralailot im ainana bandjan þanei bedun.

7. wasuh þan sa haitana Barabbas miþ þaim miþ imma drob-jandam gabundans, þaiei in auhjodau maurþr gatawidedun.

8. jah usgaggandei alla managei dugunnun bidjan, swaswe sinteino tawida im.

9. iþ Peilatus andhof im qiþands: wileidu fraleitan izwis þana þiudan Iudaie?

10. wissa auk þatein neiþis atgebun ina þai auhumistans gudjans.

11. iþ þai auhumistans gudjans inwagidedun þo managein ei mais Barabban fralailoti im.

12. iþ Peilatus aftra andhafjands qaþ du im: hva nu wileiþ ei taujau þammei qiþiþ þiudan Iudaie?

13. iþ eis aftra hropidedun: ushramei ina.

14. iþ Peilatus qaþ du im: hva allis ubilis gatawida? iþ eis mais hropidedun: ushramei ina.

15. iþ Peilatus wiljands þizai managein fullafahjan, fralailot im þana Barabban, iþ Iesu atgaf usbliggwands, ei ushramiþs wesi.

16. iþ gadrauhteis gatauhun ina innana gardis, þatei ist praitoriaun, jah gahaihaitun alla hansa.

17. jah gawasidedun ina paurpurai jah atlagidedun ana ina Þaurneina wipja uswindandans
18. jah dugunnun goljan ina: hails, Þiudan Iudaie!
19. jah slohun is haubiÐ rausa jah bispiwun ina jah lagjandans kniwa inwitun ina.
20. jah biÐe bilailaikun ina andwasidedun ina Þizai paurpurai jah gawasidedun ina wastjom swesaim. jah ustauhun ina ei ushramidedeina ina.
21. jah undgripun sumana manne, Seimona Kwreinaiu, qimandan af akra, attan Alaiksandraus jah Rufaus, ei nemi galgan is.
22. jah attauhun ina ana Gaulgauða staÐ, Þatei ist gaskeiriÐ huairneins staþs.
23. jah gebun imma drigkan wein miÐ smwrna; iÐ is ni nam.
24. jah ushramjandans ina disdailjand wastjos is wairpandans hlauta ana Þos, hvarjizuh hva nemi.
25. wasuh Þan hveila Þridjo, jah ushramidedun ina.
26. jah was ufarmeli fairinos is ufarmeliÐ: sa Þiudans Iudaie.
27. jah miÐ imam ushramidedun twans waidedjans, ainana af taihswon jah ainana af hleidumein is.
28. jah usfullnoda Þata gamelido Þata qiÞando: jah miÐ unsibjaim rahnips was.

MATTHAEUS VIII, 1 – 9; 18 – 29

1. DalaÐ Þan atgaggandin imma af fairgunja, laisfidedun afar imma iumjons managos.
2. jah sai, manna Þrutsfill habands durinnands inwait ina qiÞands: frauja, jabai wileis, magt mik gahrainjan.
3. jah ufrakjands handu attaitok imma qiÞands: wiljau, wairÐ hrains! jah suns hrain warÐ Þata Þrutsfill is.
4. jah qaÐ imma Iesus: saihu ei mann ni qiÞais, ak gagg, Þuk silban ataugei gudjin jah atbair giba Þoei anabauÐ Moses du weitwodiþai im.
5. afaruh Þan Þata innatgaggandin imma in Kafarnaum, duatiddja imma hundafaþs bidjands ina
6. jah qiÞands: frauja, Þiumagus meins ligiÐ in garda usliða, harduba balwiþs.
7. jah qaÐ du imma Iesus: ik qimands gahailja ina.

8. jah andhafjands sa hundafaþs qaþ: frauja, ni im wairþs ei uf hrot mein inngaggais, ak þatainei qiþ waurda jah gahailniþ sa þiumagus meins.

9. jah auk ik manna im habands uf waldufnja meinamma gadrauhtins jah qiþa du þamma: gagg, jah gaggiþ; jah anþamma: qim, jah qimiþ; jah du skalka meinamma: tawei þata, jah taujiþ.

18. gasaihands þan Iesus managans hiuhmans bi sik, haihait galeipan siponjans hindar marein.

19. jah duatgaggands ains bokareis qaþ du imma: laisari, laistja þuk, Þishvaduþ þadei gaggis.

20. jah qaþ du imma Iesus: fauhons grobos aigun, jah fuglos himinis sitlans, iþ sunus mans ni habaiþ hvar haubiþ sein anahnaiwjai.

21. anþaruh þan siponje is qaþ du imma: frauja, uslaubei mis frumist galeiþan jah gafilhan attan meinana.

22. iþ Iesus qaþ du imma: laistei afar mis jah let þans dauþans (ga) filhan seinans dauþans.

23. jah innatgaggandin imma in skip, afariddjedun imma siponjos is.

24. jah sai, wegs mikils warþ in marein, swaswe þata skip gahuliþ wairþan fram wegin; iþ is saislep.

25. jah duatgaggandans siponjos is urraisidedun ina qiþandans; frauja, nasei unsis, fraqistnam.

26. jah qaþ du im Iesus: hva faurhteiþ, leitul galaubjandans! Þanuh urreisands gasok windam jah marein, jah warþ wis mikil.

27. iþ þai mans sildaleikidedun qiþandans: hvilleiks ist sa, ei jah windos jah marei ufhausjand imma?

28. jah qimandin imma hindar marein in gauja Gairgaisaine, gamotidedun imma twai daimonarjos us hlaiwasnom rinnandans, sleidjai filu, swaswe ni mahta manna usleiþan þairh þana wig jainana.

ТЕСТ ДО КУРСУ «ГОТСЬКА МОВА»

1. Перші відомості про готів з'явилися:
 - a. II-I в. до н.е.
 - b. I-II в. н.е.
 - c. III-IV в. н.е.
 - d. III-IV в. до н.е.
2. Християнство серед готів було поширено:
 - a. I в. н.е.
 - b. II в. н.е.
 - c. III в. н.е.
 - d. IV в. н.е.
3. Християнство поширив готський вождь:
 - a. Атанаріх
 - b. Фрітігерн
 - c. Вульфїла
 - d. Валент
4. Готи називали себе:
 - a. gutpiodos
 - b. gutpiudi
 - c. gutpuida
 - d. gutpuadi
5. Перші зіткнення готів з римлянами були:
 - a. I в. н.е.
 - b. II в. н.е.
 - c. III в. н.е.
 - d. IV в. н.е.
6. Степових готів Причорномор'я називали:
 - a. greutungī
 - b. trewa
 - c. treutungī
 - d. gudas
7. Лісових готів причорномор'я називали:
 - a. greutungī
 - b. tervingī
 - c. tirovingī
 - d. gudas

-
8. Найбільшої могутності готи здобули в IV ст. при:
- Клавдії
 - Ерманаріху
 - Валенті
 - Велізарії
9. Перший готський алфавіт з'явився у IV ст. н.е. та називався:
- вувльфіліанським
 - валентським
 - фрітігернським
 - атанаріхським
10. У готській мові були відсутні:
- ǣ та ȝ
 - ō та ā
 - ī та ī
 - ī та ū
11. У готській мові відсутнє:
- I пересув приголосних
 - явище ротацізму
 - послаблення кінця слова
 - чергування за законом Вернера
12. Складотвірними в готській мові могли бути:
- w, j, r, l
 - g, m, w
 - g, l, m, n
 - j, r, m, n
13. Морфологічній будові готської мови притаманна:
- двоморфемна структура слова
 - трьохморфемна структура слова
 - чотирьохморфемна структура слова
 - п'ятиморфемна структура слова
14. «Ми обидва» у готській позначалося як:
- weis
 - jus
 - jut
 - wit

-
15. «Ви обидва» у готській мові позначалося як:
- weis
 - jus
 - jut
 - wit
16. «Батько» у готській відповідало слову:
- aupida
 - atta
 - aufto
 - aunsa
17. На початку V ст. Рим був захоплен вестготами на чолі з:
- Аларіхом
 - Фрігігерном
 - Теодоріхом
 - Ерманаріхом
18. У V ст. Остготські племена здобули свого розквіту на чолі з:
- Аларіхом
 - Ерманаріхом
 - Фрігігерном
 - Теодоріхом
19. Готи та інші східні племена романізувалися в:
- IV-V ст. н.е.
 - V-VI ст. н.е.
 - VI-VII ст. н.е.
 - VII-VIII ст. н.е.
20. У східно-германських мовах панувала тенденція до:
- звуження голосних
 - поширення голосних
 - редукції голосних
 - подовження голосних
21. Для консонантизму східно-германських племен притаманний перехід:
- глухих у дзвінкі спіранти $f > \text{f}(V)$
 - дзвінких у глухі $\text{f}(V) > \text{f}(X)$
 - зімкнених у глухі $m > f$
 - глухих у зімкнені $f > m$

-
22. Поява готської писемності пов'язана з появою та поширенням у них:
- католицизму
 - християнства
 - протестантства
 - мусульманства
23. Більш досконалим пам'ятником готської мови та писемності є наступний переклад Біблії:
- Срібний кодекс
 - Амброзіянський кодекс
 - Алкуїновий кодекс
 - Каролінський кодекс
24. Переклад Біблії був зроблений:
- Валентином
 - Вульфілою
 - Атанаріхом
 - Константином
25. «Жити» у готській мові було відповідно слову:
- bauan
 - beidan
 - beiran
 - baيران
26. Цифру 100 у готській мові позначало слово:
- корра
 - reda
 - utal
 - sampi
27. Слово «езес» у готській мові означало:
- 3-g
 - 5-e
 - 7-z
 - 10-i
28. Готський алфавіт складався з:
- 25 літер
 - 26 літер
 - 27 літер
 - 28 літер

29. Наведіть приклад розширення короткого «і»:

- a. daur
- b. wair
- c. wisan
- d. fisk

30. Наведіть приклад розширення короткого «и»:

- a. augo
- b. liutan
- c. daur
- d. gums

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДО ЧАСТИНИ II

- англ.* – англійська
безос. – безособовий
бот. – ботанічний
відн. (зай.м.) – відносний (займенник)
вказ. – вказівний
гот. – готська
гр. – грецька
дав. (від.) – давальний (відмінок)
да. – давньоанглійська
дгерм. – давньогерманська
дісл. – давньоісландська
двн. – давньовірхньонімецька
дс. – давньосаксонська
дв.ч. – двоїна (число)
див. – дивись
дієприк. – дієприкметник
дієсл. – дієслово
ж.р. – жіночий рід
зай.м. – займенник
зап. – заперечення
зв. – зворотний
знах. (від.) – знахідний (відмінок)
іє. – індоевропейська
ім. – іменник
інстр (від.) – інструментальний (відмінок)
клич. (від.) – кличний (відмінок)
лат. – латинська
мед.пас. – медіопасив
мин. (ч.) – минулий (час)
мн. (ч.) – множина (число)
наз. (від.) – називний (відмінок)
найв.ст. – найвищий ступінь
нак. – наказовий
невідм. – невідмінюване
неозн. (зай.м.) – неозначений (займенник)

непр. – неправильне
одн.(ч.) – одиниця (число)
пит. (займ.) – питальний (займенник)
поз.ст. – позитивний ступінь
пор. – порівняй
пор.ст. – порівняльний ступінь
пос. – посилювальний
прет-през. (дієсл.) – претерито-презентне дієслово
приг. – приголосна основа
прийм. – прийменник
прикм. – прикметник
присв.(займ.) – присвійний (займенник)
присл. – прислівник
ред. (дієсл.) – редуплікуюче (дієслово)
род. (від.) – родовий (відмінок)
рун. – рунічна
свн – середньовірна німецька
сл.дієсл. – слабе дієслово
сн.дієсл. – сильне дієслово
спол. – сполучник
с.р. – середній рід
субст. – субстантивне
супл. – суплетивне
теп. (час) – теперішній (час)
част. – частка
числ. – числівник
ч.р. – чоловічий рід

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арсеньева М. Г. и др. Введение в германскую филологию. – М.: Высшая школа, 1980. – 319 с.
2. Берков В. П. Современные германские языки. Изд-е 2-ое, испр. и доп. – М.: ООО «Издательство Астрель», 2001. – 336 с.
3. Гамкрелидзе Т. В., Иванов В. В. Индоевропейский язык и индоевропейцы: В 2 т. – Тбилиси, 1984. – 1331 с.
4. Гухман М. М. Готский язык. – М.: Наука, 1958. – 288 с.
5. Домброван Т. И. Синергетическая модель развития английского языка. – КП, ОГТ, Одесса, 2014. – 399 с.
6. Євченко В.В. Готська мова. Тексти, коментар, словник: Навч. посібник. – Вінниця: Фоліант, 2004. – 410 с.
7. Ершова И. А. Введение в германскую филологию. Древнегерманский глагол. – Вып. 2. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 72 с.
8. Ершова И. А. Введение в германскую филологию. Лексика древнегерманских языков. – Вып. 3. – М.: Изд-во МГУ, 2002. – 68 с.
9. Жирмунский В. М. История немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1965. – 408 с.
10. Жирмунский В. М. Общая тенденция фонетического развития германских языков // Вопросы языкознания. – 1965. – № 1. – С. 3–21.
11. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. – Київ: Вища школа, 1986. – 228 с.
12. Зиндер Л. Р., Строева Т. В. Историческая фонетика немецкого языка. – М.–Л.: Просвещение, 1965. – 192 с.
13. Каліущенко В. Д. Деякі універсалії у творенні дієслів та прикметників від іменників. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. – Донецьк: ДОННУ, 2003. – 189 с.
14. Кузьменко Ю. Л. Фонологическая эволюция германских языков (АН СССР, Институт языкознания) Л.: Наука, 1991. – 284 с.
15. Кушнерик В. І. Внутрішні та зовнішні ознаки мовних одиниць // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 98: Германська філологія. – Чернівці: ЧНУ, 2000. – Ч. 26-37.
16. Левицкий В. В. Сравнительно-этимологический словарь германских языков. – Черновцы, 1994. – 313 с.

17. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков. В 3-х томах. Т. 1. – Черновцы: Рута, 2000. – 262 с.
18. Левицкий В. В. Основы германістики. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 528 с.
19. Мейе А. Основные особенности германской группы языков. – М.: Инлитиздат, 1952. – 166 с.
20. Таранец В.Г. Методические указания по чтению готских текстов. – Одесса: ОГУ, 1987. – 30 с.
21. Таранець В. Г. Арії. Слов'яни. Руси: Походження назв Україна і Русь. – Одеса, 2004. – 294 с.
22. Таранец В. Г. Энергетическая теория речи. Изд-е 2-ое, доп. – Одесса: Печатный дом, 2014. – 188 с.
23. Таранець В. Г., Ступак І. В. Африканська теорія походження аріїв. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 140 с.
24. Чемоданов Н. С. Хрестоматия по истории немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1978. – 288 с.
25. Älteste deutsche Dichtung und Prosa. Herausgegeben von Heinz Mettke. Verlag Philipp Reclam jun. – Leipzig, 1979. – 309 S.
26. Althochdeutsches Wörterbuch, 2 Aufl., Tübingen, 1974. – XXVI. – 250 S.
27. Borgström G. Internal reconstruction of Pre-Indo-European wordforms // Word, 1954, vol.X, № 2-3. – P. 275-287.
28. Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. In 3 Bänden. – Bd.3. – Berlin: Akademie-Verlag, 1989. – S. 1956-1957.
29. Feist S. Grundriss der gotischen Etymologie. – Strassburg: Trübner, 1888. – 167 S.
30. Frühe Deutsche Literatur. Texte und Übersetzungen. 24 Bände. Mit Illustrationen. Herausgegeben von Walter Haug. Bd. 1. – Frankfurt am Main. 1991. – 1593 S.
31. Grimm J. Deutsche Grammatik. – 1882. — Bd. 1.—1032 S.
32. Hempel H. Gotisches Elementarbuch. Grammatik, Texte mit Übersetzung und Erläuterungen. – Sammlung Göschen. – Bd. 79/79 a. – Berlin: Walter de Gruyter, 1966. – 170 S.
33. Kaliušchenko V.D. Semantische Klassifikation denominaler Verben im Mittelhochdeutschen // Типология языковых значений в диахроническом и сопоставительном аспектах. Словообразование в средневерхненемецком языке: Сб.науч.тр., Мин.образования Украины, Донецкий гос. ун-т. – Вып. 1. – Донецк: ДГУ, 1998. – С. 47-55.

-
34. Keller R. Sprachwandel: von der unsichtbaren Hand in der Sprache. – Tübingen, 1990. – 372 S.
 35. Kleines Mlttelhochdeutsches Wörterbuch. – Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2001. — 503 S.
 36. Kluge F. Die Elemente des Gotischen. Eine erste Einführung in die deutsche Sprachwissenschaft. – Strassburg: Trübner, 1911. – 133 S.
 37. Lexer M. Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. – Leipzig, 1974. – 504 S.
 38. Meineke E./Schwerdt J. Einführung in das Althochdeutsche. – Pade-born, 2001. – 570 S.
 39. Nübling D./Dammel A. Historische Sprachwissenschaft des Deutschen. Eine Einführung in die Prinzipien des Sprachwandels. – Tübingen, 2006. – 420 S.
 40. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten in 2 Bänden. Bd.2-Freiburg-Basel-Wien, 1978. – S. 1134-1135.
 41. Sonderegger S. Althochdeutsche Sprache und Literatur. – 3 Aufl. – Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2003. – 390 S.
 42. Schatz J. Althochdeutsche Grammatik. – Gottingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1927. – 352 S.
 43. Schmidt W. Geschichte der deutschen Sprache. – 10. Auflage verbesserte und erweiterte. – Stuttgart: S. Hirzel Verlag , 2007. – 489 S.
 44. Schmidt J. Abriss der Geschichte der deutschen Sprache, 3 Überarb. Aufl. – Berlin: Akademie Verlag, 1984. – 259 S.
 45. Wahrig G. Deutsches Wörterbuch (Jubiläumsausgabe). Mit einem Lexikon der deutschen Sprachlehre. – Bertelsmann, 1986-1991. – S. 1105-1106.

ГОТСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

–А–

- aba** ч.р. -п- (род. мн. **abne**, дав. **abnam**) чоловік
- abrs** прикм. -а- сильний
- af** прийм. з дав. з того часу як, з...
- af-aikan** ред. дієсл. заперечувати, відрікатися
- af-airzjan** сл.дієсл. 1 обманювати, спокушати
- afar** присл. потім, прийм. з дав., знах. після
- afardags** ч.р. -а- наступний день
- afar-gaggan** ред. непр. дієсл. слідувати за кимось
- af-blindnan** сл. дієсл. 4 засліпнути **afdomeins** ж.р. -і/ō- прокльони, вирок
- af-domjan** сл.дієсл. 1 проклинати, засуджувати.
- afdrukja** ч.р. -п- п'яниця
- af-dumbnan** сл.дієсл. 4 замовкнути
- af-filhan** сн. дієсл. 3 ховати
- af-gaggan** ред. непр.дієсл. піти
- afgrundiða** ж.р. -ō- пропасти
- afguðs** (d) прикм. -а- безбожний
- af-hrainjan** сл. дієсл. 1 очищувати
- af-letan** ред. дієсл. відпустити
- af-leiðan** сн.дієсл. 1 йти, відправлятися
- af-lifnan** сл.дієсл. 4 залишатися, залишитись
- af-maitan** ред.дієсл. відрубати, відсікти
- af-niman** сн.дієсл. 4 відняти, відібрати
- af-satjan** сл.дієсл. 1 відпускати, розлучатись
- af-skaidan** ред.дієсл. відділити, відлучити
- afta** присл. позаду
- aftana** присл. ззаду
- af-standan** непр. сн.дієсл. 6 відступати
- af-swairban** сн.дієсл. 3 стерти
- aftaro** присл. ззаду
- af-tiuhan** сн.дієсл. 2 відкликати, піти
- aftra** присл. знову, назад
- aftuma** прикм. пор.ст. останній

aftumists *найв.ст.* (самий) останній
af-qwahan *сн.дієсл.* б змити, вимитись
af-wairpan *сн.дієсл.* З з дав. закинути, відкинути
af-walwjan *сл.дієсл.* 1 відкатитися відвалитися
af-wandjan *сл.дієсл.* відвернути, відкинути, зрадити
aggilus *ч.р.* – u/i- (*гр.*) янгол
aggwus *прикм.* -u- вузький, тісний
agis *с.р.* -a- страх, жах
aglus *прикм.* -u- важкий, *присл.* **agluba**
ahma *ч.р.* -n- дух
ahtau *числ.* вісім
ahtautehund *числ.* вісімдесят
ahtuda *числ.* восьмий
ahva *ж.р.* -ō- ріка, вода
aigan *прет.-през. дієсл.* мати, *мин., од.* **áih**
aigin *с.р.* -a- власність, майно
áih *теп.од.* 1, 3-я ос. від **aigan**
aihtron *сл.дієсл.* 2 жебрати, жебракувати, молитися
aihatundi *ж.р.* -jō- терен, реп'ях
ainaha *сл.прикм.* єдиний
ainfalqs *прикм.* -a- простий
ainlif (b) *числ.* одинадцять
ains *числ.* один
ainshun *займ.* ніякий, ніхто
áir *присл.* рано
airinon *сл.дієсл.* 2 бути послом
áirizans *пор.ст., мн.* давні
airqa *ж.р.* -o- земля
airqeins *прикм.* -a- земний
airus *ч.р.* -u- посол
aiqei *ж.р.* -n- мати
aiqs (b) *ч.р.* -a- клятва
aiqqau *спол.* або
aiwaggeli *с.р.* -ja-, **awaggelijo** *ж.р.* -n- (*гр.*) євангеліє
aiweins *прикм.* -a- вічний
aiwiski *с.р.* -ja- сором, ганьба
aiwiskon *сл.дієсл.* 2 бешкетувати, бесчинствувати
aiws *ч.р.* -a/i- час, вічність, *присл.* **pi aiw** ніколи

- aiwxaristia** (*гр.*) подяка
aiz *с.р.* -а- мідь, мідні гроші
ak *спол.* але, проте
akei *спол.* але
akran *с.р.* -а- плід
akranalaus *прикм.* -а- безплідний
akrs *ч.р.* поле, оранка
alan *сн.дієсл.* б рости, харчуватись **alaḡarba** *сл.прикм.* терпіти
 нужду в усьому
alds *ж.р.* -і- людський вік, вік, час
aleina *ж.р.* -ō- лікоть (*міра довжини*)
alew *с.р.* -а- масло (запозичення)
alhs *ж.р.* *корен.* храм
alja *спол., прийм.* з дав. крім
aljakuns *прикм.* -і/ја- той, що прийшов з чужого краю, племені
aljaleiko *присл.* інакше
aljan *сл.дієсл.* 1 відгодовувати
aljanon *сл.дієсл.* 2 старанно, заздрити
aljar *присл.* в іншому місці
aljaḡ *присл.* кудись в інше місце
aljaḡro *присл.* з іншого місця
aljjs *займ. прик.* -ја- інший
allaḡro *присл.* з усіх боків
allawaurstwa *ч.р.* -п- досконалий
allis *присл.* взагалі, зовсім, *спол.* оскільки
alls *сн.прикм.* увесь, будь-який, цілий **alḡeis** *прикм.* -ја- старий
amen (*гр.*) істинно
an *частка,* звичайно у сполученні з зап. ж
ana *прийм.* з дав., *знах.* на, до, в, через (через день)
ana-aukan *ред.дієсл.* додати
ana-biudan *сн.дієсл.* 2 заповідати, повелівати, наказувати
anabusns *ж.р.* -і- повеління, наказ, заповідь
ana-drigkan sik *сн. дієсл.* 3 напитися
anafilh *с. р.* -а- переказ, стан, повідомлення, порада
ana-filhan *сн. дієсл.* 3 передати, повідомити, рекомендувати
ana-gaggan *непр.ред.дієсл.* приходити
ana-haban *сл.дієсл.* 3 володіти, охоплювати
ana-hnaiwjan *сл.дієсл.* 1 класти, схилити

- ana-kumbjan** *сл.дієсл.1* лежати (за столом)
analaugns *прикм. -i/ја-прихований, таємний, присл. analaugniba*
ana-mahtjan *сл.дієсл. 1* мучити
anaminds *ж.р. -i-* прихована думка, пропозиція
ana-naudjan *сл.дієсл. 1* змушувати, спонукати
ana-niujan *сл.дієсл. 1* оновлювати
ana-praggan *ред.дієсл.* утискати
anaqıss *ж.р. -i-* богохульство
ana-qiujan *сл.дієсл.1* оживляти
anasiuns *прикм. -i/ ја-* видимий **anastodeins** *ж.р. -i/б-* початок
ana-stodjan *сл.дієсл. 1* починати **anaqaima** (*гр.*) анафема
and *прийм. із знах.* по, вздовж, до, на, над
andahafts *ж.р. -i-* відповідь
andalauni *с.р. -ја-* винагорода
andanahti *с.р. -ја-* вечір
andaneıfa *ч.р. -п-* ворожий
andanems *прикм. -i/ја-* приємний
andanumts *ж.р.-i-* прийняття, піднесення
and-niman *сн. дієсл.4* прийняти
andaqāhts *прикм. -а-* розумний
andaugi *с.р. -ја-* обличчя
andaugjo *присл.* відкрито
andawaurdi *с.р. -ја-* відповідь
andbahti *с.р. -ја-* служба
andbahtjan *сл.дієсл. 1* служити
andbahts *ч.р.* слуга
and-beitan *сн. дієсл. 1 із знах.* лягти, заборонити, погрожувати
and-bindan *сн. дієсл. 3* відв'язувати, розв'язувати
and-bundnan *сл.дієсл.4* розв'язатися **andasets** *прикм. -i/ја-*
 мерзенний
andastajjis *ч.р. -ја-* супротивник
and-hafjan *сн.дієсл. 6* відповідати
and-hausjan *сл.дієсл. 1* слухатись, виконувати
andhuleins *ж.р. -i/б-* викриття
and-huljan *сл.дієсл. 1* відкривати, викривати
andizuh *спол.* інакше, проте
andstald *с.р. -а-* допомога
and-staldan *ред.дієсл.* постачати

and-standan *сн.дієсл.* б опиратися

andwairqi *с.р.* -ја- присутність, теперішній час, особа, особистість

and-wasjan *сл.дієсл.* 1 роздягти, зняти одяг

and-waurdjan *сл.дієсл.* 1 заперечувати

anqar *займ.прикм.* -а- інший

anqarleiko *присл.* інакше

apaustaulus *ч.р.* -u/i- (*гр.*) апостол

aqizi *ж.р.* -jō- сокира

arbaidjan *сл.дієсл.* 1 працювати, мучитись

arbaidqs (d) *ж.р.* -i- робота, ускладнення, нужда

arbi *сер.р.* -ја- спадок

arbinumja *ч.р.* -п- спадкоємець

arbja *ч.р.* -п- спадкоємець

arbjo *ж.р.* -п- спадкоємиця

arhazna *ж.р.* -ō- стріла

arjan *ред. (?) сл. дієсл. (?)* орати

armahairtiqa *ж.р.* -ō- милосердя, милість, милостиня

armahairts *прикм.* -а- милосердний **armaio** *ж.р.* -п- милосердя,

МИЛОСТИНЯ

arman *сл.дієсл.* 3 із знах.зглянутись

arms *прикм.* -а- бідний, нещасний, *ім. ч.р.* -i- рука

asans *ж.р.* -i- літо, жнива

asilus *ч.р.* -u- (*лат.*) віслюк

asiluqairnus *ж.р.* (?) -u- млин, жорнов, який приводить у рух
віслюк

asneis *ч.р.* -ја- поденник, найманий працівник

asts *ч.р.* -а- гілка

at *прийм.з дав. та знах. від, біля, до*

at-augjan (sik) *сл.дієсл.* 1 показати, показатися

at-bairan *сн.дієсл.* 4 принести

at-gaggan *ред.непр.дієсл.* підійти, прийти

at-giban *сн.дієсл.* 5 віддати, передати

at-haitan *ред.дієсл.* підкликати

atisk (?) *знах.одн.* засіяне поле (*двн, свн ч.р.* -а-)

at-lagjan *сл.дієсл.* 1 покласти, роздати, кинути

at-saihan *сн.дієсл.* 5 звернути увагу, дивитися, стерегтися

at-steigan *сн.дієсл.* 1 спуститися, зійти

atta *ч.р.* -п- батько

- at-tekan** *ред.дієсл.* з дав.торкнутися
attila *змениш. від* atta
at-tiuhan *сн. дієсл.* 2 відвести
aḡḡan *спол.* проте, але
audagei *ж.р.* -п- блаженство
audags *прикм.* -а- блажений
aufto *присл.* мабуть, може бути
augadauro *с.р.* -п- вікно
augjan *сл.дієсл.* 1 показувати
augo *с.р.* -п- око
auhjodus *ч.р.* -и- заколот
auhns *ч.р.* -і- піч
auhsa *ч.р.* -п- бик
auhuma *прикм., пор. ст.* вище, *auhumists найв.ст.* вищий, див.
gudja
auk *спол.* адже, саме
aukan *ред.дієсл.* збільшуватись
auknan *сл.дієсл.* 4 збільшуватись **aurali** *с.р.* -ја- (лат.) хустка
auso *с.р.* -п- вухо
auḡida *ж.р.* -ō- пустеля
auḡeis або **auḡs** *прикм.* пустельний
aweḡi *с.р.* -ја- стадо овець **awiliudon** *сл.дієсл.* 2 дякувати
awiliuḡ (d) *с.р.* -а- подяка
azets *прикм.* -а- легкий
azgo *ж.р.* -п- попіл

-В-

- ba** *част.* якщо
badi *с. р.* -ја- ліжко
bagms *ч.р.* -а- дерево
bairan *сн.дієсл.* 4 принести, народжувати
bairgahei *ж.р.* -п- гірська місцевість
bairgan *сн.дієсл.* 3 з дав. ховати, зберігати
bairhtei *ж.р.* -п- світ, ясність
bairhts *прикм.* -а- світлий, ясний, очевидний, *присл.* **bairhtaba**
baitrei *ж.р.* -п- гіркота
baitrs *прикм.* -а- гіркий

- bajoḡs** *приг.* обидва
balgs *ч.р.* -і- міхи
balsan *с.р.* -а- бальзам (*лат.*)
balqaba *присл.* сміливо, відверто **balweins** *ж.р.* -і/о́ мука
balwjan *сл.дієсл.* 1 з дав. мучити
bandi *ж.р.* -jō- кайдани
bandja *ч.р.* -п- полонений, в'язень
bandwa *ж.р.* -wō- знак
bandwo *ж.р.* -п- знак
banja *ж.р.* -jō- удар, рана
bansts *ч.р.* -і- житниця
barn *с.р.* а- дитя
barnilo *с.р.* -п- дитинка
barniski *с.р.* -ja- дитячість
barnisks *прикм.* -а- дитячий
batiza *пор. ст.* від **goḡs** кращий, краще
baḡ *мин. од. 1, 3-а ос. від bidjan*
bauains *ж.р.* -і- житло
bauan *непр.дієсл. (сн. теп., сл. мин. bauaida)* жити, мешкати
baur *ч.р.* -і- син, народжений
baurgja *ч.р.* -п- городянин
baurgs *ж.р.* *приг.* башта, укріплене місце, місто
baurgswaddjus *ж.р.* -и- міська стіна, мур
beidan *сн.дієсл.* 1 з род. чекати
beist *с.р.* -а- тісто, закваска
beitan *сн.дієсл.* 1 кусати, кусатися
berusjos *мн. ч.р.* -ja- батьки
bi *прийм. із знах. та дав.* про, по, біля
bi-aukan *ред.дієсл.* додавати
bi-bindan *сн.дієсл.* 3 обв'язувати, пов'язувати
bida *ж.р.* -ō- прохання, молитва
bidagwa *ч.р.* -п- жебрак
bidjan (bidan) *непр.сн.дієсл.* 5 просити, молити, жебракувати
bi-gitan *сн.дієсл.* 5 знаходити
bihait *с.р.* -а- плітки, погана слава
bihaitja *ч.р.* -п- хвалько
bihve *пит.присл.* звідки, як
bi-laibjan *сл.дієсл.* 1 залишати

bi-laikan *ред.дієсл.* висміяти, знущатись

bi-leiḡan *сн.дієсл.* 1 покинути

bindan *сн.дієсл.* 3 зв'язати

bi-qiman *сн.дієсл.* 4 із знах. напасти на когось

bireikei *ж.р.* -п- небезпека, **birekjai** *wisan* зазнавати небезпеки,

біди

birodeins *ж.р.* -i/ō наклеп, ремство

bi-rodjan *сл.дієсл.* 1 ремствувати

bi-sailuan *сн. дієсл.* 5 оглянути

bi-satjan *сл.дієсл.* 1 огороджувати

bi-sitan *сн.дієсл.* 5 населяти: *тільки дієприкм. I: ana allaim ǧaim*

bisi-tandam ina на всіх, хто живе навко- ло нього

bisitands *ч.р.* -nd- сусід

bi-speiwan *сн.дієсл.* 1 оплювати

bi-standan *сн.дієсл.* 6 стояти навколо, біля **bisunjane** *присл.*

навколо

bi-swairban *сн.дієсл.* 3 сушити, осушувати, витирати

bi-tiuhan *сн.дієсл.* 2 ходити навколо:

bitauh weihsa bisunjane ходив по навколишнім селам

biḡe, biḡeh (*перед ǧan*) *спол.* у той час як, коли, *присл.* потім

bi-ḡragjan *сл.дієсл.* 1 прибігти, побігти

-**biudan** *сн.дієсл.* 2 пропонувати, наказувати

biugan *сн.дієсл.* 2 гнути

biuhti *с.р.* -ja- зазвичай, звичка, звичай

biūhts *прикм.* звичний

biuḡs (d) *ч.р.* -a- стіл

bi-waibjan *сл.дієсл.* 1 обвивати, оточувати, перевдягати

bi-wandjan *сл.дієсл.* 1 уникати

bi-wisan *сн.дієсл.* 5 (по)веселитися

blandan sik *ред.дієсл.* змішатися з..., спілкуватись

bliggan *сн.дієсл.* 2 бити

blinds *прикм.* -a- сліпий

bloma *ч.р.* -п- квітка

blotan *ред.дієсл.* шанувати

blotinassus *ч.р.* -и- вшанування

bloḡ (ḡ) *сер.р.* -a- кров

bnauan *ред.дієсл.* розтирати

boka *ж.р.* -ō- літера, *мн.* книга

bokareis ч.р. -ја- книгар

bota ж.р. -ō- користь

botjan сл.дієсл. 1 мати зиск, користь, покращувати, приносити вигоду

brahva дав.одн.: in brahva augins в одну мить

braiḡs (d) прикм. широкий

briggan (bringan) непр.дієсл.(мін. **brahta**) принести, привести

brikan сн.дієсл. 4 ламати, руйнувати

brinnan сн.дієсл. 3 горіти

brinno ж.р. -п- лихоманка, жар

broḡar ч.р. -г- брат

broḡrulubo ж.р. -п- братська любов

brūkjan непр. сл.дієсл. 1 з род., дав. (мін. **brūhta**) вживати

brūks прикм. -i/ја- корисний, придатний

brunjo ж.р. -п- броня

brusts мн.ж.р.кор.. груди

brudfaḡs ч.р. -i- наречений, шлюбний чертог

bugjan непр. сл. дієсл. 1 (мін. **bauhta**) купувати

–D–

daddjan сл.дієсл. годувати грудьми

dags ч.р -а- день

daila ж.р. -ō- участь, спільнота

dalijan сл.дієсл. ділити, повідомляти

dails ж.р. -i- частина

daimonareis ч.р. -ја- (лат.) одержимий, біснுவатий

dals ч.р долина

dalaḡ присл. вниз

dalaḡa присл. внизу

dalaḡro присл. знизу

daufs (b) прикм. -а- глухий

daug прет-през.без ос.дієсл годитися

dauhtar ж.р. -г- дочка

daupeins ж.р. -i/ō- хрещення

daupjan сл.дієсл.1 хрестити

daupjands ч.р. -nd- хреститель

daur од. с.р. -а- однопільні ворота

- dauḑeins** *ж.р.* -i/ō- вмирання
dauḑjan *сл.дієсл.* 1 вбивати
dauḑs (ḑ) *прикм.* -а- мертвий
dauḑa *ч.р.* -п- мрець
dauḑus *ч.р.* -у- смерть
diabulus *ч.р.* -у- (*гр.*) диявол
Didimus *вл.наз.* (*гр., лат.*) букв. близнюки
dis-dailjan *сл.дієсл.* 1 розділити
dis-driusan *сильн.дієсл.* 2 нападати на кого-небудь
dis-haban *сл.дієсл.* 3 схопити, утримати, зберегти
dis-hniupan *сн.дієсл.* 2 розірвати, розбити
dis-hnupnan *сл.дієсл.* 4 розірватися
dis-huljan *сл.дієсл.* 1 закривати, ховати
dis-niman *сн.дієсл.* 4 володіти
dis-sitan *сн.дієсл.* 5 охопити, обійняти
dis-skaidan *ред.дієсл.* розділити, розлучити
dis-skreitan *сн.дієсл.* 1 розірвати
dis-sig(g)qan *сн.дієсл.* 3 зануритися, сісти (*про сонце*)
dis-tahjan *сл.дієсл.* 1 розсіяти, розкидати
dis-tairan *сн.дієсл.* 4 – розірвати
dis-taurnan *сл.дієсл.* 4 розірватися
diupiḑa *ж.р.* -ō- глибина
diups *прикм.* -а- глибокий
dius (z) *с.р.* -а- дика тварина, звір
diwan *сн.дієсл.* 5 вмирати, **ḑata diwano** тлінне смертне
domjan *сл.дієсл.* 1 судити, осудити
doms *ч.р.* -а- слава, відомість
dragk *с.р.* -а- питво
dragkjan *сл.дієсл.* 1 поїти
drauhsnos *мн. ж.р.* -ō- крихти
drauhtinassus *ч.р.* -у- похід
drauhtinon *сл.дієсл.* 2 бути в поході, йти на війну
dreiban *сн.дієсл.* 1 гнати
drigkan *сн.дієсл.* 3 пити
driusan *сн.дієсл.* 2 падати, впасти
driuso *ж.р.* -п- обрив, схил
drobjan *сл.дієсл.* 1 бентежити:
miḑ ḑaim miḑ imma drobbandam зі своїми поплічниками

du *прійм.* з дав.до, в, на
du-at-gaggan *ред.непр.дієсл.* підійти до
du-ginnan *сн.дієсл.* З почати
dubbe *присл.* для чого, чому
dulqjan *сл.дієсл.* 1 святкувати
dulqs *ж.р.* -i/ *корен.* свято
dumbs *прикм.* -а- німий
du-rinnan *сн.дієсл.* З підійти, підбігти
duqe, duq-qe *спол.* тому, для того (щоб)
dwalawaurdei *ж.р.* -п- порожні балачки
dwals *прикм.* -а- дурний, **dwala** дурний, безумний

–E–

ei *відн.част., спол.* щоб, що, нехай
eisarn *с.р.* -а- залізо
eisarneins *прикм.* -а- залізний
eiqan *спол.* тим самим

–F–

fadar *ч.р.* -г- батько
fagiron *сл.дієсл.* 2 радіти
fahan *ред.дієсл.* ушіймати, схопити
faheds (d) *ж.р.* -i- радість
faihu *с.р.* -и- майно
faihufriks *прикм.* -а- зажерливий до грошей, жадібний
faihugairns *прикм.* -а- зажерливий до грошей, корисливий
fair-greipan *сн.дієсл.* 1 зі знах. схопити
fairguni *с.р.* -ја- гора
fairhus *ч.р.* -и- (навколишній) світ, космос
fairina *ж.р.* -ō- вина, докір
fairneis *прикм.* -ја- старий
fairra *присл.* вдалині, далеко
airraqro *присл.* здалеку
air-rinnan *сильн.дієсл.* З досягати, розповсюджуватись
fair-waurkjan *непр.сл.дієсл.* 1 створити, приготувати
falqan *ред.дієсл.* складати

- fana** ч.р. -п- шматок тканини, хустка
fani с.р. бруд
faran сильн.дієсл. б їхати, мандрувати
Fareisaius ч.р. -и/і фарісей (гр.)
fāskja (лат.) поховальне покривало
fastan сл.дієсл. 3 поститися
fastubni с.р. -ја- піст
faḏa ж.р. -ḡ- огорожа
fauho ж.р. п- лисиця
faur присл перед тим, прийм.зі знах. перед, для, в
faura присл попереду, прийм. з дав. перед, від
faur-bi-gaggan ред.непр.дієсл. пройти вперед
faur-biudan сн.дієсл.2 заборонити
fauradauri с.р. -ја- вулиця
faura-gaggan непр.дієсл. йти вперед, минувати
fauragagga ч.р. -п- управитель дому
fauragaggi с.р. -ја- управління
fauragaggja ч.р. -п- управитель
faurahāh с.р. -а- завіса
fauramaḏli с.р. -ја- вищий наказ
faurdomeins ж.р. -i/ḡ- упередження, забобони
faurhtjan сл.дієсл. 1 лякатися
faurstasseis ч.р. -ја- керівник
faurḏis присл. попередньо, раніше
faurḏizei спол. з оптатив. перед тим як
fawai прикм. мн. -а- небагато хто
fera ж.р. -ḡ- сторона, область
fidurdogs прикм. чотириденний
fidwor числ. чотири
fidwortaihun числ. невідм. чотирнадцять
figgragulḏ с.р. -а- перстень
fijan (fian) сл.дієсл. 1 ненавидіти
fijands ч.р. nd- ворог
fijaḏwa ж.р. -ḡ- ворожнеча
filhan сн.дієсл.3 ховати, поховати
filu присл. багато, дуже, надто
filu-waurdjan сл.дієсл. 1 бути багатомовним
fimf числ.невідм. п'ять

- fimftaihun** числ. п'ятнадцять
finḡan сн.дієсл. 3 дізнатися, знати
fiskja ч.р. -п- рибак
fiskon сл.дієсл. 2 рибачити
fisks ч.р. -а- риба
flautjan сл.дієсл. 1 вихвалитися, хизуватися
flodus -у- потік
flokan ред.дієсл. засмучуватись, голосити
fodeins ж.р. -i/ō- їжа
fodjan сл.дієсл. 1 виховувати
fon непр.с.р. (род. **funins**, дав. **funin**) вогонь
fotubaurd с.р. -а- лава
fotus ч.р. -и- нога
fra-bugjan сл.дієсл.1 продавати
fra-giban сн.дієсл. 5 віддати, позичити, подарувати
fraihnan непр.сн.дієсл.5 питати
fraisan ред.дієсл. спокушувати, випробувати
fraistubni ж.р. -jō- спокуса
fra-itan непр.сн.дієсл. 5 (мин. **fret**) жерти
fraiw с.р. -а- сім'я, потомство
fra-kunnan прет.-през. дієсл. не турбуватися, зневажати,
 відкидати
fralet с.р. -а- відпущення
fra-letan ред.дієсл. відпускати, звільняти, дозволяти
fra-liusan сн.дієсл. 2 з дав. втрачати, дієпр.ІІ тлінне
fra-lusnan сл.дієсл.4 загубитися, гинути
fralusts ж.р. -i- загибель
fram присл. далі, прийм.з дав. з, від
framaldrs прикм. -а- похилого віку
framaḡeis прикм. -ја- (?) чужий
framis присл. далі
framwigis присл. весь час
fra-niman сн.дієсл. 4 взяти, оволодіти
fra-qiman сн.дієсл. 4 з дав. знищити
fra-qistjan сл.дієсл. 1 вбити,згубити
fra-qistnan сл.дієсл. 4 гинути, пропадати
fra-qidḡan сн.дієсл.5 погано казати, проклинати
fra-rinnan сн.дієсл. 3 попастися

- fraḍi** *с.р.* -ја- розум
fraḍjan *непр.сн.дієсл.* б думати, пізнавати, розуміти
frauja *ч.р.* -п- пан, Господь
fraujinon *сл.дієсл.* з дав.2 панувати, володарювати
fraujinonds *ч.р.* -nd- володар
fra-wairpan *сн.дієсл.* 3 викинути
fra-wairḍan *сн.дієсл.* 3 гинути
fra-wardjan *сл.лієсл.* 1 цувати щось, винищувати, губити,
 приймати похмурий вигляд
frawaurhts *прикм.* -а- грішний, *ім. ж.р.* -і- гріх
fra-waurkjan *непр.сл.дієсл.* 1 грішити, зробити погану справу
fra-wilwan *сн.дієсл.* 3 відкривати, захоплювати
fra-wisan *непр.дієсл.* з дав. марнувати
freis *прикм.* -ја- вільний від...
frijaḍwa *ж.р.* -ō- любов
frijon (frion) *сл.дієсл.* 2 любити
frijondi *ж.р.* -jō- подруга
frijonds *ч.р.* -nd- друг
frisahts *ж.р.* -і- образ
frodei *ж.р.* -п- мудрість, розуміння
froḍs (d) *прикм.* -а- розумний, такий, що розуміє, *присл.* **frodoba**
fruma перший, **frumist** *найв.ст., с.р.,присл.* попервах
fugls *ч.р.* -а- птах
fula *ч.р.* -п- лоша
fulhsni *с.р.* -ја- таємниця
fulla-fahjan *сл.дієсл.* 1 догодити, зробити потрібне, услужити
fullawita *ім.,прикм., ч.р.* -п- досконалий (у знаннях)
fulljan *сл.дієсл.* 1 наповнити
fullnan *сл.дієсл.* 4 наповнитися
fullo *ж.р.* -п- повнота
fulls *прикм.* -а- повний, сповнений
fūls *прикм.* гнилий, протухлий
funisks *прикм.* -а- вогняний
fwnikisks *прикм.* фінікійський

- ga-ainan** *сл.дієсл. 3* роз'єднувати
ga-arman *сл.дієсл. 3* облагодіяти, помилувати
ga-baidjan *сл.дієсл. 1* змушувати
ga-bairan *сн.дієсл. 4* народжувати
ga-bairgan *сн.дієсл. 3 з дав.* зберігати
gabairhteins *ж.р. -i/ō-* явище
ga-bairhtjan *сл.дієсл. 1* являти, являтися
gabaurjaba *присл.* охоче, із задоволенням
gabaurjoḡus *ч.р. -u-* веселощі, задоволення
gabaurḡs *ж.р. -i-* народження, рід, вітчизна
gabigjan *сл.дієсл. 1* збагачувати
gabignan *сл.дієсл. 4* ставати багатим, бути багатим
gabigs *прикм. -a-* багатий
gabinda *ж.р. -ō-* зв'язок
ga-bindan *сн.дієсл. 3* зв'язувати, прив'язувати, з'єднувати, обви-
вати, брати в кайдани, сковувати, пеленати
gabindi *ж.р. -jō-* зв'язок
ga-blindjan *сл.дієсл. 1* засліплювати
ga-blindnan *сл.дієсл. 4* засліпнути
ga-brannjan *сл.дієсл. 1* спалити
ga-brikan *сн.дієсл. 4* переломити, зламати
gabruka *ж.р. -ō-* шматок
gabundi *ж.р. -jō-* зв'язок
gadaila *ч.р. -n-* учасник, товариш
ga-dars *прет.през.дієсл.* насмілююсь
ga-dauḡnan *сл.дієсл. 4* загнати, вмерти
gadeḡs (d) *ж.р. -i-* діяння, справа
ga-dragan *сн.дієсл. 6* зібрати, знести разом
gaf *мин. від* **giban**
ga-fāhan *ред.дієсл.* схопити
ga-fastan *сл.дієсл. 3* зберегти
gafaurds *ж.р. -i-* збори, вища рада, синадріон
gafaurs *прикм. -i/ja-* тверезий, шановний
ga-filhan *сн.дієсл. 3* поховати
ga-friḡon *сл.дієсл. 2* помиритися
ga-fullnan *сл.дієсл. 4* здійснитися
ga-galeikon sik *сл.дієсл. 2* перетворюватись, приймати образ
ga-gatilon *сл.дієсл. 2* об'єднувати

- ga-geigan** *сл.дієсл.* 3 придбати, досягнути
gagg *с.р.* -а- шлях, дорога
gaggan *ред.непр.дієсл.* (мін. **iddja**) йти
ga-haban *сл.дієсл.* 3 узяти, схопити, тримати
ga-haftjan *сл.дієсл.* 1 з дав. пристати, приєднати
ga-hailjan *сл.дієсл.* 1 зцілити, вилікувати
ga-hailnan *сл.дієсл.* 4 одужати, зцілитися
ga-haitan *ред.дієсл.* скликати, запросити, обіцяти
ga-hamon *сл.дієсл.* 2 з дав. вдягатися
ga-hausjan *сл.дієсл.* 1 почути
gahlaiba *ч.р.* -п- товариш
gahlaifs (b) *прикм.* -а- субст. товариш
ga-hnaiwjan *сл.дієсл.* 1 принизити
ga-hnipnan *сл.дієсл.* 4 засмутитися
ga-hrainjan *сл.дієсл.* 1 очистити
gahugds *ж.р.* -і- настрій, образ думки
ga-huljan *сл.дієсл.* 1 покривати, приховувати
ga-hueilan *сл.дієсл.* 3 заспокоїтись, припинити, зв. з дав. перебувати
gahveilains *ж.р.* -і- перебування, спокій
gaidw *с.р.* -а- нужда
gairda *ж.р.* -б- пасок
gairnjan *сл.дієсл.* 1 з род. бажати, добиватися чогось
gaitein *с.р.* -а- козлятко
gaits *ж.р.* -і- коза
gajuk *с.р.* -а- пара
gajuka *ч.р.* -п- товариш
gajuko *ж.р.* -п- порівняння, притча
ga-kannjan *сл.дієсл.* 1 сповістити, *нас.*бути похваленим
ga-kunnan sik *прет.-през.дієсл.* скоритися, поступитись
ga-kunnan *сл.дієсл.* 3 дізнатися
gakusts *ж.р.* -і- випробування
ga-lagjan *сл.дієсл.* 1 покладати, покласти
ga-lalsjan *сл.дієсл.* 1 навчити
galaista *ч.р.* -п- з дав. послідовник
galaubeins *ж.р.* -і- віра
ga-laubjan *сл.дієсл.* 1 вірити
ga-laugnjan *сл.дієсл.* 1 переховуватись

ga-lausjan *сл.дієсл. 1* визволити, позбавитись, розлучитися (з дружиною)

galeika *ч.р. -п-* одним тілом

ga-leikan *сл.дієсл.3 з дав.* сподобатись

galeiki *с.р. -ја-* відображення, копія, зображення

galeikon *сл.дієсл. 2* порівнювати, уподібнюватись

ga-leikinon *сл.дієсл.2* відновити, вилікувати

galeiks *прикм. з дав. -а-* схожий, *присл. galeiko*

ga-leiḡan *сн.дієсл.1* йти, відправитись, прийти

ga-lewjan *сл.дієсл. 1* віддати

galga *ч.р. -п-* стовп, хрестовина, хрест

ga-lisan *сн.дієсл. 5* збирати, збиратись

ga-liugan *сл.дієсл.3 із знах.* узяти дружину

galiugaweitwoḡs (d) *ч.р. приг.* брехливе свідчення

ga-lūkan *непр.сн.дієсл.2* закрити

ga-luknan *сл.дієсл.4* закритися

gaman *с.р. -а-* учасник, товариш

ga-marzjan *сл.дієсл.1* дратувати, спокушати

ga-meljan *сл.дієсл.1* написати

ga-mot *прет.-през.дієсл.* має місце

ga-motjan *сл.дієсл.1* зустріти, зустрітись

ga-munan *прет.-през. дієсл.* пам'ятати, згадати

gamunds *ж.р. -і-* пам'ять

ga-nah *прет.през. дієсл.* досить

ga-nasjan *сл.дієсл. 1* врятувати

ga-niman *сн.дієсл.4* узяти (з собою), успадкувати, сприймати

ga-nisan *сн.дієсл.5* одужати, врятуватись

ganidḡjis *ч.р. -ја-* родич

ganohs *сн.прикм. -а-* достатній

ga-paidon *сл.дієсл.2* одягти

ga-qiman *сн.дієсл.4* зібратися, прийти

ga-qiḡan *сн.дієсл.5* змовитись

ga-qiujan *сн.дієсл.1* оживити

ga-qiuḡan *сн.дієсл.4* ожити, стати живим, воскреснути

gaqumḡs *ж.р. -і-* збори, синагога

ga-raginon *сл.дієсл.2 з дав.* дати пораду

garaihtei *ж.р. -п-* справедливість

garaihts *прикм.* -а- справедливий, праведний, *присл.* **garaihtaba** правильно, як належить

garaiqs (d) *прикм.* -а- встановлений

garazna *ч.р.* -п- сусід

garazno *ж.р.* -п- сусідка

gardawaldands *ч.р.* -nd- господар дому

gards *ч.р.* -і- дім, сім'я, двір

garedaba *присл.* чинно, належно

ga-redan *ред.дієсл.* турбуватися про когось

ga-rinnan *сн.дієсл.3* втекти, добігти

garūni *с.р.* -ја- нарада

ga-saihan *сн.дієсл.5* побачити, бачити

ga-sakan *сн.дієсл. 6* заборонити, ляятись

ga-salbon *сл.дієсл. 2* помазати

ga-satjan *сл.дієсл.1* поставити, покласти, відновити

ga-sibjon *сл.дієсл.2* примиритися

ga-siggqan *сн.дієсл.3* потонути, загинути, зануритися

gaskafts *ж.р.* -і- створіння, творення

ga-skaidnan *сл.дієсл.4* бути розлученим

ga-skapjan *непр.сн.дієсл.6* створити

ga-skeirjan *сл.дієсл.1* пояснити, значити (у перекладі)

gaskohi *с.р.* -ја- взуття

gaskohs *прикм.* -а- взутий

ga-sleidjan *сл.дієсл.1* пошкодити

ga-slepan *ред.дієсл.* (мін. **ga-saizlep**) заснути

ga-soqjan *сл.дієсл. 1* наситити

ga-stagqjan *сл.дієсл.1* спіткнутися, наткнутися

ga-staldan *ред.дієсл. 3* отримати, дістати

ga-standan *сн.дієсл. 6* зупинитися, перебувати, чекати

ga-stoqan *сл.дієсл.3* поставити

gasts *ч.р.* -і- чужестранець, гість

ga-suljan (-у- або -ū-?) *сл.дієсл. 1* закладати фундамент, заснувати, побудувати

ga-swikuntqjan *сл.дієсл.1* прославити

ga-swiltan *сн.дієсл. 3* вмерти

ga-taiknjan *сл.дієсл.1* дати знак, навчити, переконати

ga-tairan *сн.дієсл.4* розірвати, зруйнувати, припинити

ga-taujan *сл.дієсл. 1* зробити, створити, здійснити

- gataura** ч.р. -п- дірка, розрив
ga-taurnan сл.дієсл.1 припинятися, знищуватись
ga-teihan сн.дієсл.1 показати, сповістити, провістити
gatils прикм. -а- підходящий, зручний
ga-timan сн.дієсл. 4 підібрати
gatimrjo ж.р. -п- споруда, будівля
ga-tiuhan сн.дієсл.2 відвести
ga-trauan сл.дієсл.3 довірити
gatwo ж.р. -п- вилиця, провулог
ga-ḡairsan сн.дієсл.3 засохнути
ga-ḡiudjan сн.дієсл.1 благославляти
ga-ḡlaihan ред.дієсл. утішити, умовити
galḡlaihts ж.р. -і- заспокоєння
ga-ḡliuhan сн.дієсл. 2 втекти
ga-ḡrafstjan сл.дієсл. 1 утішити
gauja ч.р. -п- мешканець (якої-небудь) області, передмістя
gaumjan сл.дієсл.1 з дав. помічати
gaunon сл.дієсл. 2 скаржитись, засмучуватись
gaunoḡus ч.р. -и- скарга, нарікання
gaurs прикм. -а- печальний, похмурий
ga-wadjon сл.дієсл.2 заручити
ga-wairpan сн.дієсл. 3 валити, кидати
gawairḡeigs прикм.-а- миролюбний
gawairḡi с.р. -ја- мир
ga-wandjan сл.дієсл.1 повернути, звернути, зв.повернутися
ga-wargjan сл.дієсл. 1 засудити
ga-wasjan сл.дієсл.1 вдягнути, одягнути
gawaurdi с.р. -ја- бесіда, співтовариство
ga-waurkjan непр.сл.дієсл. 1 (мин. **gawaurhta**) зробити, вчинити
gawi с.р. -ја- країна, передмістя
gawiljis прикм. одностайний, **gawilja** сл.ч.р. -п-
ga-wrikan сн.дієсл. 5 покарати, помститися
gazaufwlaikio дав.(грец.) скарбниця, комора
gazds ч.р. -а- жало
giba ж.р. -ō- хист, талант
giban сн.дієсл. 5 давати
gibands ч.р. -nd- дарувальник
gibla ч.р. -п- фронтон

gif *нак. від giban*
giutan *сн.дієсл.2* (про)лити
gistradagis *присл. завтра*
glaggwaba *присл. ретельно*
godakunds *прикм. -а-* шляхетного походження
goljan *сл.дієсл.1* привітати
godʒ (d) *прикм. -а-* хороший, добрий
graban *сн.дієсл.6* копати
gredags *прикм. -а-* голодний
gredon *сл.дієсл.безос.2* голодувати
gredus *ч.р. -и-* голод
greipan *сн.дієсл.1* схопити, забрати
gretan (greitan) *ред.дієсл.* плакати
grets *плач (пор.: двн.ісл. grātr ч.р. -а-)*
grindafradʒjis *прикм. -ја* малодушний
groba *ж.р. -ō-* лігвище, нора
gudhūs *с.р. -а-* храм
gudisks *прикм. -а-* божий
gudja *ч.р. -п-* священник: **sa**
auhumista gudja *першосвященник*
gudjinassus *ч.р. -и-* священництво, сан
gudjinon *сл.дієсл.2* бути священником
gulʒ *с.р. -а-* золото
gulpeins *прикм. -а-* золотий
guma *ч.р. -п-* чоловік
gumein *с.р. -а-* людина, чоловік
gutʒiuda *ж.р. -ō-* народ готів
guʒ (d) *ч.р. -а-* Бог

–Н–

haban *сл.дієсл.* мати *зв. знаходитись*
hafjan *непр. сн.дієсл.6* підняти
hāhan *ред.дієсл.* висіти
hailag *прикм. с.р.* святе (*рун. на кільці з П'єтроаси*)
hailjan *сл.дієсл.1* лікувати
hails *прикм. -а-* цілий, здоровий (*як привітання: радій!*)
haimoʒli *с.р. -ја-* земля (*як володіння*)

- haims** *ж.р.* -i/ō- селище
hairaiseis *наз.мн. (гр.)* ересі
hairda *ж.р.* -ō- стадо
hairdeis *ч.р.* -ja- пастух
hairto *с.р.* -п- серце
haitan *ред. дієсл.* зватися, називати, наказувати, повелівати
haiti *ж.р.* -jō- (усний) наказ, повеління, постанова
haiḡi *ж.р.* -jō- степ, необроблене поле, вигон
haiḡno *ж.р.* -п- язичниця
halba *ж.р.* -ō- половина
halbs *сн.прикм.* -а- половинний
haldan *ред.дієсл.* охороняти, пасти
halja *ж.р.* -ō- пекло
hals *ч.р.* шия
hana *ч.р.* -п- півень
handugei *ж.р.* -п- мудрість
handugs *прикм.* -а- розумний, мудрий
handus *ж.р.* -и- рука
hansa *ж.р.* -ō- натовп, загін
harduhairtei *ж.р.* -п- безжалісність
hardus *прикм.* -а- жорстокий, *присл.* **harduba** жорстоко, тяжко
harjis *ч.р.* -ja- військо
hatis (z) *с.р.* -а- ненависть, гнів
hatizon *сл.дієсл.2* сердитися
haubiḡ (d) *с.р.* -а- голова
háuhei *ж.р.* -п- висота
háuheins *ж.р.* -i/ō- слава, велич, звеличування
háuhis *присл.* вище
háuhiḡa *ж.р.* -ō- висота
háuhan *сл.дієсл.1* прославляти, підносити, звеличувати
háuhs *прикм.* -а- високий, *присл.* **hauhaba**
haurds *ж.р.* -i- двері
haurn *с.р.* -а- ріг, ріжок (*бот.*)
haurnjan *сл. дієсл. 1* сурмити
hausjan *сл.дієсл.1* слухати
hawī *с.р.* -ja- сіно
hazjan *сл.дієсл.1 із знах.* хвалити, цінити
heito *ж.р.* -п- жар, лихоманка

- her** присл. тут
heġjo ж.р. -п- кімната, комора
hidre присл. сюди
hilpan сн.дієсл.3 допомагати
himinakunds прикм. -а- небесний
himins ч.р. -а- небо
himma daga присл. сьогодні (цього дня)
hindana присл. з род. заду, по той бік
hindar прийм. із знах., дав. за, через, на інший бік
hindumists найв.ст. самий зовнішній
hiri присл. (іди) сюди!, дв. **hirjats**
hiuhma ч.р. -п- купа, юрба
hiufan сн.дієсл.2 скаржитись, голосити
hlahjan непр.сн.дієсл.6 сміятися
hlaifs (b) (hlaibs) ч.р. -а- хліб
hlaiw од. с.р. -а- могила
hlaiwasnos мн. ж.р. -ō- труни, печери для поховання
hlaupan ред.дієсл. стрибнути, встати, відправитись у дорогу
hlauts ч.р. -а- жереб, доля
hleiduma лівий
hleidumei ж.р. -п- ліва рука
hlifan сн.дієсл.5 красти
hliftus ч.р. -у- злодій
hlijans знах. мн. шатро, намет
hlūtrei ж.р. -п- прозорість, чистота
hlūtrs прикм. -а- прозорий, чистий
hnaiwjan сл.дієсл.1 принизити, зв. принижуватись
hnasqjaim дав.мн.ж.р. м'який, ніжний
hneiwan сн.дієсл.1 вклонятися, схилитися, схилитися
horinassus ч.р. -у- зрада, прелюбодійство
horinon сл.дієсл.2 прелюбодіяти
hrainei ж.р. -п- чистота
hraineins ж.р. -i/ō- очищення
hrainjan сл.дієсл.1 очищувати
hrains прикм. -i/ja- чистий
hropjan сл.дієсл.1 кричати, волати, голосити
hrops ч.р. поклик, крик
hrot с.р. -а- покрівля, дах

hrugga *ж.р.* посох
hrūkjan *сл.дієсл.* 1 кукурікати
huggrjan *сл.дієсл.* 1 голодувати
hugjan *сл.дієсл.* 1 думати, вважати
hugs *ч.р.* (*пор.:* *дв.ісл.* **hugr**) розум, *с.р.* земельне володіння, поле
hūhrus *ч.р.* -и- голод
huljan *сл.дієсл.* 1 переховувати, ховати **hulundi** *ж.р.* -jō- печера
hunda *наз.мн. с.р.* сотні
hundafaḡs (d) *ч.р.* -i- сотник
hunds *ч.р.* -а- собака
hunsl *с.р.* -а- жертва
 -hūs *с.р.* -а- дім
huzd *с.р.*-а- скарб
huzdjan *сл.дієсл.* 1 накопчувати багатство, збирати скарби

–H–

hua-h *с.р.* від **haz-uh**
hуairban *сл.дієсл.* 3 бродити
hуairnei *ж.р.* -п- (**hуairneins staḡs**) лобне місце
hуaiteis *ч.р.* -ја- пшениця
hуaiwa *присл.* у якому вигляді, як-небудь
hуan *присл.* коли, коли-небудь
hуanhun *присл.* коли-небудь (*тільки при запереченні у значенні «ніколи»*)
hуar *присл.* де
hуarbon *сл.дієсл.* 2 бродити
hуarjis *пит.* хто?, який?
hуarjizuh *неозн.* кожний (*пор.:* **and dulḡ hуarjo(h)**) на будь-яке (кожне) свято
hуas *ч.р., hуa с.р., hуo ж.р.* *пит.* хто?, що?
hуashun *неозн., хто-небудь із запереченням ni:* **ni-hуashun** ніхто
hуaḡ, hуadre *присл.* куди
hуaḡar *пит.* хто?, (який) з двох?
hуaḡro *присл.* звідки
hуazuh *неозн.* кожний
hуe *присл.* ким, чим, *перед пор.ст.* наскільки, *неозн.* як-небудь
hуeh (*інстр.* від **hуazuh**)

hveila *ж.р.* -ō- час, година: **hveilo**
hvoḥ щогодинно
hveits *прикм.* -а- білий
hveileiks *прикм.* -а- який
hvoftuli *ж.р.* -jō- (по)хвала
hvoḥ *наз., знах. ж.р. від hvažuh*
hvoḥpan *ред.дієсл.* вихвалятися, хвалитися

-I-

ibai *пис.част.* хіба ні?
ibna *сл.прикм.* схожий, подібний
ibnassus *ч.р.* -u- рівність, подібність
ibns *прикм.* -а- рівний
iddja *супл. мин. від gaggan*
idreiga *ж.р.* -ō- каяття
idreigon *сл.дієсл.* 2 каятися
iftuma *порівн. ст. тільки у сполученні iftumin daga* наступного дня
ik *займ.* я
ikei *відн.* я, який
in *прийм.* із *знах.* дав. у, на, заради, через, до
in-at-bairan *сн.дієсл.* 4 принести всередину
in-at-gaggan *непр.дієсл.* увійти всередину
in-feinan *сл.дієсл.* 4 з du зглянутись
in-gaggan *непр.дієсл.* увійти
ingardja *ч.р.* -n- сусід по дому, співгромадянин
in-gramjan *сл.дієсл.* 1 подразнювач
inkilḍo *ж.р.* -n- вагітна
inkunja *ч.р.* -n- одноплемінник
inmaideins *ж.р.* -i/ō- викуп
in-maidjan *сл.дієсл.* 1 змінювати, перетворювати
inn *присл.* всередину
inna *присл.* всередині
innana *присл.* всередині, зсередини
inn-at-gaggan *непр.дієсл.* увійти всередину
innaḍro *присл.* зсередни
inn-gaggan *непр.дієсл.* увійти (всередину)
innuma *порівн. ст.* внутрішній

in-rauhtjan *сл.дієсл.* 1 розсердитись, обуритись

in-sandjan *сл.дієсл.* 1 відіслати, послати

in-saihvan *сн.дієсл.* 5 поглянути, подивитися

in-swindjan *сл.дієсл.* 1 зміцнювати **inuh**, **inu** *прийм.* із *знах.* без,

крім

in-wagjan *сл.дієсл.* 1 збуджувати, хвилювати, збурювати

in-weitan *сн.дієсл.* 1 вітати, кланятися

in-widan *сн.дієсл.* 5 зрікатися

inwinds *прикм.* -а- несправедливий

is *ч.р.*, *сі ж.р.*, *ita с.р.* *займ.* він, вона, воно

ita *див is*

itan *сн.дієсл.* 5 їсти

iq *спол.* але, а, і

Iudaius, Judaius *ч.р.-u/i-* іудей

iudaiwisko *присл.* по-іудейськи **iumjo** *ж.р.* -n- купа, юрба, маса,

велика кількість

iup *присл.* вверх, наверх

iupa *присл.* наверху

iupana *присл.* зверху

iupađro *присл.* зверху

izei, ize *відн.* той, який

izwar *присв.* ваш

—J—

jabai *спол.* якщо

jah *спол.* і, також

ja *част.* так

jai *част.* так, саме, так, дійсно **jainar** *присл.* там

jaind, jaindre *присл.* Туди

jains *займ.* цей, той

jainđro *присл.* звідти

jađđe *спол.* і якщо **jađđe-jađđe** або-або, у тому випадку, якщо

jau (ja-u) *зап.част.* чи не так?

jer *с.р.* -а- рік

ju *присл.* вже

juggalauđs (d) *ч.р.* -і- юнак

juggs *прикм.* -а- молодий, *порів.ст.* juhiza

juk *с.р.* -а- навала, ярмо
jūs *займ.* ви
jupan *присл.* вже

-К-

kaisar (*лат.* Caesar) *ч.р.* -а- імператор, цезар
kalbo *ж.р.* -п- теличка
kalkjom *дав. мн. ж.р.* (*наз.* -jō- або -i-) повія
kann *див.* **kunnan**
kara *ж.р.* -ō- турбота
karkara *ж.р.* -ō- в'язниця
karon *сл.дієсл.* турбуватися
kas (z) *с.р.* -а- посуд, горщик
kasja *ч.р.* -п- горщечник
kaupatjan *непр.сл.дієсл.1* давати ляпаса, бити
kaupon *сл.дієсл.2* торгувати
ка
kaurjan *сл.дієсл.1* утискувати, пригноблювати
kaurno *с.р.* -п- зерно
kaurus *прикм.* -и- важкий
kinnus *ж.р.* -и- щока
kiusan *сн.дієсл.* випробувати, спробувати
kniu *с.р.* -ва- коліно
Kreks (*лат.* Graecus) *ч.р.* -а- грек
krusts рипіння
kukjan *сл.дієсл.1* цілувати
kuni *с.р.* -ја- рід, плем'я
kunnan *прет-през. дієсл.* знати
kunḡs *прикм.* -а- відомий
kustus *ч.р.* -и- випробування

-L-

lagjan *сл.дієсл.1* класти, покласти:
lagjan kniwa
зігнути коліна
laiba *ж.р.* -ō- шматок, залишок

- laikan** *ред.дієсл.* стрибати, скакати
laiks *ч.р.* -і- танець
lais *прет-през.дієсл.* я знаю
laisareis *ч.р.*-ја- вчитель
laiseigs *прикм.* -а- здібний до навчання
laiseins *ж.р.* -і/ō- навчання
laisjan *сл.дієсл.1* навчати
laistjan *сл.дієсл.1* йти, прямувати
laists *ч.р.* -і- відбиток
lamb *с.р.* -а- вівця, ягнятко
land *с.р.* -а- земля, країна
laḡon *сл.дієсл.2.* прикликати, запросити
laḡons *ж.р.* -і- запрошення, заклик
laudi *ж.р.* -jō- образ, фігура
laugnjan *сл.дієсл.1* заперечувати, зрікатися
laun *с.р.* -а- винагорода, нагорода
laus *прикм.* -а- порожній
laushandja *сл.прикм.* з порожніми руками
lausjan *сл.дієсл.1* звільняти, рятувати
lausqıḡrs *прикм.* -а- голодний
leihuan *сн.дієсл.1.* позичити
leik *с.р.* -а- тіло, плоть
leikeins *прикм.* -а- тілесний, плотський
leitils *прикм.* -а- малий, невеликий
leiḡu *знах.од.* фруктове вино
lekeis (leik-) *ч.р.* -ја- лікар
lekinassus *ч.р.* -и- вилікування, лікування
lekinon *сл.дієсл.2* вилікуватись, вилікувати
letan *ред.дієсл.* залишати
lew *знах.од.* -а- випадок, привід
libains *ж.р.* -і- життя
liban *сл.дієсл.3* жити
ligan *сн.дієсл.5* лежати
ligrs *ч.р.* -а- ліжка, постіль
lisan *сн.дієсл.5* збирати
liḡus *ч.р.* -и- частина тіла
liudan *сн.дієсл.2* рости
liufs (b) *прикм* -а- любий

liuga *ж.р.* -ō- одруження, весілля

liugan *сл.дієсл.3* одружуватись, вийти заміж (*мед.пас.*) *сн.дієсл.2*
брехати

liugnja *ч.р.* -п- брехун

liuhadeins *прикм.* -а- світлий, чистий

liuhaq (-ad) *с.р.* -а- світло

liuhtjan *сл.дієсл.2* світити

liuts *прикм.* -а- лицемірний, **liuta** *сл.і.м.* -п- лицемір

liuḡareis *ч.р.* -ја- співак

liuḡon *сл.дієсл. 2* оспівувати

ludja *ж.р.* -jō- обличчя

lukarn (лат. **lucerna**) *с.р.* -а- світильник, світоч

luston *сл.дієсл. 2* бажання

lustus *ч.р.* -у- бажання, хтивість

–М–

magan *прет.-през.дієсл.* могли

magadei *ж.р.* -п- дівочтво, цнота

magula *ч.р.* -п- маленький хлопчик

magus *ч.р.* -у- отрок, слуга

mahteigs *прикм.* -а- могутній

mahteiga *ч.р.* -у- володар

mahts *ж.р.* -і- міць, сила, могутність

mais *пор.ст.* від **filu**, *присл.* більше

maists *найв.ст.* від **mikils** найбільший

maitan *ред.дієсл.* різати, рубати

maidms подарунок (*пор.:* *дісл. ж.р.* -ō- **meiḡmar**)

maiza *пор.ст.* до **mikils**

malan *сн.дієсл.б* молоти

malma *ч.р.* -п- пісок

malo *ж.р.* -п- міль

mammona (*гр.*) мамона, багатство

man *див.* **munan**

managei *ж.р.* -п- велика кількість, натовп, народ

managjan (d) *сл.дієсл.1* примножувати

managdūqs *ж.р.* -і- велика кількість

manags *прикм.* -а- багато, деякі

- manaseḍs (d)** *ж.р.* -і- світ (всесвіт), людство
manamaurḍrja *ч.р.-п-* людиновбивця
manleika *ч.р.* -п- образ
manna *ч.р.непр.корн.* людина, чоловік
mannahun *неозн.тільки із зап.* ніхто
mannisks *прикм.* -а- людський
manniskodus *ч.р.-и-* людяність
manwjan *сл.дієсл.1* (при)готувати
manwus *прикм.* -и- готовий, *присл.* manwuba
marei *ж.р.* -п- море
marikreitung (*гр., лат.*) *дав.мн.* перли
marisaiws *ч.р.* море
marka *ж.р.* -ō- марка, межа
marzjan *сл.дієсл.1* зваблювати
matibalgs *ч.р.* -і- сума, мішок для їжі
matjan *сл.дієсл.1* їсти
mats *ч.р.* -і- їжа, харчі
maḍljan *сл.дієсл.1* казати
maurgins *ч.р.* ранок, завтрашній день
maurman *сл.дієсл.3* турбуватися
maurḍr *с.р.* -а- вбивство
maurḍrjan *сл.дієсл.1* вбивати
mawi *ж.р.* -jō- дівця
mawilo *ж.р.* -п- дівчинка
meins *присв.* мій
mel *с.р.* -а- час, година, *мн.* писання
meljan *сл.дієсл.1* писати, зареєструвати, записувати
mena *ч.р.* -п- місяць
menoḍs (ḍ) *ч.р.корн.* місяць
meriḍa *ж.р.* поголос
merjan *сл.дієсл.1* проповідувати, проголошувати
mes *с.р.* -а- (лат. me(n)sa) стіл, страва
midgardiwadjus *ж.р.* (?) -и- середня міська стіна
midjis *сн.прикм.* -ja- середній
midjungards *ч.р.* -і- всесвіт, земля
miduma *ж.р.* -ō- середина
mikildūḍs (ḍ) *ж.р.* -і- велич
mikilei *ж.р.* -п- велич, слава

- mikiljan** *сл.дієсл.1* вихваляти, уславлювати, звеличувати
mikilnan *сл.дієсл.4* бути уславленим, звеличеним
mikils *прикм.* -а- великий
mikilqūhts *прикм.* -а- зарозумілий
militon *сл.дієсл.2,дієприкм.1* солдати
miluks (*ж.р.*) *приг.* молоко
minnists *найв.ст.* від **leitils**
minniza *пор.ст.* від **leitils**
mins *присл.* менше
missadeqs *ж.р.* -і- вчинок
misso *присл.* один з одним
mitan *сн.дієсл.5* вимірювати
mitaqs (d) *ж.р.* *корен.* міра
miton *сл.дієсл.2* вимірювати, обдумувати, вважати
mitons *ж.р.* -і- помисли, думки
miq *прийм.з дав.* з
miq-ana-kumbjan *сл.дієсл.1* разом лежати за столом
miq-arbaidjan *сл.дієсл.1* разом працювати
miq-gaggan *непр.дієсл.* йти разом
miq-sokjan *сл.дієсл.1 з дав.* обговорювати, сперечатись
miqḡanei *спол.* у той час як
miq-us-keinan *непр.сн.дієсл.1* разом зростати
miqwissei *ж.р.* -п- свідомість, совість
mizdo *ж.р.* -п- нагорода, оплата
modags *прикм.* -а- сердитий, гнівний
mota *ж.р.* -ḡ- податок, мито, митниця
motareis *ч.р.* -ja- митар, збиральник податку
mulda *ж.р.* -ḡ- пил, порох
muldeins *прикм.* -а- (створений) з пороху, земний
munan *прет.-през. дієсл.* думати, вважати, бути впевненим у чомусь
muns *ч.р.* -і- думка
munds *ч.р.* рот

-N-

- nahtamats** *ч.р.* -і- бенкет, вечеря, вечірня трапеза
nahts *ж.р.корен.* ніч

- naiteins** *ж.р.* -i/ō- богохульство
namnjan *сл.дієсл.1* називати
namo *с.р.* -n- ім'я
naqaqs (d) *прикм.* -a- голий
naseins *ж.р.* -i/ō- врятування
nasjan *сл.дієсл.1* рятувати
nasjands *ч.р.* -nd- рятівник
nati *с.р.* -ja- сить
náuh *присл.* ще
náuhqanuh *присл.* ще
naudjan *сл.дієсл.1* змушувати
nauqs (q) *ж.р.* -i- нужда, змушення
ne *част.* не
nehu *присл.* близько
nehua *присл.* близь, поблизу, біля
nehuis *присл.пор.ст.* ближче
nehundja *ч.р.* -n- ближній
nei ні
neiq (q) *с.р.* -a- заздрість
neiwan *сн.дієсл.1* з дав. бути злим
ni *част.* ні
nibai, niba *спол.* якщо ні, крім, хіба ні
nidwa *ж.р.* іржа
niman *сн.дієсл.4* узяти, брати, приймати
nist = ni ist
niqjis *ч.р.* -ja- родич
niqjo *ж.р.* -n- родичка
niu = ni + nit. -u хіба ні?
niujis *прикм.* -ja- новий
niuklahs *прикм.* -a- неповнолітній, дитячий
niun *числ.* дев'ять
niunda *числ.* дев'ятий
niuntehund *числ.* дев'яносто
niutan *сн.дієсл.2* упіймати, досягнути
nu *присл.* отже, тепер
nunu тому, отже
nuta *ч.р.* -n- рибак, ловчий

-O-

ogan (sik) *прет.през.дієсл. (мин. ohta)* лякатися

-P-

paida *ж.р. -ō-* сорочка, одяг, куртка
parakletus *ч.р. -u- (гр.)* утішитель
paska, pasxa *ж.р.(гр.)* пасха, Великдень
purpura, purpaura (*лат. purpura*) пурпур, багряниця
plat *знах.од.* латка
plinsjan *сл.дієсл. 1* танцювати
praitoriaun (*гр.*) преторія
praufetes, praufetus *ч.р. (гр.)* пророк
praufetjan *сл.дієсл.1* пророкувати

-Q-

qainon *сл.дієсл.2* плакати, оплакувати, тужити
qairu *с.р. -u-* стовп, жало
qens, qeins *ж.р. -i-* дружина
qiman *сн.дієсл.4* приходити
qino *ж.р. -n-* жінка
qistjan *сл.дієсл. 1* губити
qiđan *сн.дієсл 5* . казати, говорити
qiđuhafto *ж.р. -n-* вагітна
qiđus *ч.р. -u-* шлунок
qius *прикм. -wa-* живий
qums *ч.р. -i-* прибуття

-R-

rabbei (*євр.*) шанобливе звернення до законовчителя
ragin *с.р. -a-* рада, рішення
ragineis *ч.р. -ja-* порадник, радник
raginon *сл.дієсл.2* керувати
rahnjan *сл.дієсл.1* прираховувати

raihtis *спол.* саме, проте, дійсно, адже
raihts *прикм.* -а- правильний, прямий, *присл.* raihtaba
raka (*євр.*) (*лайливе слово*)
rasta *ж.р.* -б- миля
radjo *ж.р.* -п- рахунок, звіт
razda *ж.р.* -б- мова (язик)
raus (s) *с.р.* -а- тростина, очерет
razn *с.р.* -а- дім
reikeis *прикм.* -ја- або reiks -i/ја- могутній
reiki *с.р.* -ја- держава, царство
reikinon *сл.дієсл.2 з дав.* панувати над
reiks *ч.р.* *корен.* начальник, володар
reiran *сл.дієсл.3* тремтіти
reiro *ж.р.* -п- тремтіння, трепет
rignjan *сл.дієсл.1 безос.* дощити
rimis *с.р.* -а- спокій
rinnan *сн.дієсл.3* бігти
rinno *ж.р.* -п- потік
riqis *с.р.* -а- темрява
riqizeins *прикм.* -а- темний
riurei *ж.р.* -п- знищення, тлінне
riurjan *сл.дієсл.3* псувати, розбещувати
riureis *прикм.* -ја- або riurs -i/ја- смертний, згубний
rodjan *сл.дієсл.1* говорити
rūms *род.одн.* місце, приміщення, (*пор.:* *дв.ісл.* rūm *с.р.* -а-)

-S-

sa *займ.* цей, той, хто, той, який
sabbato *невід. ч.р.(євр.)* субота
saei *відн.* який, той, хто
saggqa *дав.одн.* захід
saggqjan *сл.дієсл.1* занурювати
saggws *ч.р.* -і- спів
sai *присл.* ось, дивись

saian *ред.дієсл.* сіяти
saihs *числ.* шість
saihsta *числ.* шостий
saihuan *сн.дієсл.5* бачити, дивитися
saiwala *ж.р.* -ō- душа
saiws *ч.р.* море
sakjo *ж.н.* -n- суперечка
sakkus *ч.р.* -u- (*лат.*) мішок
salbon *сл.дієсл.2* мазати, помазати
salbons *ж.р.* -i- елей
salidwa *ж.р.* -ō- обитель, сховище
saljan *сл.дієсл.1* кадити, приносити жертву
saltan *ред.дієсл.* солити
sama *займ.прикм.* (той же) самий
samakuns *прикм.* -i/ja- родинний
samaleiks *прикм.* -a- однаковий
samana *присл.* разом
sandjan *сл.дієсл.1* посилати
sarwa *наз.мн.с.р.* зброя
Satana (*гр.*) сатана
satjan *сл.дієсл.1* саджати
saqs *прикм.* -a- ситий
sauhts *ж.р.* -i- хвороба
sauil *с.р.* -a- сонце
sauls *ж.р.* -i- колона
saurga *ж.р.* -ō- турбота
saurgan *сл.дієсл.3* турбуватися
seins *присв.* свій, його
selei *ж.р.* -n- придатність, доброта
sels *прикм.* -i/ja- добрий, поблажливий
si *займ.* вона
sibja *ж.р.* -jō- рідня, спорідненість
sibun *числ.* сім
sibuntehund *числ.* сімдесят
sidus *ч.р.* -u- звичай, зазвичай
sifan *сл.дієсл.3* радіти
siggwan *сн.дієсл.* 3 співати
sigis *с.р.* -a- перемога

- sigislaun** *ср.р.* -а- переможний приз
sigqan *сн.дієсл.* З занурюватись
sik *зв. знах.* себе
silba *займ.прикм.* сам
sildaleikjan *сл.дієсл.1* дивуватися, здивуватися
silubr *с.р.* -а- срібло
silubreins *прикм.* -а- срібний
simle *присл.* одного разу, перед цим
sinapis *род.одн.* (*лат. род. sinapis*) гірчиця
sineigs *прикм.* -а- старий, *найв.ст. субст.* **sinista** *ч.р.* -п- старійшина
sinteins *прикм.* -а- щоденний,
sinteino *присл.* завжди, у будь-який час
sinqs *ч.р.* -а- хід, *вживаєт. тільки у знач.інтер.числ.* один
siponeis *ч.р.* -ја- учень
siponjan *сл.дієсл.1* з *дав.* бути учнем
sis *зв.дав.* себе
sitan *сн.дієсл.5* сидіти
sitls *ч.р.* -а- сидіння, житло, гніздо
siujan *сл.дієсл.1* шити
siukan *сн.дієсл.2* хворіти
siukei *ж.р.* -п- хворіти
siuks *прикм.* -а- хворий
siuns *ж.р.* -і- видіння, образ
skaban *сн.дієсл.* б шкребти, стригти
skadus *ч.р.* -и- тінь
skaftjan sik *сл.дієсл.1* приготуватися
skaidan *ред.дієсл.* розлучатися, розділяти, розлучення
skal *див.* **skulan**
skalja *ж.р.* -jō- цегла
skalkinassus *ч.р.* -и- служба, служіння, рабство
skalkinon *сл.дієсл.2* служити
skalks *ч.р.* -а- раб, слуга, робітник
skaman sik *сл.дієсл.3* з *род.* соромитися
skatts *ч.р.* -а- гроші, монета
skadjan *непр.сн.дієсл.* б шкодити
skaudaraip *знах. од.* ремінь (*пор.: дв.ісл.с.р. reip*)
skeinan *сн.дієсл.1* сяяти, світити

skeireins *ж.р.* -i/ō- виклад, пояснення
skeirs *прикм.* -а- або -i/ја- світлий ясний
skildus *ч.р.* -и- щит (*дв.ісл.* skioldr)
skip *с.р.* -а- корабель, судно
skohs *ч.р.* -а- черевик, сандалія
skohsl *с.р.* -а- злий дух, чорт
skufta *дав.од.* (*пор.:* *дв.ісл.* **skopt** *с.р.* -а-) волосся
skula *ч.р.* -п- боржник
skulan *прет.-през. дієсл.* заборгувати
skuldo *присл. с.р.* -п- борг
skūra *ж.р.* -ō- буря
slahan *сн.дієсл.* б бити, ударяти
slahs *ч.р.* -і- удар, мука
slawan *сл.дієсл.* 3 мовчати
sleiðs (d) або **sleideis** *прикм.* лютий, небезпечний
slepan *ред.дієсл.* спати
sleps (*ч.р.*) сон
smakkabagms *ч.р.* -а- смоківниця
smalista *сл. найв.ст.* наймізерніший
smwrn *ср.р.* -а- (*гр.*) смирна, духмяна смола
snaga *ч.р.* -п- одяг, вбрання
snaiws *ч.р.* сніг
sneiðan *сн.дієсл.* 1 різати, жати
sniumundo *присл.* квапливо
sniwan *сн.дієсл.* 5 квапитись
snorjo *ж.р.* -п- кошик, короб
so *вказ.* ця
soei *відн.* яка
sokareis *ч.р.* -і- дослідник
sokjan *сн.дієсл.* 1 шукати
sokns *ж.р.* -і- суперечки, дебати
spraikulatur (*лат.* **speculator**) зброєносець
spraurds *ж.р.* *корен.* іподром
spedists (*найв.ст. від* **speðs** *пізній*) найостанніший
speiwan *сн.дієсл.* 1 плювати
spilla *ч.р.* -п- проповідник
spillon *сл.дієсл.* 2 сповіщати, проповідувати, повідомляти
spinnan *сн.дієсл.* 3 прясти

- sprauto** *присл.* швидко
spwreidans (*гр.*) *знах.мн.* кошики, сплетені з листя пальми
stainahs *прикм.* -а- каменистий
staineins *прикм.* -а- камінний
stains *ч.р.* -а- камінь
stairno *ж.р.* -п- зірка
standan *непр. сн.дієсл.б* стояти
staḡs (d) *ч.р.* -і- місце
staua *ж.р.* -ḡ- суд, вирок, предмет суду, *ч.р.* -п- суддя
stautan *ред.дієсл.* вдарити, штовхати
steigan *сн.дієсл.* піднімати
stibna *ж.р.* -ḡ- голос
stikls *ч.р.* -а- бокал, чаша
stiks (*ч.р.* -і-) укол, точка, **in stika melis** в одну мить (часу)
stilan *сн.дієсл.* 4 красти
stiur *ч.р.* -а- бугай, телець
stojan *сл.дієсл.1* (*мин.* **stauida**) судити
straujan (*мин.* **strawida**) з *дав.* посипати, розстилати
striks *ч.р.* (-і) риска, штрих
sulja *ж.р.* -о- (*лат.* **solea**) підошва
suman *присл.* одного разу
sums *неозн.* деякий
sundro *присл.* осторонь, окремо, особливо, самотньо
sunja *ж.р.* -jḡ- істина
sunjis *прикм.* -ја- правдивий
sunjon *сл.дієсл. 2* вибачати, виправдовувати
sunjons *ж.р.* -і- захист, виправдовування
sunno *ж., с.р.* -п- сонце
suns *присл.* одразу, раптом, зараз
sunsaiw *присл.* негайно, зараз
sunus *ч.р.* -у- син
supon *сл.дієсл. 2* приправляти
sutis (-ḡ-ti або -у- ?) *присл.* -і/ја- короткий, тихий, спокійний,
присл. **sutizo**
swa *присл.* так, як
swaei *спол.* отже, так що
swaihra *ч.р.* -п- свекр
swaihro *ж.р.* -п- свекруха

swaleiks *сн.прикм.* -а- такий
swaran *сн.дієсл.б* присягатися
swaswe *присл.* як, *спол.* так що, так само, як
swe *присл.* як, *спол.* так що, коли
swein *с.р.* -а- свиня
sweran *сл.дієсл.З* шанувати
swes *прикм.* -а- власний
swes *с.р.* -а- майно
swedauh *част.* же, *спол.* але, хоча незважаючи, проте
swikundʒs *прикм.* -а- явний, відомий,
swikundʒaba *присл.* прямо, відкрито
swibla *дав.одн.* сірка
swiltan *сл.дієсл.З* лежати присмерті
swinʒnan *сл.дієсл.4* ставати сильним
swinʒs *прикм.* -а- сильний, міцний здоровий
swistar *ж.р.* -г- сестра
swnagogafadʒs (d) *ч.р.* -і- староста синагоги
swnagoge *ж.р.* (*грец.*) синагога
swultawairdʒa *ч.р.* -п- вмираючий, близький до смерті

–Т–

tagl *с.р.* -а- волосина
tagrjan *сл.дієсл.1* плакати
tahjan *сл.дієсл.1* рвати
taihswa *сл. прикм.* -а- правий (за напрямом),
taihswo *ж.р.* -п-, **taihswa** *ж.р.* -ō- правий бік, рука
taihun *числ.* десять
taihunda *числ.* десятий
taihuntehund *числ.* сто
taihuntaihundfalʒs *прикм.* -а- стократний
taikn *с.р.* -а- знак, знамення
taiknjan *сл.дієсл.* показувати
taikns *ж.р.* -і- знак, чудо
tainjo *ж.р.* -п- кошик
tains *ч.р.* -а- гілка
talzjan *сл.дієсл.1* навчати, напучувати
talzjands *субст.дієприкм.* -nd- вчитель

- taui** *с.р.* -ја- справа, дія
taujan *сл.дієсл.1* робити, творити *часто у фраз.спол. з ім.*
-teihan *сн.дієсл.* показувати, сповіщати
tekan *ред.дієсл.* чіпати, торкатися
tewa *ж.р.* -ō- порядок
tigjus *наз.мн.* -и- десятки
timrja *ч.р.-п-* тесля
tiuhan *сн.дієсл.2* тягнути, притягувати
trauains *ж.р.* -і- довіра
trauan *сл.дієсл.3* вірити, довіряти
trausti *с.р.* -ја- заповіт
triggwa *ж.р.* -ō- заповіт, вірність
triggws *прикм.* вірний
triu *с.р.-wa-* дерево
trudan *непр.сн.дієсл.4* розчавити
tuggo *ж.р.* -п- язик
tulgjan *сл.дієсл.1* зміцнити, зробити міцним
tulgus *прикм.* -и- міцний, постійний
tunqus *ч.р.* -и- зуб
twai *числ.* два
twalibwintrus дванадцятирічний
twalif *числ.* дванадцять
tweifl *знах.одн.* сумнів

-b-

- qadei** *присл.* куди, **qishuaduh qadei** куди б тільки ні
qagkjan *непр.сл.дієсл.1* (*мин. qāhta, дієприкм. мин. qāhts*)
 думати, міркувати
qahains *ж.р.* -і- мовчання
qahan *сл.дієсл.3* мовчати
qairh *прийм.* із *знах.* для, завдяки, через
qairh-arbaidjan *сл.дієсл.1* проробити
qairh-bairan *сн.дієсл.4* пронести
qairh-gaggan *непр.ред.дієсл.* пройти через, повз
qairh-leiḡan *сн.дієсл.1* проходити
qairh-wakan *сн.дієсл.6* не спати, провести ніч
qairh-wisan *сн.дієсл.5* залишатися, перебувати

- ƒan** *присл.* тоді, ніж (*після порівн.*), *спол.* коли, якщо, але
ƒanamais *присл.* далі, ще, більш
ƒanaseiƒs *присл.* далі, ще, *із запер.* вже не, більше не
ƒande *спол.* до, доти поки, якщо, коли
ƒanei *спол.* коли
ƒannu *присл.* обов'язково, зрештою, певна річ
ƒanuh *спол.* але, проте, *присл.* тоді
ƒar *присл.* там
ƒarba *ж.р.* -ō- нужда, нестаток
ƒarbs *прикм.* -а- потрібний, той, що потребує, *субст.* **ƒarba**
 убогий
ƒarei *присл.* де
ƒarihs *прикм.* -а-, *тільки род.*
ƒarihis неваляна (тканина)
ƒaruh *присл.* тоді, там
ƒata *вказ. с.р.* це
ƒatainei *присл.* тільки
ƒatei *віднос.* яке, *спол.* що
ƒaƒro *присл.* звідси, звідти, потім
ƒau, ƒauh *спол., після пор.* як, чим, ніж *у нит.* або, *присл.* зате
ƒaurban *прет-през.дієсл.* потребувати
ƒauhjabai *спол.* хоча
ƒaurfts *прикм.* -а- потрібний
ƒaurfts *ж.р.* -і- нужда
ƒaurneins *прикм.* -а- терновий
ƒaursjan *сл.дієсл.І* безос. прагнути
ƒaursus *прикм.* -и- сухий
ƒe *інстр. пор.перед порівн.* тим
ƒei *спол.*
ƒeei (*тільки після запер.*), що, щоб
ƒeihan *сн.дієсл.І* процвітати
ƒeiho *ж.р.* -п- грім
ƒeins *присв.* твій
ƒishuaduh *присл.* куди б ні, доки ще
ƒishuah *у спол.* з **ƒei** або **ƒatei** щоби ні
ƒishuazuh хто би ні
ƒiubi *с.р.* -ја- злодійство
ƒiubjo *присл.* таємно

- fiuda** *ж.р.* -ō- народ
fiudangardi *ж.р.* -jō- царство
fiudanon *сл.дієсл.2* панувати, керувати, царювати
fiudans *ч.р.* -a- цар
fiudinassus *ч.р.* -u- царство
fiudisko *присл.* язичницькі
fiuufs (b) *ч.р.-а-* злодій
fiumagus *ч.р.* -u- слуга
fius *ч.р.* -wa- раб, слуга
fiuq (q) *с.р.* -a- добре
fiuqeigs *прикм.* -a- добрий, похвальний
fiuqjan *сл.дієсл.1* благославляти
fiuq-spillon *сл.дієсл.2* повідомляти радісну звітску
fiwi *ж.р.* -jō- служниця
flaqs *прикм.* -u- ніжний, крихкий
flauhs *ч.р.* (-i-) втеча (*пор.: дв.ісл. flugr ч.р. -i-*)
fliuhan *сн.дієсл.2* бігти
flafstjan *сл.дієсл.1* утішати, нагадувати, повчати
fragjan *сл.дієсл.1* бігти
framstei *ж.р.* -n- сарана
freihan *сн.дієсл.1* утискувати, *дієприкм. мин.* fraihans тісний, вузький
freis *числ.* три
fridja *числ.* третій
frūtsfill *с.р.* -a- проказа
frutsfills *прикм.* -a- прокажений
fu *займ.* ти
quei *відн.* ти, котрий
qugkjan *непр.сл.дієсл.1* (*мин.* **qūhta**) здаватися, вірити, вважати
qulan *сл.дієсл.3* терпіти, страждати
qūsundi *ж.р.* -jō- тисяча
qūsundifaqs (d) *ч.р.* -i- тисячочальник
quthaurn *с.р.* -a- сурма
quthaurnjan *сл.дієсл.1* засурмити
qwahan *сн.дієсл.б* вмивати, мити, митися
qwmiam *ч.р.* -a- (*гр.*) фіміам, жертвенне куріння

-U-

-u, -uh част. чи

ubils прикм. -а- поганий, злий

ubiltojis прикм. -ја- злочинний субст. лиходій, злочинець

ubilwardjan сл.дієсл.1 з дав. лаяти, поносити, ганьбити

ubizwa ж.р. -ō- зал

uf прийм.із знах.,дав. під

ufar прийм. із знах.дав. на, над, по той бік

ufarassus ч.р. -у- надлишок, велика кількість

ufarassjan сл.дієсл.1 робити щось надмірно

ufar-fulljan сл.дієсл.1 переповнювати, досягати успіху

ufarfulls прикм. -а- переповнений

ufar-gaggan непр.дієсл. переступити, переступати

ufargudja ч.р. -п- верховний священик

uf-hausjan сл.дієсл.1 з дав. слухатись, коритись

ufarhiminakunds прикм. -а- небесний

uf-kunnan непр.сл.дієсл.3 (мин. -aida, дієприкм. **ufkunḡa**)

упізнати

ufar-lagjan сл.дієсл.1 покласти на, покривати

ufar-leiḡan сн.дієсл. 1 переправитись

ufarmeli с.р. -ја- напис

ufar-meljan сл.дієсл.1 надписати

ufar-munnon сл.дієсл.2 з дав. забути

ufaro присл. зверху, прийм.з род.дав. над

ufarswara ч.р.-п- порушник присяги

ufar-swaran сн.дієсл.б давати брехливу клятву

uf-blesan ред., дієсл. роздувати

uf-brikan сн.дієсл.4 відкидати, відмовляти, зневажати

uf-brinnan сн.дієсл.3 спалити

uf-daupjan сл.дієсл.1 зрестити

uf-graban сн.дієсл.б підкопувати

uf-haban сл.дієсл.3 підняти

uf-hausjan сл.дієсл.1 з дав. слухатись, коритись

uf-hlohjan сл.дієсл.1 змусити сміятися

uf-hropjan сл.дієсл.1 вигукнути

uf-hnaiwjan сл.дієсл.1 підкоряти

uf-ligan сн.дієсл. 5 позбавитись (життя, благ), знемогати

uf-rakjan *сл.дієсл.І* простиратися, протягати

uf-sagqjan *сл.дієсл.І* поглинати

uf-sneiqan *сн.дієсл.І* вбивати, заколоти

uf-swogjan *сл.дієсл. І* зітхнути

ufta *присл.* часто

-**uh** (*після гол. -h, перед q* зичайно як **uq**) *посил.част.* же, і

uhteigs *прикм.* -а- той, хто має час, *присл.* **uhteigo** вчасно

uhtiugs *прикм.* -а- підхордящий

uhtwo *ж. р.* -п- світанок

ulbandus (?) -у- верблюдо

unawasiuniba *присл.* невидимо

unbarnahs *прикм.* -а- бездітний

und *прийм.* із знах., дав до, доти, поки, за

undar *прийм.* із знах. під

undaro *прийм.* з дав. під

und-greipan *сн.дієсл.* із знах брати, хапати

undiwanei *ж. р.* -п- безсмертя

und-rinnan *сн.дієсл.ІІІ* належати

unfroqs (d) *прикм.* -а- нерозумний, нетямущий

ungakusans *дієприкм.ІІ* негідний

ungalaubjands *дієприкм.І* невіруючий

ungalaubeins *ж.р.* -i/ō- невіра

ungastoqs (q) *прикм.* -а- безпритульний

ungawagiqs (d) *сл.дієприкм.ІІ* непорушний

unhaili *с.р.* -ја- слабкість, хвороба

unhanduaurhts *прикм., дієприкм.* нерукотворний

unhrainei *ж.р.* -п- нечистоти, бруд

unhrainiqa *ж.р.* -ō- нечистоти, бруд

unhrains *прикм.* -i/ја- нечистий

unhulqa *ч.р.* -п- біс, нечистий

unhulqo *ж.р.* -п- біс, нечистий

unheila *сл.прикм.* невпинний

unkarja *сл.прикм.* безтурботний

unkunqi *с.р.* -ја- незнання, неосвіченість

unleqs (d) *прикм.* -а- бідний, убогий

unlustus *ч.р.* -п- невдоволення

unmahts *ж. р.* -i- безсилля

unriurei *ж.р.* -п- вічне, нетлінне

- unriureis** *прикм.* -ја- або **unriurs** -i/ја- вічний, нетлінний
- unsar** *присв.* наш
- unsels** *прикм.* -i/ја поганий, злий
- unsibjis** *прикм.* -ја- беззаконий, безбожний
- unswers** *прикм.* -а- той, кого не поважають, зневажають
- unte** *спол.* тому що, оскільки, адже, доти поки, доки
- unweis** *прикм.* -а- неосвічений, необізнаний
- unwita** *ч.р.* -п- неосвічений
- ur-raisjan** *сл.дієсл.1* розбудити
- ur-reisan** *сн.дієсл. 1* встати, воскреснути
- ur-rinnan** *сн.дієсл. 3* вибігати, виходити, зійти
- urrists** (*ж. р.* -і-) воскресіння
- urruns** *ч.р.* схід, *ж.р.* -і вихід
- us** *прийм.з дав.* з, від
- us-bidan** *сн.дієсл.5* випрошувати
- us-bliggwan** *сн.дієсл.2* побити
- usbloteins** *ж.р.* -i/ō- прохання
- us-dreiban** *сн.дієсл.1* вигнати
- us-driusan** *сн.дієсл. 2* випасти
- usfilh** *с.р.* -а- похорон
- us-filhan** *сн.дієсл.3* поховати
- usfilma** *сл.прикм.* зляканий
- usfilmei** *ж. р.* -п- жах
- us-fulljan** *сл.дієсл.1* здійснити, виконати
- us-fullnan** *сл.дієсл.4* виконуватись, здійснюватись
- us-gaggan** *ред.непр.дієсл.* вийти
- us-giban** *сн.дієсл.5* віддавати
- us-graban** *сн.дієсл.6* викопати
- usgrudja** *сл.прикм.* похмурий
- us-gutnan** *сл.дієсл.4* пролитися, вилитись
- us-hafjan** *сн.дієсл.6* підняти, відняти
- us-hāhan** *ред.дієсл.* повіситись
- us-háuhjan** *сл.дієсл.1* звеличувати, підносити, вихваляти
- us-háuhnan** *сл.дієсл. 4* бути уславленим
- us-hlaupan** *ред.дієсл.* скочити, стати
- us-hrainjan** *сл.дієсл.4* вимісти
- us-hramjan** *сл.дієсл.1* розітнути
- us-hrisjan** *сл.дієсл.1* струсити

- us-kannjan** *сл.дієсл. 1* сповіщати, явити
us-kiusan *сн.дієсл.2 із знах.* випробувати, з дав. відкинути
us-laisjan *сл.дієсл.1* повчати
us-laubjan *сл.дієсл.1* дозволяти
us-leiḡan *сн.дієсл.1* проходити, піти
usliḡa *сл.дієсл.* хворий, розслаблений
us-lūkan *сн.дієсл.2* відчиняти, відкривати
us-luknan *сл.дієсл.4* відкритись
us-maitan *ред.дієсл.* зрубати, відтяти
us-niman *сн.дієсл.4* відняти, узяти
us-qīman *сн.дієсл.4* згубити, вбити
usqiss *ж.р. -і-* звинувачення
us-qīḡan *сн.дієсл. 5* поширювати чутки
us-sailvan *сн.дієсл. 5* поглянути, прозріти
us-satjan *сл.дієсл.1* посадити
us-skarjan *сл.дієсл.1* бути розважливим, ставитись до чогось
тверезо, розважливо
us-sokjan *сл.дієсл.1* досліджувати, допитувати, відрізняти
us-stagg *наказ.* вирви
us-standan *сн.дієсл.6* піднятися, воскреснути
usstass *ж. р. -і-* воскресіння (з мертвих)
us-steigan *сн.дієсл. 1* підніматися
usstiuriba *присл.* розбещено
us-tiuhan *сн.дієсл.2* вивести, виконати, закінчити
us-ḡrodjan *сл.дієсл.1* навчити
us-ḡulan *сл.дієсл.3* випробовувати, перенести
us-ḡwahan *сн.дієсл. 6* відмити, вимити
us-wagjan *сл.дієсл.1* збуджувати
us-wahsans *дієприкм. II* дорослий
us-wairpan *сн.дієсл.3* викинути, вигнати
us-wakjan *сл.дієсл. 1* розбудити
us-walugjan *сл.дієсл. 1* коливати, тягти
us-wandjan *сл.дієсл.1* відвертатися
uswaurhts *прикм. -а-* праведний, виправданий, *ім. ж. р. -і-*
справедливість, правосуддя
uswena *сл.прикм.* безнадійний
us-windan *сн.дієсл. 3* сплести
ūt *присл.* поза, ззовні

ūta присл. ззовні
ūtana присл. поза, ззовні
ūtaḡro присл. ззовні
uzeta (ч.р.-п-) ясла

–W–

wahsjan непр.сн.дієсл.б рости
wahstus ч.р. -у- ріст
wahtwom дав. мн. ж.р. варта
wai вигук з дав. нажаль
waian ред.дієсл. віяти
waidedja ч.р. -п- лиходій, розбійник
waihjo ж. р. -п- битва
waihts ж.р. -і- справа, річ, дещо,
ni waihts нічого
waila присл. добре, може
wailamereis прикм. -ја- похвальний, благозвучний
waila-merjan сл.дієсл.1 благовістити
wailaḡiss ж. р. -і- благословіння
wainei вигук о, якщо б
waiḡ ч.р. -а- чоловік
wairaleiko присл. як чоловік
wairpan сн.дієсл.3 кидати
wairs присл. гірше, пор.ст.від **ubil**
wairsiza супл. пор.ст. від **ubils**
wairḡan сн.дієсл.3 ставати
wairḡida ж.р. -ḡ- гідність
wairḡon сл.дієсл.2 цінувати
wairḡs прикм. -а- гідний, цінний
wajamereins ж.р. -і/ḡ- богохульство
waja-merjan сл.дієсл. 1 богохульствувати
wakan сн.дієсл.5 не спати
waldan ред.дієсл.з дав. керувати, володіти
waldufni с.р. -ја- влада, сила
waljan сл.дієсл.1 вибирати
wandjan сл.дієсл.1 повертати, звертати
waninassus ч.р. -у- недолік

- walwjan** *сл.дієсл. 1* катати
wardja *ч.р. -п-* сторож, вартовий
warmjan *сл.дієсл. 1* гріти
wasjan *сл.дієсл. 1* носити, одягати
wasti *ж. р. -jō-* одяг
wato *непр. с.р. -п-* вода
waurd *с.р. -а-* слово
waurkjan *непр. сл.дієсл. 1 (мин. waurhta)* робити, створювати, діяти
waurstw *с.р. -а-* справа, діяльність
waurstwa *ч.р. -п-* робітник
waurts *ж. р. -і-* корінь
wegs *ч.р. -а/і-* хвилювання (на воді), удар (хвилі), *мн.* хвилі
weihan *сн.дієсл. 1* боротися, битися, *сл.дієсл. 3* святити, освячувати
weihiḡa *ж.р. -ō-* святість, освячення
weihnan *сл.дієсл. 4* святитися
weihs *прикм. -а-* святий, *ім. с.р. -а-* селище
wein *с.р. -а-* (*лат.*) вино
weinabasi *с.р. -ја-* виноград(ина)
weinagards *ч.р. -і-* виноградник
weinatriu *с.р. -wa-* виноградна лоза
weis *займ. ми*
weitwodeins *ж.р. -і/ō-* свідчення
weitwodi *с.р. -ја-* свідчення
weitwodiḡa *ж.р. -ō-* свідчення **weitwodjan** *сл.дієсл. 1* свідчити
weitwoḡs (d) *приг.* свідок
wenjan *сл.дієсл. 1* очікувати, саподіватися, **wens** *ж.р. -і-* надія
widuwo *ж. р. -п-* вдова
wigs *ч.р. -а-* дорога, шлях
wiko *ж.р. -п-* тиждень, термін
wilja *ч.р. -п-* воля
wiljan *непр.дієсл.* бажати
wilḡeis *прикм. -ја-* дикий
wilwa *ч.р. -п-* розбійник
wilwan *сн.дієсл. 3* грабувати, розкрадати
winds *ч.р. -а-* вітер
winnan *сн.дієсл. 3* страждати
winno *ж. р. -п-* страждання

- wintrus** ч.р. -и- зима, з числ. рік
wipja ж. р. -jō- вінок
wis ч.р. -а- морський штиль, тиша **wisan** сн.супл.дієсл.5 бути, існувати, сн.дієсл.5 радіти, знаходитись, залишатись
witan прет-през. дієсл. знати, сл.дієсл. 3 з дав. спостерігати, берегти
witodalaisareis ч.р. -ja- законовчитель
witoḍ (d) с.р. -а- закон
witubni с.р. -ja- знання, пізнання
wiḍra прийм. із знах. проти, перед
wiḍra-gaggan непр.дієсл. піти назустріч
wlits ч.р. обличчя, образ
wopjan сл.дієсл. з род.1 кричати, волати
woḍeis прикм. -ja- приємний
woḍs (d) прикм. -а- одержимий, скажений
wraka ж.р. -ō- переслідування
wrakja ж.р. -jō- переслідування
wratodus ч.р. -и- поїздка, подорож
wraton сл.дієсл.2 мандрувати
wrikan сн.дієсл.5 переслідувати
wrohjan сн.дієсл. 1 звинувачувати
wrohs ж. р. -i- скарга, позов
wulan непр.сн.дієсл. 4 кипіти
wulfs ч.р. -а- вовк
wulla ж. р. -ō- вовна
wullareis ч.р. -ja- валяльник вовни
wulḍags прикм. -а- чудовий, найкращий
wulḍriza пор.ст. дорожче, краще
wulḍus ч.р. -и- слава, пишнота
wulwa ж.р. -ō- крадіжка, розбій
wundufni ж. р. -jo- рана

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
-----------------	---

ЧАТИНА I

РОЗДІЛ I.

ПРО ІСТОРІЮ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ ТА РОЗВИТОК ЇХНІХ МОВ	4
--	---

1.1. Сучасні германські мови і їхнє поширення на земній кулі	4
--	---

1.2. Перші відомості про германців	5
--	---

1.3. Велике переселення народів і формування варварських королівств	7
---	---

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ I	10
----------------------------	----

РОЗДІЛ II.

ДАВНЬОГЕРМАНСЬКІ ПЛЕМЕНА ТА ІХ МОВИ.

ІСТОРІЯ ГЕРМАНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ	11
--------------------------------------	----

2.1. Класифікація давньогерманських племен і племінних союзів	11
---	----

2.2. Історія германської писемності	12
---	----

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ II	17
-----------------------------	----

РОЗДІЛ III.

ВИНИКНЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МЕТОДУ І ЙОГО РОЛЬ

У ВСТАНОВЛЕННІ СПОРІДНЕНОСТІ МОВ	18
--	----

3.1. Поняття спорідненості мов і мови-основи	18
--	----

3.2. Методика порівняльно-історичного аналізу.

Доведення матеріальної спорідненості мовних фактів	20
--	----

3.3. Поняття зовнішньої і внутрішньої реконструкції	21
---	----

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ III	24
------------------------------	----

РОЗДІЛ IV.

ЗАГАЛЬНОІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ РИСИ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ	25
--	----

4.1. Особливості наголосу. Система голосних і приголосних	25
---	----

4.2. Морфологічна система в загальноіндоєвропейській мові	27
---	----

4.3. Загальноіндоєвропейські риси в германському імені	28
--	----

4.4. Загальноіндоєвропейські риси в системі германського дієслова	29
---	----

4.5. Загальноіндоєвропейська лексика	31
--	----

ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ IV	35
-----------------------------	----

РОЗДІЛ V.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕРМАНСЬКОГО МОВНОГО АРЕАЛУ	36
---	----

5.1. Наголос і система фонем	36
------------------------------------	----

5.2. Характеристика коротких голосних	37
---	----

5.3. Характеристика довгих голосних	39
---	----

5.4. Аблаут	40
5.4.1. Аблаут у давньогерманських сильних дієсловах	42
5.4.2. Інші випадки аблауту в давньогерманських мовах	42
5.5. Умлаут	43
5.6. Характеристика приголосних	44
5.7. Перший пересув приголосних (закон Грімма)	45
5.8. Закон Вернера. Явище гемінації та ротацізму	47
ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ V	49
Умовні позначення до Частини I	50
ТЕСТ ДО КУРСУ «ВСТУП ДО GERMANСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»	51

ЧАСТИНА II

РОЗДІЛ I.	
ГОТСЬКА МОВА	59
1.1. Готська писемність і готські писемні пам'ятки	59
1.2. Наголос	61
1.3. Система фонем готської мови. Голосні	62
Короткі голосні	63
Довгі голосні	62
1.4. Старе чергування голосних або аблаут	64
1.5. Характеристика приголосних	66
1.6. Характеристика морфологічної будови готської мови.	
Морфологічна система в загальноіндосвропейській мові	68
ТЕКСТИ	85
ТЕСТ ДО КУРСУ "ГОТСЬКА МОВА "	92
Умовні позначення до Частини II	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	99
ГОТСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК	102

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**ВСТУП ДО ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ПРАКТИКУМ ДО КУРСУ**

Підписано до друку 10.04.2019.
Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 7,5.
Зам. № 1904-01. Наклад 100 прим.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002)
65059, м. Одеса, а/я 424, вул. Зоопаркова, 25,
тел. +38 048 7959160, +38 050 7775901
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com